

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XI, 2011 NR. 4 (25)

Revista de Ştiinţe Militare

Editată de Secţia de Ştiinţe Militare
a Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România

Nr. 4 (25)
Anul XI, 2011

Revista de Ştiinţe Militare

Editată de Secţia de Ştiinţe Militare
a Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România

Nr. 4 (25)
Anul XI, 2011

Responsabilitatea integrală a asumării intelectuale
a articolelor trimise redacției aparține autorilor.

ISSN 1582-7410

C U P R I N S

ASERȚIUNI PRIVIND INCLUDEREA DEZVOLTĂRII RURALE DURABILE ÎN STRATEGIA DE SECURITATE NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI 5
General (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN
Doctorand Vasile BOGDAN

CONDUCEREA STRATEGICĂ A FORȚELOR PE TIMP DE PACE, ÎN SITUAȚII DE CRIZĂ ŞI LA RĂZBOI 18
General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU

CONSIDERAȚII PRIVIND ACCELERAREA PROCESULUI GLOBALIZĂRII ŞI INTERESELE DE SECURITATE ECONOMICĂ ALE ROMÂNIEI 27
General-maior (r) prof. univ. dr. Gheorghe TOMA

INFLUENȚE GLOBALE ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE STATALĂ 40
General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU

PROBLEMELE SECURITĂȚII ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII 57
Colonel (r) profesor universitar dr. ing. Eugen SITEANU

„SMART DEFENCE“ ŞI SECURITATEA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI 70
General maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE

STRATEGIA EUROPEANĂ DE SECURITATE ŞI POLITICA EXTERNĂ ŞI DE SECURITATE COMUNĂ – SUPORT AL AFIRMĂRII UNIUNII EUROPENE CA ACTOR GLOBAL 74
Doctorand Cristian ILIE
Colonel (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC

PROTECŢIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE DIN DOMENIUL COMUNICAŢIILOR ŞI TEHNOLOGIEI INFORMAŢIILOR 82
Colonel (r) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU
Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

LIMITAREA PUTERII STATULUI-NAŢIUNE ÎN RELAŢIILE INTERNAŢIONALE 100
Maior conf. univ. dr. Dorel BUŞE

OPINII PRIVIND COMBATEREA CORUPŢIEI ÎN SCOPUL REDUCERII RISCURILOR LA ADRESA SECURITĂŢII NAŢIONALE 109
Doctorand Alina Nicoleta BĂRBÎNŢĂ
Colonel (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC

CONCEPTUL ŞI MODELUL TEORETIC AL SISTEMULUI INTEGRAT DE PROTECŢIE A INFRASTRUCTURILOR CRITICE 114
Colonel (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC
Doctorand Cristian ILIE

CRIZA INTERNAŢIONALĂ SUB IMPACTUL ANALIZEI STRATEGICE 123
Doctorand Ana-Delia NICA

STRATEGIA CADRU AFERENTĂ SECURITĂŢII ÎN EUROPA DE SUD-EST 132
Doctorand Valentin-Bogdan DĂNILĂ

ASERȚIUNI PRIVIND INCLUDEREA DEZVOLTĂRII RURALE DURABILE ÎN STRATEGIA DE SECURITATE NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

CONSIDERATIONS ON THE INCLUSION OF SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT IN THE NATIONAL SECURITY STRATEGY OF ROMANIA

General (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN*
Doctorand Vasile BOGDAN

Acest articol prezintă câteva considerații cu privire la includerea dezvoltării rurale durabile în strategia de securitate națională a României şi la modificările paradigmei privind evoluția strategiei de securitate națională.

Cuvinte cheie: *modificări; paradigma; strategia de securitate națională; dezvoltarea rurală durabilă.*

The present paper presents some considerations on the inclusion of sustainable rural development in the national security strategy of Romania, and on the changes in the evolution of the national security strategy paradigm.

Keywords: *the changes; paradigm; national security strategy; sustainable rural development.*

Modificări ale paradigmei Strategiei de Securitate Națională

Lumea multipolară actuală este caracterizată de evoluții impredictibile, dezechilibre majore, cât şi de creşterea frecvenței de producere a schimbărilor la nivel regional şi scară planetară, cu încălcarea facilă a frontierelor naționale. In prim-planul scenei politice şi economice, alături de actorii geopolitici consacrați, au urcat state noi, purtătoare a eficienței economice şi progresului tehnologic, țări situate îndeosebi în zona Asiei.

* Deputat, Secretarul Comisiei de Apărare din Parlamentul României, Preşedintele Secției de Ştiințe Militare din AOŞR; tel./fax: 021/3229165.

Aspectul de notorietate al echilibrului lumii actuale este dat de accentuarea rolului factorului economico-financiar, ce devine predominant, impunând restricţii majore nivelului politic. Criza financiară actuală este urmarea dorinţei puterii financiare globale de reaşezare a echilibrului lumii de azi pe fundamente solide conferite de potenţialul economico-financiar real, tangibil. Se are în intenţie refacerea ierarhiei de influenţă geopolitică, cu îndepărtarea actorilor lipsiţi de valoare din ecuaţia puterii regionale şi mondiale.

În condiţiile menţionate anterior, statele lumii sunt puse în situaţia de a gestiona o paletă largă de riscuri şi ameninţări. Primul set de factori destabilizatori se referă la factori *hard,* cum sunt agresiunea armată, violarea teritoriului în zona de frontieră, raptul teritorial, conflictele locale sau terorismul de stat. Riscurile şi ameninţările *hard* sunt vizibile şi deci dezavuate de opinia publică, cât şi de Organizaţia Naţiunilor Unite şi organizaţiile de securitate cu vocaţie regională.

Ameninţările respective sunt abordate de Strategia Naţională de Apărare, document ce sincronizează măsurile de nivel naţional pentru contracararea factorilor destabilizatori prin măsuri adecvate, ce au în vedere folosirea puterii armate a statului. Prin Strategia Naţională de Apărare sunt stabilite direcţiile politicii de apărare, misiunile forţelor armate şi modalităţile de întrebuinţare a forţelor capabile să realizeze obiectivele propuse. Strategia Naţională de Apărare, trebuie să fie prezentată de Preşedintele României la 6 luni de la învestire. Documentul respectiv generează direcţii de acţiune pentru alte documente subsidiare, Carta Albă a Apărării, elaborată de Ministerul Apărării Naţionale şi Strategia militară, întocmită de Statul Major General.

Modalitatea *hard* de acţiune este considerată contraproductivă în acţiunile îndreptate împotriva altui stat. Dacă luăm ca exemplu, Războiul din Irak din 2003. Ducerea acţiunilor militare au costat miliarde de dolari. Dar eforturile din perioada post-conflict privind reconstrucţia Irakului au costat înzecit. Câştigătorii războiului din Irak au avut, în termeni reali, cea mai grea factură de achitat, prin preluarea atributelor politice, administrative, economice, sociale, privind securitatea etc., ale statului învins. Ca urmare, modalitatea respectivă nu mai este de actualitate. Se poate exemplifica situaţia din 2011 din Egipt, Bahrein, Siria şi Libia, ce au activat altă modalitate de atingere a finalităţii dorite. Practic revine în actualitate aserţiunea lui Sun Tzî din Arta războiului ce postulează că victoria perfectă este materializată în situaţia în care îngenunchezi armata duşmană fără să produci nici o victimă. Pe această linie de conduită, modalităţile *soft* constituie contraponderea subtilă şi eficientă a variantei *hard.* Modalităţile *soft* pot cunoaşte o diversificare extraordinară: elemente ale războiului climatic sau teluric, crize financiare, atacuri cibernetice, război biologic, război comercial, manifestări interetnice, atacuri de bioterorism, politici protecţioniste, prăbuşirea monedei naţionale, acapararea bogăţiilor solului şi subsolului, impunerea unor politici falimentare, corupţia, proasta guvernare etc. Modalităţile soft, diversificate, omniprezente şi cu posibilităţi de lărgire a paletei acţionale, trebuie să facă obiectul analizei Strategiei de Securitate Naţională. În acest mod, Strategia de

Securitate Națională are componente diverse: militară (de apărare), economică, demografică, diplomatică, alimentară, cibernetică, tehnică, de sănătate etc.

Prin dimensiunea integratoare, ca document deschis contracarării factorilor de risc şi amenințare din spațiul extern şi intern, Strategia de Securitate Națională răspunde priorităților ce fundamentează existența statului român. Amenințările *soft* pot viza toate domeniile şi activitățile consacrate prezervării siguranței cetățeanului, ordinii publice, securității şi apărării naționale. Pentru eficiența contracarării multiplelor provocări, pot fi luate în calcul forme eficiente prin activitatea de informații, contra-informații şi securitate, prin măsurile de prevenire şi gestionare eficientă a crizelor, alături de măsurile din domeniul de materializare a amenințării.

Strategia de Securitate Națională trebuie să permită realizarea unor obiective distincte:

- identificarea şi contracararea pro-activă a factorilor destabilizatori, reducerea vulnerabilităților din spectrul politic, economic, militar, social etc.;
- prevenirea conflictelor şi managementul eficient al factorilor destabilizatori la adresa securității naționale, al situațiilor de criză şi diminuarea consecințelor acestora;
- participarea activă la promovarea democrației şi construcția securității şi prosperității în vecinătatea României şi în alte zone de interes strategic;
- implicarea profundă în transformarea cadrului social-economic intern şi îmbunătățirea capabilităților naționale.

După cum se vede, Strategia de Securitate Națională include Strategia de Apărare. Referitor la corelația dintre Strategia de Securitate Națională şi Strategia de Apărare, se impun câteva delimitări. Emiterea Strategiei de Securitate Națională este imperioasă, constituindu-se ca document fundamental, intersectorial, de amplă perspectivă şi cuprindere. Strategia Națională de Apărare poate fi parte Strategiei de Securitate Națională, abordând limitativ problematică apărării naționale. Ca atare, emiterea şi aprobarea documentului integrator se impune ca fiind o prioritate indiscutabilă de nivel strategic.

În acord cu cerințele ce decurg din statutul României de stat de graniță al Uniunii Europene, apreciem că țara noastră trebuie să constituie unul dintre vectorii dinamici ai prosperității şi securității în Regiunea Mării Negre. În opinia noastră, în conținutul Strategiei de Securitate Națională, un instrument de eficacitate maximă este dat de includerea conceptului *Dezvoltării Rurale Durabile,* menit să contribuie la eradicarea unor vulnerabilități economico-sociale ale României.

Prioritatea conceptului Dezvoltării Rurale Durabile a României

Dezvoltarea Rurală Durabilă este deopotrivă concept, cât şi prioritate strategică absolută a României. Conținutul conceptului se referă la repunerea în funcțiune a motorului economiei naționale, implicând sinergie toate sectoarele economiei țării. Are ca obiectiv mobilizarea şi valorificarea posibilităților României pe termen scurt, mediu şi lung privind asigurarea hranei vegetale şi animale în mediul rural, a condițiilor de existență, confort şi bunăstare.

Punctul de pornire este reprezentat de investiţiile în mediul rural, sector ce dispune de fondul funciar, reclamă investiţii relativ mici, obţinând o eficienţă sporită. Sectorul rural conţine 40% din populaţia ţării, lovită dramatic de insuficienţa resurselor materiale, dispune de asistenţă şi protecţie socială simbolice, nivelul de pauperizare fiind dramatic. La nivelul satului românesc *primul pas* este constituit de stoparea declinului socio-economic actual ce presupune import de hrană pentru populaţie, *pasul următor* este dat de asigurarea necesarului de hrană al comunităţilor rurale sărăcite prin efort propriu şi *pasul trei* constă în inversarea raportului actual, cu trimiterea excedentului de hrană mediului urban învecinat, precum şi la export.

Dezvoltarea Rurală Durabilă este înmănuncherea efortului constructiv pentru utilizarea forţei de muncă existente în mediul rural, asigurarea tehnologilor moderne, alocarea resurselor financiare, creşterea potenţialului instituţiilor privind exploatarea prioritară a posibilităţilor solului pentru obţinerea, valorificarea şi consumul producţiei vegetale şi animale la nivel rural şi urban, cu posibilităţi de procesare industrială, implementarea factorilor de viaţă, confort şi civilizaţie în mediul rural şi valorificarea surplusului producţiei în mediul urban.

România ocupă locul al 5-lea din Europa la indicatorii de suprafaţă arabilă şi agricolă, dispunând de un potenţial de a produce hrană pentru circa 80 milioane locuitori. Catalizatorii succesului conceptului sunt sinergia efortului naţional şi managementul performant. Finalitatea efortului constă în prezervarea securităţii alimentare şi demografice, componente esenţiale ale securităţii naţionale.

Sincronizarea efortului este posibilă prin integrarea constructivă a strategiilor distincte privind dezvoltarea durabilă:

- în *plan naţional* – realizată la nivelul Executivului cu acordul Opoziţiei şi consultarea mediului academic prin planuri multianuale, pe un orizont pe termen lung (25 ani), mediu (15 ani) şi scurt (5 ani);
- la *nivel judeţ* – fundamentată de instituţia Prefectului, în acord cu specialiştii domeniului, cu largul sprijin al Consiliului Local, pe termen mediu şi scurt;
- la *nivel comună* – instituită pe termen mediu şi scurt de Primar, cu sprijinul Consiliului Local.

Parcul agroindustrial, combinat cu centrul de afaceri poate fi definit ca elementul fundamental al Dezvoltării Rurale Durabile. *Parcul* poate fi considerat element al strategiilor naţionale, judeţene şi locale deopotrivă. Conceptul are în vedere utilizarea inteligentă a resurselor financiare, agronomice, veterinare, hidrologice, genetice, pedologice, tehnice, tehnologice, viticole, forestiere şi de altă natură pentru producerea de hrană şi servicii în zona rurală.

Elementele constituente ale *Parcului* pot cunoaşte o configurare variabilă, fiind direcţionate spre creşterea economică susţinută la nivelul spaţiului rural.

Pe suprafaţa *Parcului,* ce poate fi de 10-20 de hectare, pot fi dispuse module funcţionale distincte:

- unităţi bancare, în măsură să optimizeze fluxurile de capital pentru generarea/ regenerarea producţiei şi valorificarea realizărilor *Parcului;*
- piaţă de vegetale cu bănci de seminţe de mare productivitate, silozuri pentru cereale, magazine alimentare, puncte de informare agronomică;
- centre pentru reproducţia artificială, abatoare, magazine cu produse de natură animală, conservare sau prelucrare, sector pentru valorificarea producţiei piscicole;
- săli de conferinţe, spaţii culturale, centre de informare şi documentare;
- elemente *Hi Tech,* săli Internet, servere, dispecerate;
- generatoare de rezervă şi module de producere a unor energii ecologice (solară, eoliană);
- grădiniţe, locuri dejoacă şi distracţie pentru copii, piscine, bazine de înot;
- parcări şi spaţii de stocare a vehiculelor, atelajelor sau animalelor;
- microunităţi de producere a biodieselului, uleiurilor vegetale, zaharurilor, brichetelor calorice etc;
- unităţi turistice (moteluri), cantine şi/sau restaurante;
- Mall-uri şi ateliere pentru meşteşuguri tradiţionale locale sau branduri (olărit, ţesut, pictură, încondeiere ouă, producere ţuică etc);
- parc de maşini agricole, tehnologii şi mijloace tehnice destinate zootehniei (silviculturii). Detalii în fig nr. 1.

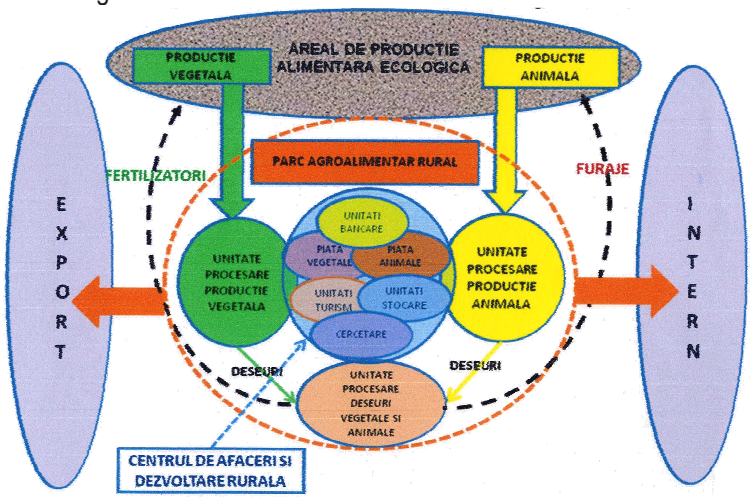

Fig. 1: Vedere generică asupra elementelor *Parcului agroindustrial (după GNIR)*

Parcul va fi punctul de pornire (interfaţa) privind finanţarea producţiei, colectarea şi valorificarea producţiei vegetale şi animale, reluând viitorul ciclu anual de producţie. După

caz, atunci când condiţiile permit, pot fi implementate forme particulare ale *Parcului,* sub forma *Stânei Verzi, Fermei Verzi,* altor forme distincte. Detalii în fig nr. 2. Din unghiul actualizării formelor de materializare a *Parcului,* pot fi identificate şi alte forme care să valorifice potenţialul diferitelor zone geografice sau entităţi morfogeografice.

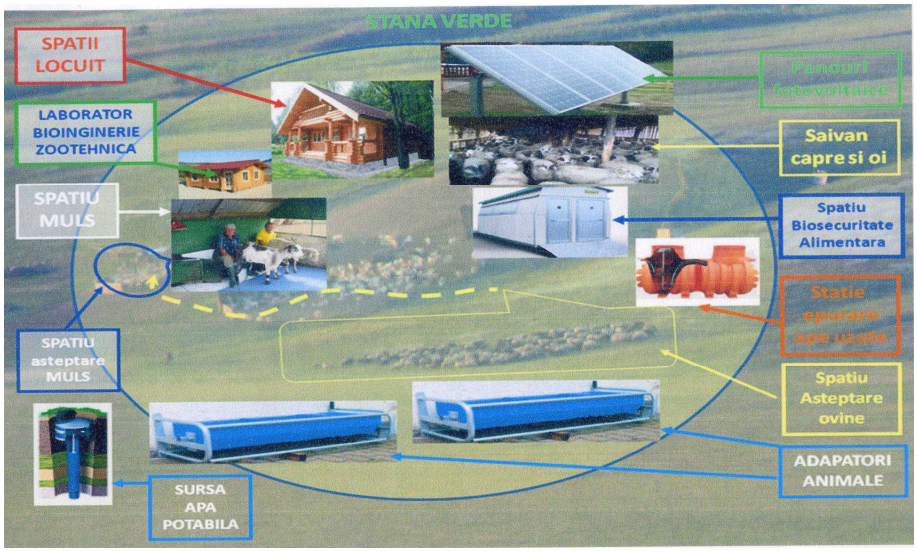

Fig. 2: Vedere de ansamblu a *Stânei Verzi (după GNIR)*

Implementarea conceptului la nivel naţional

La nivel naţional, proiectul care integrează şi eficientizează efortul specific zonelor cu potenţial agricol şi permite atingerea obiectivelor *Dezvoltării Rurale Durabile* este Proiectul Câmpiile României.

Proiectul Câmpiile României are ca obiectiv optimizarea posibilităţilor de utilizare a potenţialului pedoclimatic al formelor de şes din România pentru producerea hranei vegetale şi animale, la nivelul potenţialului maxim.

Conţinutul proiectului se referă la implementarea activităţii agrozootehnice eficiente unitare, de mare randament, ecologice, cu amplu suport tehnico- ştiinţific modern şi utilizarea biotehnologiilor, în condiţiile aplicării Proiectului *Parcului agroindustrial, combinat cu centru de afaceri,* concomitent cu măsuri eficiente de împăduriri, pedologice şi de irigaţii/desecări.

Măsurile de implementare trebuie să aibă în vedere:

- stoparea cumpărării de suprafeţe agricole de cetăţeni străini (peste un milion de hectare este deja înstrăinat), stimularea antreprenorului agricol pentru a utiliza eficient fondul funciar pentru asigurarea existenţei familiei şi valorificarea surplusului pe piaţă;
- extinderea formelor asociative la nivelul întregii suprafeţe, cu asigurarea suportului financiar, tehnic, agronomic şi zootehnic;
- oprirea extinderii necontrolate a localităţilor, cu pierderi semnificative a suprafeţelor agricole trecute abuziv în intravilan, reintegrarea în circuitul agricol fundamentat ştiinţific a suprafeţelor arabile şi păşunilor;
- amenajarea şi utilizarea maximală a potenţialului de irigare prin cădere naturală (Dunăre, Siret, Olt, Mureş, Someş, Jiu etc.), întrebuinţarea pentru irigaţii şi transport a Canalului Bucureşti, Dunăre;
- dezvoltarea infrastructurii de comunicaţii rutiere, feroviare şi telecomunicaţii în spaţiul rural şi a suportului IT modern;
- combaterea extinderii aridizării (împăduriri, irigaţii, culturi protective) prin plantaţii de salcâm şi similare, îndeosebi zonele cu risc de deşertificare (sudul Olteniei, Dobrogea, Podişul Central Moldovenesc);
- utilizarea extinsă a proiectul *Parcului agroindustrial, combinat cu centru de afaceri* în varianta standard şi forme derivate;
- modificarea practicilor agronomice prin obţinerea a două recolte pe aceeaşi solă, urmare a existenţei a doar două anotimpuri şi a încălzirii globale;
- includerea în producţie a soiurilor şi raselor cu randamente sporite, eficientizarea tehnologiilor de cultură, dezvoltare şi valorificare a raselor;
- monitorizarea permanentă şi alocarea sprijinului ştiinţific din partea Academiei Române pentru fazele de planificarea multianuală, proiectare, implementare a proiectelor-pilot, implicare intersectorială şi evaluare.

De maximă urgenţă este implementarea în plan naţional a 4-5 proiecte pilot ale *Parcului.* Rezultatele pozitive, mediatizate şi analizate eficient, pot constitui un pas decisiv spre posibile dezvoltări viitoare.

Proiectul Munţii Carpaţi poate avea ca obiectiv valorificarea intersectorială a potenţialului zonal al Munţilor Carpaţi şi dealurile limitrofe (circa 1/3 din teritoriu) pentru producerea de hrană vegetală şi animală, îndeosebi în contextul încălzirii globale. Proiectul trebuie să cunoască o abordare complementară Proiectului Câmpiile României, cu implicări specifice reliefului deluros şi montan. Elementele de fundamentare vor situa în prim-plan creşterea animalelor, extinderea culturilor pomicole şi viticole, valorificarea potenţialului fâneţelor, recoltarea fructelor de pădure şi ciupercilor, aportul apiculturii şi plantelor din flora spontană, piscicultura.

Proiectul Delta Dunării ar trebui structurat pe conservarea biodiversităţii specifice acestei zone unice, eficientizarea modalităţilor de folosire a capacităţilor pentru producţia

piscicolă, turism şi recreere, precum şi producerea de hrană vegetală şi animală cu specific local. Finalităţile trebuie să fie benefice la nivelul comunităţii locale tradiţionale, izolate de mediul acvatic.

Proiectul trebuie să prioritizeze activitatea agrozootehnică unitară, adecvată spaţiului distinct al Deltei, caracterizat de o mare varietate piscicolă, dar cu limitări datorate vegetaţiei şi zootehniei, specifice zonei. Acumulările şi dezvoltările sunt posibile prin creşterea şi exploatarea avantajoasă a raselor productive (taurine, bubaline, cabaline), specii de peşti valoroase în amenajări temporare, culturi aquaponice sau hidroponice, creşterea animalelor în habitate naturale, exploatarea stufului, măsuri de protejare a ecosistemelor existente.

În întregul său, conceptul *Dezvoltării Rurale Durabile* este aplicabil cvasitotalităţii teritoriului naţional, prin forme organizatorice particularizare distinct, producând mutaţii economico-sociale majore. Conceptul trebuie racordat firesc la proiectele geopolitice europene *Fluviul Dunărea* şi *Marea Neagră.*

Implementarea conceptului la nivel judeţean

Modalitatea de implementare a priorităţilor impuse de Dezvoltarea Rurală Durabilă este reprezentată de Strategia de dezvoltare durabilă a judeţului. Documentul este emis de Consiliul Judeţean, stabilind realist posibilităţile de valorificare a potenţialului de care dispune comunitatea rurală în orizonturile de timp de referinţă.

Strategia va avea scopuri, obiective, modalităţi de finanţare, forme de implementare a proiectelor, sectorizarea suprafeţelor, modalităţi de valorificare şi refinanţare a culturilor şi producţiei animale/ vegetale.

Comparativ cu măsurile de nivel naţional, în formă generală, integratoare, la nivelul judeţului abordările conceptului vor fi realiste, particularizare, aplicate strict la posibilităţile de care dispune fiecare judeţ în parte. *Feed-back* -ul realist al evaluărilor posibilităţilor fiecărui judeţ, conduc la estimarea corectă a potenţialului naţional privind utilizarea conceptului.

Implementarea conceptului la nivel local

Spaţiul administrativ de implementare la nivel local este reprezentat de entitatea de nivel comună, lovită dramatic de insuficienţa resurselor materiale, asistenţei sociale, pauperitate dramatică şi caracterizată de o protecţie socială simbolică. Esenţa conceptului constă în folosire sistemică integrală a potenţialului pedoclimatic, agrozootehnic, social, economic, financiar, bancar şi de altă natură pentru satisfacerea nevoilor de hrană a populaţiei ţării, crearea unor excedente substanţiale pentru export.

Securitatea alimentară

Conceptul dezvoltării rurale durabile capătă valenţe deosebite când ne gândim la afirmaţiile tot mai dese ale unor specialişti care afirmă că Europa este în pragul unei crize alimentare.

Securitatea alimentară reprezintă starea de echilibru prin care cetăţenii sunt protejaţi faţă de pericole induse de producerea, prepararea, procesarea şi consumarea alimentelor,

sentimentul de încredere, linişte şi confort induse la nivel macrosocial şi al individului. Sintetizează totalitatea eforturilor şi a măsurilor destinate să apere comunitatea şi individul împotriva unui larg spectru de riscuri şi ameninţări, între care folosirea de alimente cu conţinut toxic, constituenţi organici dăunători sănătăţii, pesticide sau îngrăşăminte.

Starea de securitate alimentară este raportul de echilibru instituit între riscurile, ameninţările şi pericolele la adresa comunităţii, generate de consumul obişnuit al hranei vegetale şi animale. Trebuie accentuat că securitatea alimentară este dependentă de calităţile biologice intrinseci producţiei agricole, după caz vegetale sau animale. În acest context, ştiinţele bioeconomice reprezintă un domeniu al cercetării ştiinţifice care abordează interdependenţa şi evoluţia economiei umane şi ecosistemelor naturale în timp şi spaţiu.

Date fiind implicaţiile multiple, securitatea alimentară poate fi evaluată şi analizată pe nivele de interes, astfel: global, regional, naţional şi local.

Securitatea alimentară globală reprezintă starea de echilibru instituită prin asigurarea unui optim de hrană, de calitate şi diversitate, în cadrul comunităţii mondiale, cu instituţii, mecanisme, instrumente şi procese adecvate promovării şi realizării obiectivelor desemnate.

La nivel global, 20% din populaţia planetei consumă 80% din resursele de alimente ale lumii. Populaţia actuală de 6,7 miliarde, poate atinge 8,9 miliarde în 2050, stabilizându-se în prejma a 9 miliarde în perspectiva anului 2300. Hrana este insuficientă pentru 2/3 din populaţia lumii. În condiţiile menţinerii actualului curs al degradării fertilităţii solului, coroborat cu creşterea populaţiei, deficitul de hrană se va accentua în mod dramatic. Situaţia respectivă se va degrada, în condiţiile în care replicile crizei financiare actuale vor cutremura din temelii fragilitatea economiilor ţărilor celor mai sărace.

Securitatea alimentară regională presupune instituirea unui sistem armonios de relaţii între un număr de state pe o suprafaţă geografică distinctă, caracterizate de asumarea şi respectarea unor norme de conduită unanim acceptate în schimburile reciproce de politici alimentare în acord cu condiţiile geoclimatice din fiecare stat, pentru asigurarea atingerii obiectivelor proprii securităţii alimentare, fără lezarea intereselor altor ţări, precum şi cu rezolvarea amiabilă a diferendelor dintre ele.

În plan european, România trebuie să depună eforturi pentru alinierea producţiei şi consumului la standarde europene, în condiţiile atragerii şi utilizării eficiente a fondurilor europene.

Securitatea alimentară naţională reprezintă expresia supremă a interesului naţional. Se materializează în constituirea, implementarea şi menţinerea politicilor alimentare

adecvate la nivelul statului, care să prezerve starea de sănătate şi dezvoltarea armonioasă a populației.

Aplicarea conceptului *Dezvoltării Rurale Durabile* permite dezvoltarea unui consum alimentar echilibrat, în acord cu valorile naționale tradiționale, posibilitatea afirmării culturii şi a vieții spirituale în context universal, asigurarea sănătății fizice a cetățenilor țării, protecția mediului înconjurător.

Securitatea alimentară locală este realizată în acord cu specificul local. Se materializează distinct, pe fiecare unitate administrativă de referință (județ, comună, sat, fermă, gospodărie individuală).

Conceptul de securitate alimentară se impune ca prioritate națională, posibil să devină în viitor mai importantă decât securitatea energetică. Securitatea alimentară este pilonul pe care se sprijină starea de sănătate, dezvoltarea fizică armonioasă, bunăstarea, creşterea demografică, încrederea şi echilibrul națiunii, la adăpost de posibile riscuri induse de crize sau politici destabilizatoare.

Conceptul trebuie evidențiat în contextul actual, caracterizat de acutizarea cererii de resurse energetice umane (hrană) la nivel planetar, în care modificările climatice şi dezastrele naturale sunt amplificate de modificările destabilizatoare induse de activitatea umană. Într-o lume cu turbulențe sociale şi politice, asistăm la creşterea exponențială a populației, cu resurse de hrană în scădere dramatică.

Paşii de urmat în asigurarea securității alimentare urmăresc:

- elaborarea proiectelor multianuale de resortul securității alimentare, prin acordul deopotrivă al Puterii şi Opoziției, angajând investiții majore din surse interne şi externe;
- inventarierea suprafețelor care pot fi utilizate în producerea de alimente de natură vegetală şi animală, cu atingerea eficienței maxime;
- stabilirea unei rotați a culturilor optimă care să faciliteze producerea a două recolte anual;
- impunerea în regim de urgență națională a programelor de combatere a aridității solului, combinate cu împăduriri în rețea realizate pe suprafețele cu risc de degradare sau cu potențial vegetativ scăzut;
- dezvoltarea sistemului național de irigații prin cădere naturală, folosind integral potențialul rețelei râurilor interioare, reabilitarea canalelor magistrale de irigații şi a sistemului de irigații/desecări local;
- introducerea în circuitul național a proiectului *Parcului agroindustrial combinat cu centru de afaceri,* prin implementarea inițială a 4-5 proiecte la nivelul fiecărui județ;
- declanşarea eficientă a unor proiecte de anvergură națională - *Câmpiile României,*

Munţii Carpaţi – care să valorifice excelentul potenţial pedoclimatic pentru producerea resurselor de hrană ecologică, tradiţională şi diversificată;

- impunerea măsurilor coordonate pentru optimizarea utilizării potenţialului oferit de sol, păduri, luciul de apă, râurile interioare şi Fluviul Dunărea;

- includerea în circuitul economic a soiurilor şi raselor aclimatizate, cu un potenţial economic şi randamente crescute, cu eliminarea din producţie a organismelor modificate genetic şi a celor cu randamente scăzute;

- construirea unor fabrici de dimensiuni mici în bazinele legumicole, pomicole, viticole şi piscicole, şi a abatoarelor modulare;

- aplicarea unor strategii viabile pentru producerea unor vinuri de calitate, ţuici tradiţionale, sucuri naturale, băuturi răcoritoare sănătoase, medicamente, cu utilizarea posibilităţii culturilor atipice, inclusiv a florei spontane;

- accelerarea folosirii procedeelor moderne de producţie, de resortul aquaculturii, culturilor hidroponice etc.

Securitatea alimentară trebuie să elimine din alimentaţie elementele de risc materializate prin organismele modificate genetic, substanţele chimice din gama conservanţilor şi amelioratorilor, elementele toxice induse de ambalaje sau tratamente neadecvate. De asemenea, trebuie să operaţionalizeze elemente eficiente de control, modalităţi de avertizare a consumatorilor şi instrumente ferme de sancţionare a celor care atentează la sănătatea populaţiei.

Securitatea alimentară interferează strâns cu alte componente ale securităţii naţionale, *input-urile* fiind de la parte la sistem.

Concluzii

Preocupările de resortul *Dezvoltării Rurale Durabile* trebuie abordate în contextul încălzirii globale, epuizării aquiferelor, aridizării şi reducerii suprafeţelor agricole, creşterii exponenţiale a populaţiei globale, diminuării stratului de ozon, creşterii nivelului oceanului planetar şi inundării unui vast teritoriu de producere a hranei, preocupărilor privind utilizarea distructivă a armei meteorologice, tectonice etc. De asemenea, trebuie luate în considerare posibilităţile privind utilizarea mijloacelor de resortul bioterorismului pentru compromiterea producţiei pe suprafeţe imense, utilizarea voit distructivă a medicamentelor, introducerea în alimentaţie a alimentelor modificate genetic, producerea de alimente nesănătoase, îmbolnăvirea masivă sau sporirea mortalităţii populaţiei.

În aceeaşi manieră, implementarea politicilor la nivelul populaţiei din satele României, trebuie coroborată cu redarea speranţei pentru un contingent masiv din populaţia

țării. Cum globalizarea facilitează trecerea rapidă a frontierelor țării de factorii perturbatori, România poate înregistra rapid urmările migrației de persoane ce pot afecta dramatic stabilitatea țării.

Abordările privind fațetele securității – naționale, domestice, alimentare, veterinare, agricole etc – trebuie să conțină abordări pertinente. Nuanțările pe domenii de interes trebuie să fie derulate cu realism, în conexiune cu provocările şi convulsiile lumii de azi.

România trebuie să-şi producă propria securitate, să producă hrană pentru conaționali din resurse proprii, să-şi structureze politici sociale solide şi să fundamenteze strategii robuste privind demografia şi sănătatea populației. Dezvoltările pot fi şi trebuie abordate în plan intersectorial.

În condițiile în care resursele subsolului au fost concesionate în totalitate, posibilitățile solului trebuie puse în slujba intereselor fundamentale ale statului şi beneficiul cetățeanului. Solul României, cu un strat de cernoziom de peste 20 cm, în situația unui management riguros, poate să producă hrană ecologică, diversificată şi în cantități ce exced nevoile proprii de consum. Apreciem că implementarea conceptului *Dezvoltării Rurale Durabile* trebuie să constituie prioritatea națională fundamentală, care poate produce revigorarea economică internă pe durata următorilor 15-25 de ani. Întârzierea declanşării proiectului cu 2-3 ani echivalează cu un eşec (suprafața agricolă va fi înstrăinată în totalitate, degradarea solului va fi cvasi-ireversibilă, populația rurală va ajunge la nivel de pauperizare dramatică, modificările climatice vor fi neplăcute, spațiul rural va fi greu de stabilizat). Prioritatea rezidă din nevoia de securitate, hrană şi viitor, resimțite la nivel de supraviețuire pentru aproape jumătate din populație şi ca nivel de beneficiu indiscutabil pentru nivelul național.

Impunerea conceptului *Dezvoltării Rurale Durabile,* securității alimentare şi a securității demografice în conținutul Strategiei de Securitate Națională reprezintă o prioritate absolută ce decurge din:

- creşterea ponderii acestor componente în ecuația totală a securității naționale în viitor, obligă la măsuri atente de descreştere a amenințării din sfera respectivă de responsabilitate;
- turbulențele financiare, economice, sociale şi climatice pe care le parcurge omenirea, imprevizibile şi de mare amplitudine, nu admit soluții de moment, ci acțiuni pe termen lung;
- programele şi măsurile în sectorul agrozootehnic trebuie analizate pe perioade de timp adecvate, orizonturile propuse (25, 15, 5 de ani) fiind rezonabile.

În rândul măsurilor privind optimizarea conținutului Strategiei de Securitate Națională, considerăm necesară includerea conceptului *Dezvoltării Rurale Durabile,* ca pârghie esențială prin care se asigură securitatea alimentară în regim de prioritate absolută. Implementarea proiectelor Câmpia României, Munții Carpați, Delta Dunării, reprezintă deziderate majore ale dezvoltării echilibrate a spațiului rural al României de mâine.

BIBLIOGRAFIE

*** Constituția României.
*** Academia Română. *Proiect inovator privind realizarea unui parc agroindustrial integrat cu centru de afaceri pentru dezvoltarea rurală durabilă.* Bucureşti, 2010.
*** Academia Română. *Economia socială şi implementarea ei în România. Bucureşti,* 2010.
*** European Commision. *Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth.* Brussels, 2010.
Group on Earth Observations. *Developing a Strategy for Global Agricultural Monitoring in the Framework of Group on Earth Observations Workshop Report. Rome,* 16-18 July 2007.
Lester Brown. Eco Economia. Editura Antet, 2004.
United Nations. *World Population 2300.* Economic and Social Affairs, 2004.
Walther H. Mayer, *How to manage change?* 2009.

CONDUCEREA STRATEGICĂ A FORȚELOR PE TIMP DE PACE, ÎN SITUAȚII DE CRIZĂ ŞI LA RĂZBOI

STRATEGIC LEADERSHIP OF FORCES ON PEACETIME, IN TIMES OF CRISIS OR ON WARTIME

General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU*

Articolul prezintă un punct de vedere privind conducerea strategică a forțelor pe timp de pace, în situații de criză şi la război. Autorul insistă pe concretizarea, în plan practic a demersurilor teoretice efectuate de către responsabilii politico-militari şi militari români, cu scopul de a realiza capabilități de comandă şi control compatibile cu cele ale aliaților din NATO, în stare să-şi îndeplinească cu eficiență şi în deplină siguranță misiunile.

Cuvinte cheie: *conducere strategică; comandă şi control; C4I; Statul Major General.*

The article presents a regard concerning the strategic leadership of forces on peacetime, in times of crisis or on wartime. The author stresses on the concretization in practical plan of theoretical demarches done by Romanian political-military and military responsibles in order to fulfill command and control capabilities compatible with the ones of NATO allies able to accomplish their missions efficiently and entirely safely.

Keywords: *strategic leadership; command & control; C4I; General Staff.*

România – stat european democratic, cu o suprafață importantă (237500 km^2) şi o populație de aproximativ 20 milioane locuitori (se aşteaptă încă rezultatele ultimului recensământ), membră a NATO şi UE - încearcă să se poziționeze în ansamblul internațional pentru a-şi proteja interesele legitime şi pentru a contribui cu forțe şi resurse la apărarea comună în cadrul alianțelor.

Evoluțiile din mediul de securitate mondial şi din cel european, determinate de evenimente politice, economice, financiare, sociale, militare şi de altă natură, manifestate în

* Constantin Mincu – membru Titular al AOŞ-R, Secretar Ştiințific al Secției de Ştiințe Militare, membru în consiliul onorific al AOŞR; e-mail: mincu_constantin@yahoo.com; telefon: 0722303015; fax: 031402180.

ultimii ani şi predictibile pe termen scurt şi mediu indică, fără rezerve, păstrarea unor capacităţi militare rezonabile şi credibile din partea statelor membre NATO, inclusiv a României.

Unii autori, mai ales din zona politică, care se aşteaptă la o pace de o mie de ani şi care, pe această „gândire", lipsesc de resurse şi destructurează, fără discernământ, structurile militare de apărare ar trebui să-şi remodeleze discursul şi acţiunile şi să recunoască lipsa totală de argumente în zona geopoliticului, geostrategiei şi a evoluţiilor mondiale, de cele mai multe ori brutale şi imprevizibile.

Deşi în România se fac eforturi conceptuale şi de reglementare (legislaţie, concepte, strategii, planuri etc.) în scopul asigurării coerenţei şi eficacităţii apărării, în plan practic lipsesc resursele minime de punere în aplicare, iar voinţa politică tinde, cu seninătate, spre zero.

Se afirmă că documentele de bază pentru conceperea şi edificarea unui sistem coerent şi eficient de apărare a statului şi statalităţii: Strategia de Securitate Naţională a României, Strategia Naţională de Apărare a Ţării, Carta Albă a Apărării, Strategia Militară a României, Directiva Ministerială NATO, precum şi Strategia Europeană de Securitate, trebuie să ducă la îndeplinirea obiectivelor apărării ţării şi participarea la apărarea comună. Întrebarea mai mult sau mai puţin retorică este cu ce resurse şi cu ce voinţă?!

Pentru cei interesaţi de problematica apărării, între care sunt şi membrii Secţiei de Ştiinţe Militare ai AOŞ-R este mai important să contribuie, mai mult sau mai puţin, la clarificările conceptuale dar şi la identificarea modalităţilor practice, concrete de punere în aplicare prin dezvoltarea unor forţe şi capabilităţi reale, nu numai pe hârtie.

Consider că fiecare idee, fiecare cuvânt, din documentele politico-militare menţionate mai sus trebuie să aibă acoperire reală în resurse umane, financiare, logistice, de comandă şi control, sistemele C4I etc., pentru a nu rămâne decât simple vorbe goale, cu care să se poată mândri autorii conjuncturali.

Într-un articol din Revista de Ştiinţe Militare nr. 1/2010 „Expertizarea strategică a Deciziei Politice", autorul[1] prezintă cu argumente credibile că nu oricine şi oricum poate fi parte la elaborarea conceptelor strategice şi la fundamentarea principiilor apărării armate. Trebuie multă şi constantă aplecare spre studii militare şi conexe, onestitate, patriotism, evitarea bruiajului politicianist omniprezent în România, realism şi gândire practică în înţelegerea corectă a complexelor evoluţii contemporane şi în găsirea răspunsurilor adecvate la condiţiile României. Ori, în plan practic, un singur act de voluntarism, poate distruge întreaga construcţie logică fără ca, măcar să ofere un singur argument.

[1] General (r) prof. univ. dr. Eugen Bădălan, *Expertizarea Strategică a Deciziei Politice*, Revista de Ştiinţe Militare, nr. 1/2010.

În acest articol, pe baza cunoştinţelor şi experienţei dobândite până acum, mi-am propus să abordez unele probleme ale „Conducerii Strategice a Forţelor", în contextul politic, economic, financiar şi militar actual. Sunt mulţi autori şi desigur, multe lucrări pe acest subiect, cu contribuţii valoroase la definirea conceptelor, la clasificarea fluxurilor informaţionale şi la definirea cât mai raţională a structurilor de comandă şi control pentru nivelurile strategic operative şi tactice. În planul implementării în practică (centre de comandă-control, sisteme C4I, resurse umane calificate pentru C2, rezerve, planuri pe ipoteze etc.) situaţia este departe de a fi mulţumitoare.

Plecând de la misiunile principale repartizate Armatei:

- îndeplinirea sarcinilor de apărare a teritoriului naţional;
- acordarea de sprijin calificat, rapid şi eficient autorităţilor civile pentru urgenţe, dezastre naturale, evenimente NBC etc.;
- îndeplinirea angajamentelor faţă de NATO, UE, organizaţii regionale şi coaliţii;
- alte misiuni repartizate prin lege;
- situarea (în acest moment) a României la graniţa estică a NATO şi în vecinătatea unor zone cronicizate de conflict – solicită o abordare specială a problematicii apărării României.

Toate elementele prezentate mai sus, dar şi multe altele ar impune o dimensionare a Armatei la media europeană şi a zonei noastre (aproximativ 0,6% din populaţie). Aceasta ar însemna în cifre absolute 120.000 militari, la o populaţie de 20 milioane de locuitori, nu 70.000 sau chiar 60.000 cum cred şi vor unii, chiar dacă, aceste reduceri şi destructurări masive care au avut loc în ultimii douăzeci de ani nu au fost compensate, aproape deloc, cu noi echipamente şi armamente moderne.

Pe baza realităţilor interne şi a celor ce decurg din statutul de membru NATO şi UE, **Conducerea Armatei României** şi definirea fluxurilor informaţionale necesare, trebuie să ţină seama de dimensiunea şi structura forţelor, de ipotezele luate în calcul, de capabilităţile reale ale sistemelor CIS(C4I), precum şi de relaţiile de comandă şi control cu structurile de comandă ale NATO şi UE.

Noua arhitectură a sistemului C2 (Comandă şi Control) impune realizarea la nivelul Armatei României a unui **sistem integrat informaţional de stat major** care să asigure continuitatea, siguranţa şi eficienţa conducerii, inclusiv atingerea, în timp, a dezideratului **superiorităţii informaţionale**.

Suportul tehnic al sistemului C2 va fi (în parte deja este) reprezentat de arhitectura pentru integrarea subsistemelor de culegere, prelucrare şi distribuţie a informaţiilor în sistemul complex de informaţii militare, precum şi de integrarea acestuia în

sistemul C4ISR al Armatei şi în Sistemele Forţelor Aeriene (SCCAN) şi a celor Navale (SCOMAR).

Capacităţile de comandă şi control şi infrastructura tehnică modernă permit operaţii bazate pe reţea. Accesul sporit la armamente avansate tehnologic, senzori, sisteme de comandă şi control, alte resurse tehnologice speciale, au consecinţe semnificative asupra naturii operaţiilor militare. Informaţiile obţinute la timp, precise şi corecte, în sprijinul obţinerii unei imagini operaţionale integrate, exercitarea comenzii şi controlului, desfăşurarea eficientă a armamentelor, precum şi determinarea rapidă a pierderilor suferite sunt condiţii importante de succes operaţional. Conducerea operaţiilor bazate pe reţea presupune un înalt nivel de interoperabilitate a sistemelor de armamente şi senzori, precum şi a sistemelor de comunicaţii, informatică şi a celor de suport logistic.

Conducerea Armatei României în timp de pace, în situaţii de criză şi în timp de război se exercită de către autorităţile politice şi militare ale statului român, potrivit prevederilor Constituţiei, legilor organice şi altor reglementări subsecvente. Conducerea militară se realizează în domeniile operaţional şi administrativ, potrivit organigramelor din anexele 1-6 (situaţie valabilă, în principiu, la această dată).

Conducerea operaţională se exercită în timp de pace, în situaţii de criză şi în timp de război la nivel strategic, operativ şi tactic şi, în esenţă, reprezintă autoritatea temporară conferită unui comandant pentru îndeplinirea misiunii primite.

În timp de război, comanda şi controlul la nivel strategic se exercită (anexa nr. 4) de către Centrul Naţional Militar de Comandă (CNMC), cu cele două componente ale sale Centrul de Conducere Strategică (CCS) şi Centrul de Resurse şi Pregătirea Teritoriului (CRPT). Acesta emite Directiva Militară Strategică. În cazul activării art. 5 al NATO comanda şi controlul forţelor naţionale destinate pentru apărarea colectivă vor fi transferate la NATO.

Din organigramele structurale (anexele 1-6) ar trebui să înţelegem, dincolo de textele şi aserţiunile teoretice: „resursele umane înalt specializate (comandanţi şi ofiţeri de stat major specialişti în sisteme C2, C4I, logistică etc.)infrastructura C2 (locaţii protejate şi distribuite, după planuri, pe întreg teritoriul), sisteme complexe C4ISR, rezerve de echipamente, armamente, carburanţi, alimente, resurse medicale etc." Din această viziune, credem corectă, fiecare structură din organigrame înseamnă o sumă de resurse complexe, care, necesită o acoperire umană, financiară şi materială pe măsură!

Ca urmare a cerinţelor formulate în „Strategia de Securitate Naţională a României", „Strategia Militară a României" şi „**Directivele NATO privind conducerea strategică a forţelor la pace, criză şi război**", România trebuie să dispună de **o reţea de**

puncte de comandă strategice (centre de comandă strategice), dispuse distribuit, pe baza unor analize multicriteriale, pe întregul teritoriu național.

Nu este locul aici să facem supoziții şi propuneri privind numărul şi locația potrivită pentru aceste centre, dar vreau să insistăm că dacă se consideră logică şi necesară crearea de rezerve materiale (armament, muniții, carburanți, echipamente diverse, alimente etc.) este de la sine înțeles că prima grijă trebuie să fie pentru rezervarea conducerii (oameni, infrastructuri, sisteme C4ISR).

La argumentele prezentate mai sus privind necesitatea instalării şi echipării tehnice a punctelor de comandă (conducere) strategice se adaugă şi altele decurgând din noul context politico-militar în care acționează România, astfel:

- **România este membră NATO** începând cu anul 2004 şi, ca urmare, trebuie să-şi dezvolte capacitățile de comandă şi control, la standardele Alianței;
- **Se impune clar necesitatea** realizării unor platforme tehnice moderne şi a unor conexiuni sigure şi protejate, constituite din timp la şi între punctele (centrele) de conducere strategice (cel puțin 3-4 pe teritoriul țării). Aceste puncte de conducere vor beneficia, în principal, de posibilitățile de comunicații de voce, date şi videoconferință ale Rețelei Militare Naționale de Comunicații (RMNC), dar şi de alte facilități (comunicații prin satelit, legături directe HF, VHF şi UHF etc.);
- **Necesitatea exercitării comenzii şi controlului** forțelor utilizând comunicații protejate, sigure şi stabile;
- **Luarea, de urgență,** în calcul a realității că România, în acest moment, dispune de capacități echipate modest pentru exercitarea conducerii strategice.

Consider că la baza echipării tehnice (construcții adecvate, comunicații, rețele de computere, aplicații software, sisteme de pază şi protecție etc.) a centrelor de comandă strategice ar trebui să stea:

- Studiul experienței naționale şi internaționale în domeniu;
- Punerea în valoare a posibilităților operaționale şi tehnice ale Rețelei Militare Naționale de Comunicații;
- Studiul amănunțit, multidisciplinar al planurilor locațiilor alese şi captarea corectă a cerințelor de la specialiştii Statului Major General (în special de la Direcția Operații şi Direcția Comunicații şi Informatică);
- Studiile realizate pentru România de către Departamentul Apărării SUA, concretizate în: „Conceptul de Operații" şi „Descrierea Arhitecturii Tehnice (TAD)".

Desigur, responsabilii politico-militari, precum şi specialiştii din Statul Major General au în vedere o etapizare a lucrărilor, o prioritizare a acestora şi identificarea

resurselor umane, financiare şi materiale necesare pentru asemenea activităţi de interes naţional vital.

Demersul din acest articol reprezintă doar un punct de vedere al autorului, care, constrâns de spaţiul limitat a fost nevoit să se rezume doar la unele aspecte mai importante. Problematica complexă a conducerii strategice merită eforturi mai mari şi mai consistente din partea responsabililor militari aflaţi în funcţii. Sperăm că acest lucru se va produce într-un orizont cât mai scurt de timp.

BIBLIOGRAFIE

Colectiv de autori, Tratat de Ştiinţă Militară, volumul II, Editura Militară, Bucureşti, 2001, Capitolele: 24, 28, 32, 33.

Revista de Ştiinţe Militare, Nr. 1/2010.

Eugen, Bădălan, Valentin, Arsenie, Gheorghe, Văduva, Eseu despre arta strategică, Editura Militară, Bucureşti, 2005;

Gheorghe, Văduva, Consonanţe şi rezonanţe strategice în condiţii de normalitate de criză şi de risc militar extrem, Impact Strategic, nr. 1/2009.3

Mureşan, Mircea, Văduva, Gheorghe, Războiul viitorului, viitorul războiului, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2006.

Frunzeti, Teodor, Zodian, Vladimir, Lumea 2009, Editura Lira, Bucureşti, 2009.

Universitatea Naţională de Apărare „Carol I", Centrul de Studii Strategice de Apărare, Sesiunea Anuală de Comunicări Ştiinţifice, 19-20 noiembrie 2009, Bucureşti, Volumul II;

Legislaţia naţională, în vigoare privind securitatea naţională şi apărarea (Constituţia României, Legea nr. 45/1991, Legea nr. 42/2004, Legea nr. 355/2009, Legea nr. 446/2006. Strategia de Securitate Naţională a României, Bucureşti, 2006 etc.).

Univers Strategic, Revista Universitară Română de Studii de Securitate, Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", nr. 2, iunie 2010.

Frunzeti, Teodor, Zodian, Vladimir, Lumea 2011, Editura Lira, Bucureşti, 2011.

ANEXE

Anexa nr. 1

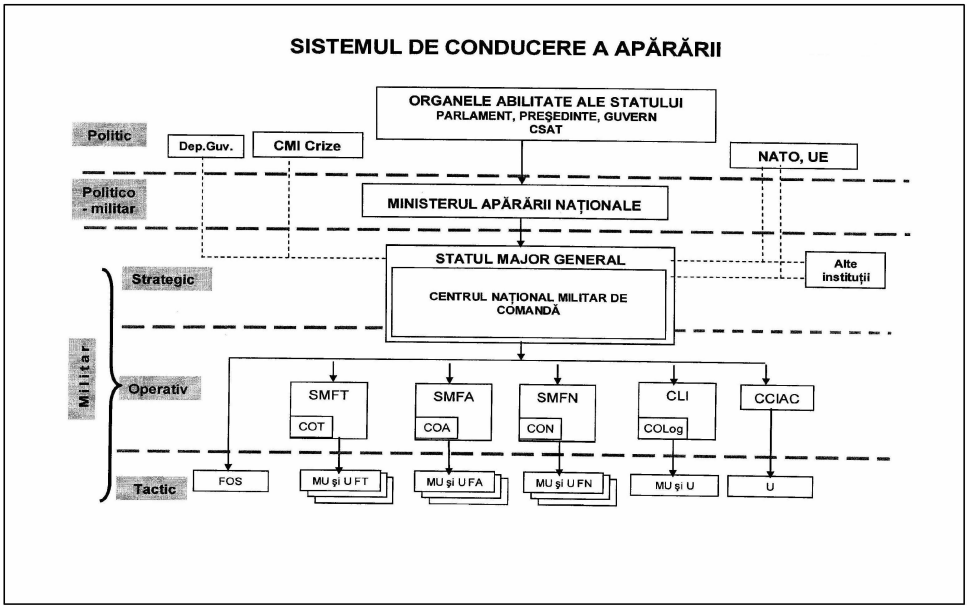

Anexa nr. 2

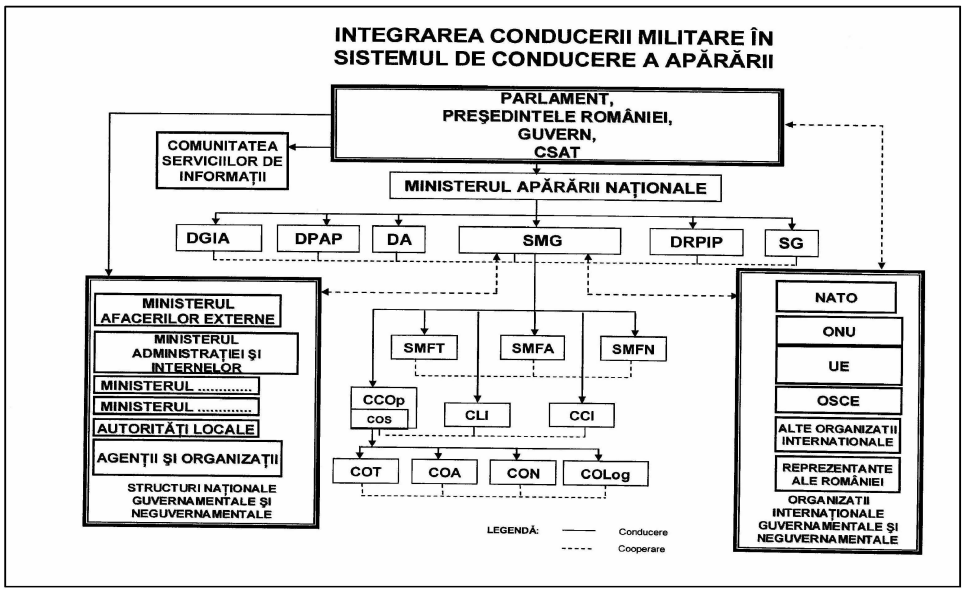

Anexa nr. 3

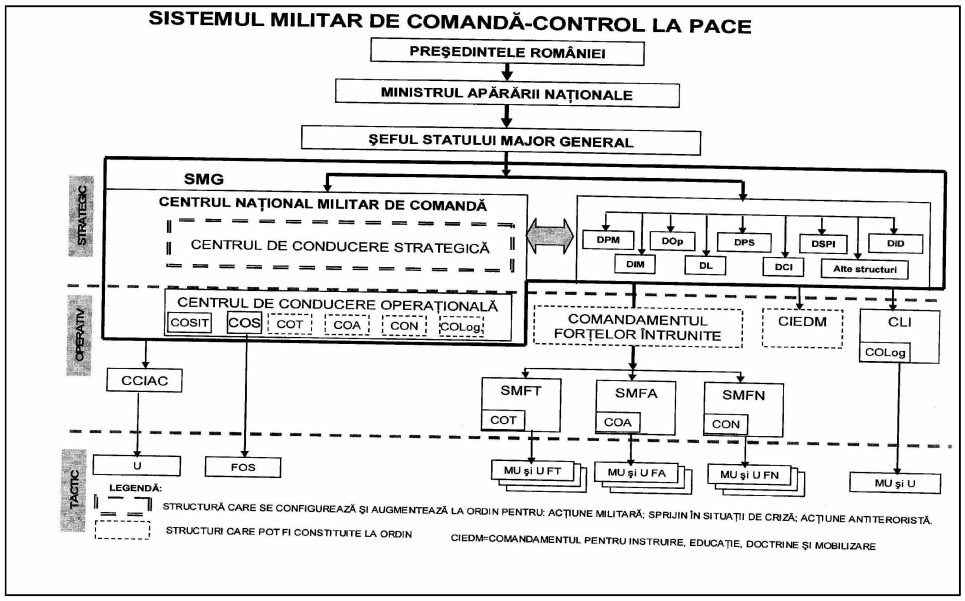

Anexa nr. 4

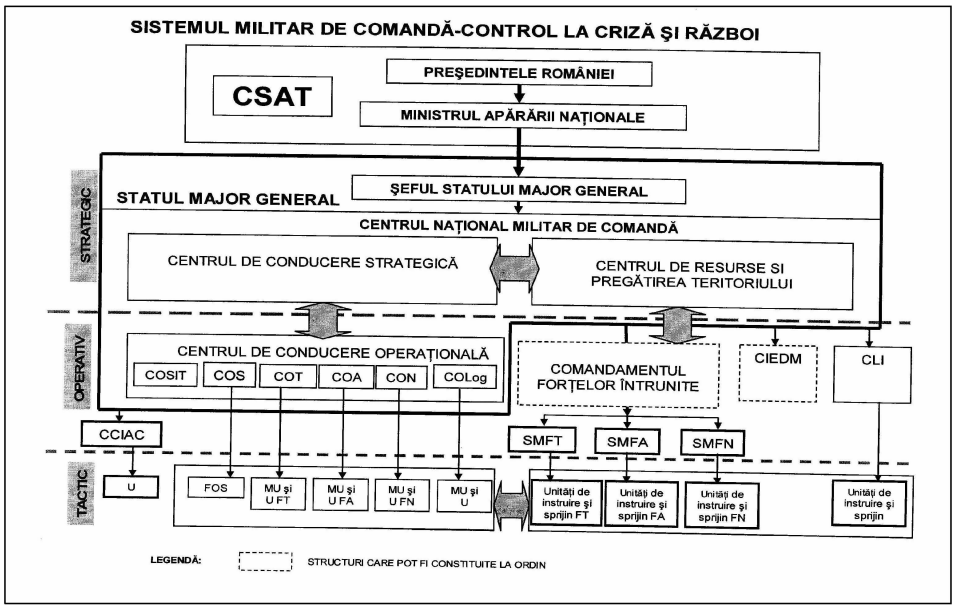

Anexa nr. 5

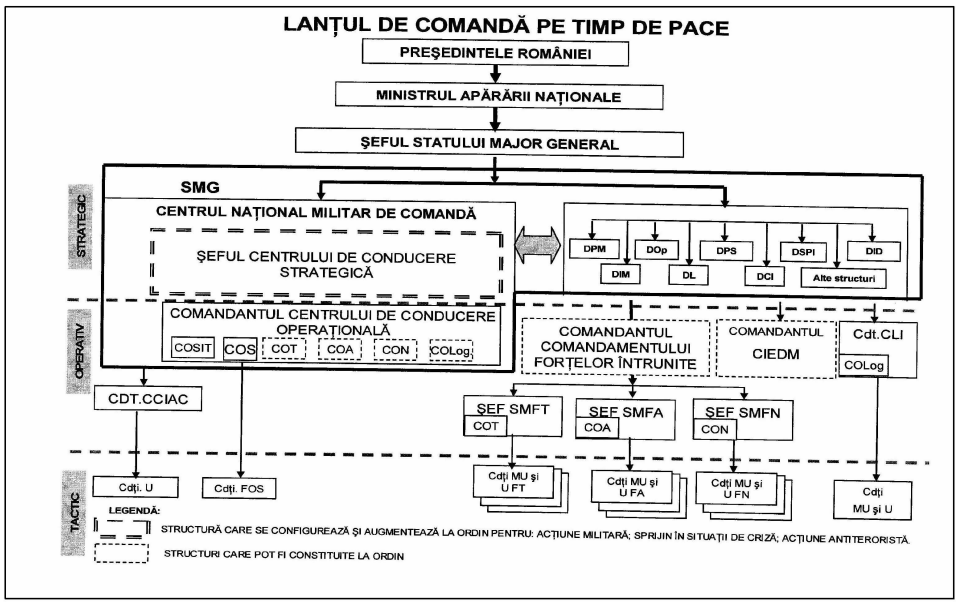

Anexa nr. 6

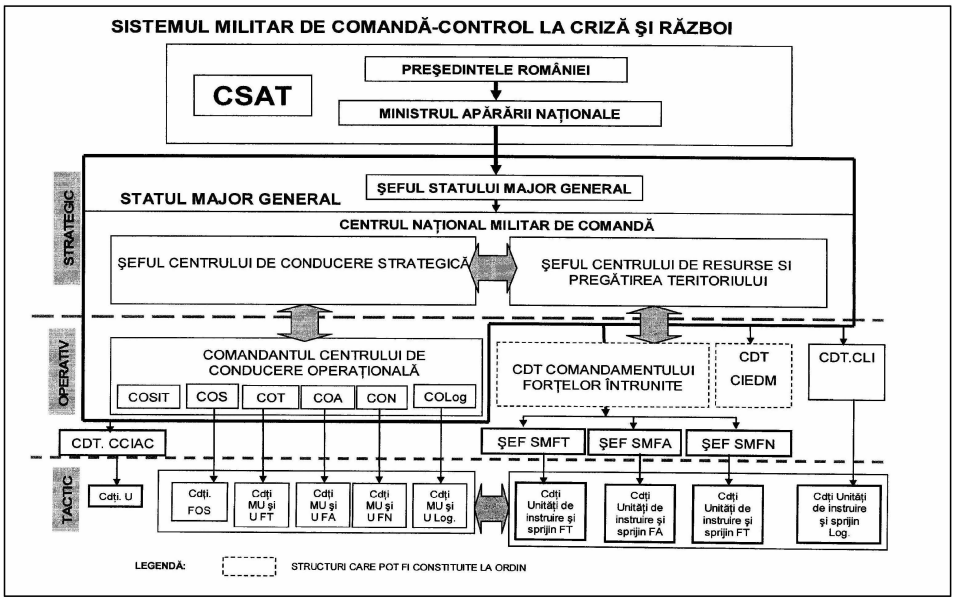

CONSIDERAȚII PRIVIND ACCELERAREA PROCESULUI GLOBALIZĂRII ŞI INTERESELE DE SECURITATE ECONOMICĂ ALE ROMÂNIEI

REMARKS ON THE ACCELERATION OF GLOBALIZATION AND ROMANIA`S ECONOMIC SECURITY INTERESTS

General-maior (r) prof. univ. dr. Gheorghe TOMA*

Cercetătorii fenomenului consideră util să distingă efectele globalizării în fiecare din mediile economice, politice şi culturale. Redus la conceptele economice, se poate spune că globalizarea contrastează cu naționalismul economic şi cu protecționismul. Din acest punct de vedere, globalizarea este înrudită cu economia de piață liberă şi neo-liberalismul; împarte o parte din caracteristici cu internaționalizarea şi este deseori interschimbabilă, chiar dacă unii preferă să folosească termenul de globalizare pentru lărgirea găurilor din granițele naționale sau statale. Formarea satului global presupune, astfel, o mai mare apropiere între diferite părți ale lumii, odată cu creşterea posibilităților de schimburi personale, înțelegere mutuală şi prietenie între cetățeni „internaționali", şi crearea civilizației globale.

Cuvinte cheie: *globalizare; naționalism economic; protecționism; satul global; civilizație globală.*

Scholars in this field consider it useful to distinguish between the effects of globalization taking into consideration each of the milieus of impact: economic, politic and cultural. Reduced to an economic meaning of the concept, globalization can be considered to come into contradiction with economic nationalism and protectionalism. From this perspective, globalization is related with the free market economy and neoliberalism; it has some common characteristics with internationalization and it is often interchangeable, even if some preffer to use the term of globalization to widen the gaps between national borders. The rise of the global village implies therefore a stronger interaction between the different parts of the world, as the opportunity of personal exchanges increases, as well as mutual understanding and frienship among „international" citizens simultaneously with the creation of the global civilisation.

Keywords: *globalization; economic nationalism; protectionalism; the global village; the global civilisation.*

* Prorector Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul"; e-mail: gtoma49@yahoo.com

Globalizarea este o noțiune care pune probleme încă din momentul încercării de definire a ei. Oamenii de ştiință şi opinia publică nu au căzut încă de acord asupra unei singure definiții a conceptului. Astfel, în opinia lui Elmar Altvater, globalizarea este *„procesul de surmontare al granițelor apărute de-a lungul istoriei. Ea devine astfel sinonimă cu eroziunea (dar nu şi cu dispariția) suveranității statelor naționale şi se înfățişează ca o «detaşare» a economiei de piață față de normele morale şi legăturile instituționalizate dintre societăți"*. Mai lapidari, Dirk Messner şi Franz Nuscheler consideră că fenomenul constituie *„cea mai mare schimbare economică şi socială de la Revoluția Industrială încoace"*, în timp ce Ulrich Menzel defineşte globalizarea ca *„o intensificare cantitativă şi calitativă a tranzacțiilor ce depăşesc limitarea impusă de granițe, concomitentă cu expansiunea spațială a acestora".*

De cele mai multe ori, globalizarea este termenul întrebuințat pentru a descrie un proces multicauzal care are drept rezultat faptul că evenimente care au loc într-o parte a globului au repercusiuni din ce în ce mai ample asupra societăților şi problemelor din alte părți ale globului. Unul dintre principalele motive pentru care nu există o definiție a globalizării într-o formă universal acceptată, şi probabil nici definitivă rezidă în faptul că globalizarea subinclude o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă atingând domenii diverse ale unei societăți[1]. Ea poate fi un fenomen, o ideologie, o strategie sau toate la un loc.

Globalizarea este, aşadar, un sistem sau un fenomen complex, uneori ambivalent, chiar contradictoriu, care a fost privit şi analizat în mod diferit de către cei ce şi-au asumat acest risc. Dincolo de aceste analize, oamenii trebuie să fie însă conştienți că globalizarea rămâne un fapt real, viu, cu care trebuie să ne confruntăm, independent de voința sau opțiunea noastră.

Ca o consecință a faptului că lumea are, în acelaşi timp, înțelesuri economice şi politice, grupuri diferite prezintă istorii diferite ale globalizării. Fenomenele complexe nu pot fi explicate decât dacă avem în vedere mai multe cauze. Acesta este singurul punct în care toată lumea este de acord în ceea ce priveşte globalizarea. Restul faptelor rămân în continuare contestate. În funcție de ce accepțiune a globalizării este luată ca punct de plecare, apar în prim-plan alte cauze şi forțe motrice.

În prezent, există un aer de scepticism față de procesele economice globale şi optimism față de posibilitățile de control ale economiei internaționale şi față de viabilitatea strategiilor politice naționale. Un efect deosebit de important al conceptului de globalizare a fost paralizarea strategiilor naționale de reformă radicală, fiind privite ca imposibil de realizat din punct de vedere rațional şi al evoluțiilor pieților internaționale.

Fără îndoială, inovațiile de ordin tehnic – şi mai ales cele din domeniul informaticii şi al comunicațiilor – au jucat şi mai joacă încă un rol central în „marşul" globalizării. Internetul

[1] Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J., *Transformări globale*, Bucureşti, Editura Polirom, 2004, p. 25.

este, din multe puncte de vedere, emblema globalizării. Globalizarea pieţelor financiare, transferul unor sume inimaginabile în câteva secunde în jurul globului nu ar fi posibile fără această tehnologie, nici organizarea producţiei integrate la nivel transnaţional.

Avântul incredibil pe care l-a cunoscut comerţul, un alt element definitoriu al globalizării economice, se datorează, nu în ultimul rând, scăderii rapide a cheltuielilor de transport, mărfurile putând fi astfel transportate mult mai rapid. Acest lucru poate fi observat îndeosebi în sectorul serviciilor. De exemplu, produsele de tip software sau bazele de date pot fi transmise în câteva secunde dintr-un capăt al lumii în celălalt.

Un rol deosebit de important – în special la nivel de conştiinţă – l-au jucat şi problemele globale. Dovadă pentru acest lucru nu sunt numai magazinele tip „One World" din statele industrializate şi ultra-dezvoltate. Problemele globale au nevoie însă şi de o internaţionalizare a politicii, stimulând dezvoltarea unei conştiinţe globale. Organizaţii precum Greenpeace sau Amnesty International, care se dedică unor teme globale precum mediul ambiant sau drepturile omului sunt „Global Players". Se pot întrezări astfel în mod clar începuturile unei noi societăţi globale.

Patru aspecte se referă la globalizarea economică, ce indică patru tipuri de fluxuri peste graniţe, şi anume fluxuri de bunuri/servicii, de exemplu liber schimb, fluxuri de persoane (migraţia), de capital şi de tehnologie. O consecinţă a globalizării economice este îmbunătăţirea relaţiilor dintre dezvoltatorii aceleiaşi industrii din diferite părţi ale lumii (globalizarea unei industrii)[2], dar şi o erodare a suveranităţii naţionale asupra sferei economice. FMI-ul defineşte globalizarea ca *şi „creşterea în interdependenţa economică a ţărilor din întreaga lume prin creşterea volumului şi a varietăţii tranzacţiilor de bunuri şi servicii peste graniţe, fluxul de capital internaţional mult mai liber şi mai rapid, dar şi o difuziune mai largă a tehnologiei"*, în timp ce Banca Mondială defineşte globalizarea ca *„libertatea şi capacitatea indivizilor şi a firmelor de a iniţia tranzacţii economice voluntare cu rezidenţi ai altor ţări"*.

În domeniul managementului, globalizarea constituie un termen de marketing sau de strategie care se referă la apariţia unor pieţe internaţionale pentru bunuri de consum caracterizate de nevoi şi gusturi similare ale clienţilor, reuşind astfel, de exemplu, să vândă aceleaşi maşini sau săpunuri sau produse alimentare prin campanii de publicitate similare, unor persoane ce aparţin unor culturi diferite. Această uzanţă contrastează cu internaţionalizarea, care descrie activităţile companiilor multinaţionale ori în instrumente financiare, mărfuri, ori în produse care sunt exclusiv destinate pieţelor locale.

În domeniul software, globalizarea este termenul tehnic ce combină procesele de internaţionalizare şi localizare. Efectele negative asupra companiilor multinaţionale axate pe profit – folosirea unor metode legale şi financiare sofisticate de a atinge limitele legilor şi standardelor locale pentru a controla balanţa dintre muncă si servicii ale unor regiuni inegal

[2] www.biblioteca.ase.ro/downres

dezvoltate şi a le întoarce împotriva lor. Răspândirea capitalismului din țările dezvoltate către țările în curs de dezvoltare.

Interesele unei anumite firme sau unui anumit stat într-o zonă oarecare de pe Terra sunt consecințe ale globalizării, un fenomen perceput, nu de toata lumea, ca unul fără consecințe negative. În spatele liberei circulații a capitalului, a mărfurilor şi a marilor investitori apăruți peste noapte ca salvatori ai unor economii naționale şi, astfel, a forței de munca calificată, însă şomeră în respectivele țări (toate acestea fiind considerate „un mijloc de pacificare a statelor") se află, de fapt, războiul economic condus de firme şi țări aflate în căutarea supremației.

Latura economica şi-a adus contribuția în mai toate conflictele existente de-a lungul istoriei omenirii, ea având în prezent un mare aport în dorința marilor puteri economice ale lumii de a prezenta globalizarea ca pe un fenomen din care lumea va avea de cules doar beneficii. Astfel, e greu, chiar imposibil de a analiza globalizarea ca pe ceva care nu are legătură cu latura economică, când, de fapt, tocmai aceasta componentă a globalizării este locomotiva ce „plimbă" globalizarea prin toate colțurile lumii. Marile interese ale lumii au adus, inevitabil, urmări nefaste pentru unele țări şi regiuni astfel că globalizarea nu este aşa cum unii (interesați ca ea să ia o şi mai mare amploare) încearcă să ne-o prezinte. Globalizarea a născut un război economic în adevăratul sens al cuvântului, el fiind tratat cu destulă superficialitate chiar şi de mass-media.

Întâlnim tot timpul în mass-media scrisă titluri bombastice de genul „războiul textilelor", „războiul pantofilor" sau „războiul energetic", însă ele au mai mult intenția de a atrage atenția cititorului spre acel articol şi, implicit, spre ziarul respectiv decât pentru a-l explica. Termenul de război implică o acțiune violentă soldată cu pierderi de vieți omeneşti cât şi materiale, aceasta putând fi o explicație a faptului că mass-media se fereşte a utiliza acest cuvânt[3].

Globalizarea, prin rivalitățile pe care le induce în rândul actorilor internaționali, duce la conflicte economice care, în anumite condiții, pot pune în pericol siguranța națională. Tocmai de aceea, Christian Harbulot, un specialist al războiului economic, avertiza: „este urgent să stabilim distincții foarte clare între interesul național şi interesul supranațional, între obiectivele competitive ale firmelor şi acelea ale economiilor naționale"[4]. Ceea ce globalizarea şi interesele geo-politice creează astăzi, nu este un război uşor de definit. Mai curând este vorba de o complexă folosire de arme economice la diferite nivele în care politicul se implica sau nu, acționează din umbră, sau relativ deschis. După cum remarcă Christian Harbulot, „contrar războiului tradițional, loviturile date în războiul economic sunt deseori invizibile şi decisive". Din motive diplomatice, sau care țin de secretul operațiunilor, asemenea „lovituri" sunt rareori raportate, astfel încât se poate crede că ele nu ar exista. Charles-Albert Michalet scria în „Ce este globalizarea?": „După cum în spatele statului

[3] http://www.globalizarea.com/globalizare-articole-sb8.htm
[4] Harboulot, Cristian, *La Machine de guerre économique*, Paris, Editions Economica, 1992, p. 128.

există oameni, grupuri, organizații, interese, adică într-un cuvânt putere, în spatele piețelor, este probabil că există de asemenea operatori, factori de decizie privați sau publici, interese, putere".

La fel de probabil însă este că aceşti operatori din spatele statului şi al piețelor să conlucreze pentru a-şi atinge interesele prin alianțe, înțelegeri temporare sau pe termen lung, în detrimentul altor state sau entități economice. Un exemplu de astfel de alianțe aste reprezentat pe de o parte de țările din Europa şi pe de altă parte de alianța S.U.A cu Japonia, astfel: guvernele europene au investit în Airbus, din 1992, aproape 3,7 miliarde de dolari, pe care firma îi returnează cu dobânda pe măsură ce avioanele produse de ea se vând. O asemenea „afacere" este însă denunțată de SUA, al cărei Boeing este principalul competitor al lui Airbus. Dar cum Boeing este beneficiarul unor costisitoare contracte militare din partea guvernului american, conflictul dintre cei doi giganți ai aeronauticii este în mare parte şi conflictul dintre UE şi SUA. Mai mult, faptul că firmele japoneze vor contribui cu 35% la producerea superavionului Boeing Dreamliner 787, a introdus în ecuație Japonia, acuzată de UE că „finanțează" nu tocmai onest firma americană[5].

Ar fi greşit să se înțeleagă că interesele dintre state şi firme au fost totdeauna convergente. Globalizarea introduce bruiaje şi disonanțe care transcend granițele. Omenirea are de parcurs un drum lung până la acel perfect „joc" mondial numit globalizare în care toți participanții vor fi câştigători. Astăzi, globalizarea, prin interdependențele create între țări şi economii, defavorizează acțiunile violente dar nu le elimină. Formele de conflict se pot disimula sub intervenții paşnice: bariere netarifare la importuri, subvenții mascate acordate firmelor şi sectoarelor „strategice", patriotisme economice.

Integrarea europeană, ca fenomen complex, de durată şi multidimensional, trebuie să facă față unor provocări diverse, ca natură, intensitate, frecvență şi amplitudine, din partea mediului regional şi global în care există şi se derulează. Pe de altă parte, la rândul său, integrarea europeană generează o serie de provocări la adresa statelor membre şi a țărilor candidate la aderare. Aceste provocări, potrivit naturii lor, pot fi: *sociale, economice, politice, culturale, informaționale, militare şi psihosociale*.

Provocările economice se referă la eliminarea decalajelor de ritm, calitate, nivel etc. ale activității de producție şi ale serviciilor între statele membre, precum şi între UE şi ceilalți actori economici regionali/globali. Se pare că soluția optimă la acest tip de provocări înseamnă, practic, înfăptuirea celor trei obiective principale de la Lisabona, adică: o integrare economică mai mare, o mai bună coordonare a pieței muncii şi a sistemelor de pensie şi o restructurare a cheltuielilor publice.

Unul din principalele obiective ale statului modern îl constituie bunăstarea, ce presupune existența unei economii competitive şi al unui nivel de trai ridicat al populației.

[5] http://www.globalizarea.com/globalizare-articole-sb8.htm

Dezvoltarea economică contribuie la asigurarea coerenței politice interne şi la creşterea capacității de acțiune pe plan extern a statelor.

În cadrul integrării economice interstatale (cazul UE) se realizează o îmbinare armonioasă a interdepedențelor, specializărilor şi colaborărilor a fiecărei economii naționale. Integrarea se bazează pe o relație de compabilitate şi complementaritate a economiilor statelor membre.

La nivelul economiei naționale, integrarea economică presupune dimensionarea corespunzătoare a sectoarelor de activitate, măsuri de specializare şi cooperare, în scopul creşterii eficienței funcționării economiei în ansamblu[6].

În contextual actual al integrării, interesul național reprezintă un sistem valorico-normativ ce are rolul de modelare dar şi de model, de exprimare şi promovare a cerințelor funcționale ale națiunii, ce selectează percepțiile, influențează şi canalizează atitudinile şi modalitățile de participare la viața internă şi internațională exercitând funcția de control în sistemul interacțiunilor politice.

Interesul național reprezintă „*un sistem valoric normativ având rol de modelare şi de model, ce exprimă şi promovează cerințele fundamentale ale națiunii, filtrează percepțiile, determină atitudinile şi influențează modalitățile de participare la viața internă şi internațională, acționând ca funcție de control față de sistemul interacțiunilor politice*".

În aceeaşi viziune, se detaşează patru interese fundamentale, legate de: apărarea cetățenilor, teritoriului; libera alegere a conducerii politice; prosperitatea economică şi ordinea mondială.

Analiştii americani au identificat, la rândul lor, următoarele niveluri ale intereselor naționale:

- *interesele vitale* – acele situații evenimente sau tendințe internaționale care se consideră a amenința supraviețuirea sau securitatea națiunii, pe care este pregătită să le înfrunte prin măsuri forte, inclusiv prin utilizarea forței armate;
- *interesele majore* – aceea situație internațională care amenință interesele de bază ale unei națiuni, dar care oferă perspective ca elementul ce reprezintă amenințarea să poată fi eliminat sau diminuat printr-o soluție de compromis;
- *interesele periferice* – acele probleme care un implică o amenințare la adresa apărării naționale a unei națiuni ca întreg sau nu afectează în mod serios stabilitatea comunității naționale.

În consecință, acest sistem valorico-normativ a fost una din principalele pârghii ale statului român folosite în acțiunile sale, care au convers către integrarea României în UE, respectând concordanța dintre opțiunea politică de integrare ridicată la rang de interes național şi exigențele interdependențelor internaționale. Astfel, apare realismul relativ al

[6] Toma, Gheorghe şi colectiv, *De la securitatea individuală la securitatea colectivă,* Editura Bioterra, Bucureşti, 2005, p. 283.

interesului național care provine din interferența dintre personalitatea emitentului interesului național şi conştiința apartenenței la „noua ordine mondială".

Dacă puterea economică tinde a avea în ecuația securității naționale cel puțin aceeaşi valoare cu puterea militară, aceasta înseamnă că statele ar trebui să confere şi economiei valoarea ei reală de securitate.

Politica economică a UE a trasat structurii şi obiectivelor acesteia o coloratură unitară, cu ramificații asupra rolului jucat în plan internațional[7]: o Europă cu o monedă unică şi cu o economie mult mai coezivă şi mai coerentă (cu politici şi instrumente solide de politici macroeconomice) are o voce mult mai puternică în sistemul internațional. Putem aprecia că, în prezent, Uniunea Europeană poate fi privită ca un actor determinant al climatului internațional economic actual.

Europa comunitară a fost fondată pentru a consolida securitatea economică şi politică a fiecărei națiuni europene, în acest fiind ilustrativă intenția ştergerii rivalității franco-germane prin punere în comun a unor ramuri economice strategice. Un scop politic a fost slujit cu un mijloc economic şi toate acestea la nivel înalt, acolo unde se discută despre securitatea națională şi interesul național.

În Strategia de Securitate Națională a României se precizează că „*O economie puternică, performantă şi competitivă, macro-stabilă, dinamică sub raportul ritmului de creştere şi adaptabilă funcțional, reprezintă un pilon important al securității, asigurând condiții pentru securitatea economică şi socială, interesul majorității populației pentru susținerea instituțiilor democratice şi baza necesară pentru promovarea inițiativelor vizând prosperitatea şi securitatea națiunii".*

Securitatea economică este o componentă şi mai mult decât o simplă componentă a securității naționale. Pe plan extern, un stat îşi manifestă intenția de a se integra într-un spațiu economic multidimensional în funcție şi de gradul în care securitatea sa economică este asigurată. Este vorba, desigur, de tendințe normale, conform voinței naționale exprimate democratic şi nu de procese forțate, impuse cel mai des din exterior.

Se considera că, în sens larg, securitatea economică a unei țări este dată de stocul de resurse şi de nivelul de dezvoltare. Am putea spune că aceasta este de fapt o percepție restrânsă. Securitatea economică nu poate fi privită doar în mod static, ea trebuie percepută în strânsă legătură cu securitatea națională şi cu interesul național iar în ecuație intră şi politica economica promovată, interese pe termen mediu si lung, gradul de participare la circuitul economic internațional. Corelația dintre securitatea economică şi gradul de integrare economică este dat de *vulnerabilitatea* unei economii, văzuta ca raport între avantajele şi dezavantajele economiei naționale în raport cu mediul economic internațional, cu mediul social şi politic intern.

[7] Puşcaş, Vasile, *Identitatea internațională a Uniunii Europene*, www.mie.ro/_documente/info_integrare/identitate_internationala.html

În sens restrâns, vulnerabilitatea se referă la dimensiunile sale economice, la incapacitatea de a face faţă şocurilor interne şi externe. În sens larg, vulnerabilitatea marchează incapacitatea statului de a asigura un nivel de viaţă corespunzător cetăţenilor şi demonstrează existenţa unor importante conflicte interne, o fragmentare şi o tendinţă centrifugală a forţei sale, care pot fi văzute ca reale ameninţări la adresa securităţii naţionale.

Altfel spus, vulnerabilitatea se referă la capacitatea economiei naţionale de a realiza obiectivele naţionale (interesul naţional). Procesul de integrare la Uniunea Europeană va trebui să acţioneze asupra economiei naţionale, prin apropierea structurală a acesteia de economiile statelor membre.

În Strategia de securitate naţională a României se subliniază că *„principalele aspecte de securitate ale României sunt cele de natură economică”*, menţionându-se aici: *„menţinerea problemelor economice, financiare şi sociale generate de tranziţia prelungită şi de întârzierea finalizării reformelor structurale; nivelul crescut de corupţie şi managementul defectuos al resurselor publice care pot duce la adâncirea inegalităţilor sociale şi la proliferarea economiei subterane; răspunsul ineficient al instituţiilor statului la probleme precum criminalitatea economică şi tulburarea ordinii publice şi siguranţei cetăţenilor, ceea ce poate genera scăderea coeziunii şi solidarităţii sociale şi a standardelor de viaţă a cetăţenilor; menţinerea unor surse potenţiale de conflict care pot duce la încetinirea sau stoparea proceselor şi activităţilor economice curente, ca şi starea de spirit a populaţiei.”*

Fără a fi explicit menţionate în Strategie, la aceste riscuri de natură economică pot fi adăugate[8]: pierderea controlului statului asupra unor sectoare, domenii sau obiective economice strategice, precum şi pierderea unor importante pieţe interne externe de desfacere pentru produsele şi serviciile româneşti; economia subterană susţinută de structurile de crimă organizată; spionajul economic în dauna României; coruptibilitatea unor persoane, care prin statutul şi funcţia deţinută în societate pot avea o influenţă negativă în gestionarea resurselor naţionale; blocarea sau perturbarea a infrastructurii esenţiale pentru economia naţională (sistemul energetic, de transport, telecomunicaţii etc.); falimentarea unor sectoare economice strategice etc.

Dificultăţile tranziţiei economice prelungite, scăderea calităţii vieţii, inegalităţile sociale, creşterea numărului celor care trăiesc sub pragul sărăciei, toate acestea pot produce intoleranţă, afectează solidaritatea socială, favorizează populismul, pot alimenta manifestările radicale şi extremiste, având efecte dintre cele mai grave asupra instituţiilor şi mecanismelor de funcţionare a statului.

[8] Aprodu Adina Simona, *Factori de risc la adresa securităţii României. Măsuri de contracarare a acestora în primul deceniu al secolului XXI, în Riscurile insecurităţii,* coord. Troncotă Cristian, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005, p. 165.

Societatea românească este încă marcată de consecinţele managementului defectuos al procesului tranziţiei economice şi sociale, care a condus la diminuarea autorităţii şi eficienţei instituţiilor statului şi a afectat coeziunea civică şi echilibrul social.

Rezultatele, încă insuficient de concludente, în derularea reformei au determinat diminuarea în timp a resurselor alocate pentru modernizarea societăţii şi reducerea potenţialului de aşteptare al cetăţeanului confruntat cu un proces de pauperizare accelerata.

S-a înregistrat degradarea nivelului de viată al majorităţii populaţiei, inclusiv în ceea ce priveşte starea de sănătate, educaţia şi calitatea mediului. Serviciile publice sunt birocratizate, infrastructura teritorială insuficient dezvoltată, restructurarea şi modernizarea industriei se desfăşoară cu mari dificultăţi, agricultura a cunoscut un regres dramatic, privatizarea şi reaşezarea drepturilor de proprietate cunosc multe inerţii, asistenţa sanitară este precară, reţeaua de transport şi comunicaţii nedezvoltată. În acelaşi timp adaptarea lenta a sistemului ordinii publice şi siguranţei naţionale la noile forme ale criminalităţii din ce în ce mai agresive, precum şi unele deficienţe în administrarea justiţiei au generat scăderea inacceptabilă a nivelului de siguranţă a cetăţeanului.

Pe baza experienţei acumulate sunt necesare identificarea şi lichidarea blocajelor şi adoptarea neîntârziată a soluţiilor care permit o relansare reala. Este nevoie de o abordare coerentă, care să reunească energiile societăţii, să canalizeze resursele acesteia în direcţia construirii unei economii performante, capabilă să elimine starea de incertitudine şi insecuritate la nivel social. Relansarea economică trebuie consolidată prin crearea unui mediu de afaceri atractiv şi stabil şi prin racordarea adecvată la marile fluxuri economico-financiare, tehnologice şi comerciale.

Accelerarea creşterii economice vizează în primul rând asigurarea prosperităţii cetăţenilor şi sprijinirea procesului democratic intern. Creşterea încrederii cetăţenilor în instituţiile statului este posibilă numai în condiţiile promovării consecvente a principiilor statului de drept, a drepturilor fundamentale ale cetăţeanului.

Dificultăţile întâmpinate de România sunt şi probleme din unele zone ale Europei, ce fac obiectul unor mai largi preocupări internaţionale. Menţinerea unui climat de instabilitate în plan subregional, cu impact negativ asupra mediului economic, a accentuat incapacitatea României de a angaja decizii în măsură să o apropie de sistemul economico-financiar caracteristic lumii democratice occidentale. În eforturile de promovare a reformei economice s-au concretizat destul de greu şi aleatoriu formule de încadrare şi racordare la structurile economice şi financiare din sistemul economic occidental. Crizele si violenţele care s-au manifestat în vecinătate au dus la pierderea unor legături economice tradiţionale, au provocat României pierderi financiare grele, au împiedicat elaborarea şi promovarea unor strategii de dezvoltare pe termen lung, au constituit o stavilă în încurajarea investitorilor străini, în general i-au accentuat dificultăţile.

Îndeplinirea obligaţiilor asumate de România în procesul de integrare în structurile europene şi euroatlantice constituie o etapa decisivă pentru modernizarea societăţii

româneşti şi consolidarea tendinţelor de creştere economică. Pe termen lung acestea vor aduce prosperitate şi vor spori credibilitatea României în eforturile de consolidare a securităţii europene. Prin urmare, nu teama de ameninţări, ci dorinţa de a asigura stabilitatea şi de a construi un viitor mai bun, de a şi întări vocaţia de pilon al stabilităţii în zona şi de apărător al valorilor democraţiei şi păcii motivează opţiunea României pentru integrare europeană şi euroatlantică.

Securitatea economică este la fel de importantă ca şi securitatea naţională. Provocările sunt mai mult decât schimbări ale pieţelor mondiale şi creşteri economice. Securitatea economică înseamnă atât competiţie, cât şi cooperare. Competiţia trebuie să fie opusă războiului economic.

O economie naţională care are un trend ascendent poate furniza condiţiile favorabile pentru implementarea strategiei de securitate. Stabilitatea democraţiei în România şi nevoia de securitate se bazează pe o economie solidă şi pe fundamentul civil, care, pe de o parte, furnizează resursele unei politici de securitate eficiente, şi, pe de altă parte, creşte recunoaşterea ţării prin lărgirea stabilităţii şi identităţii naţionale.

Instrumentele pentru îndeplinirea acestui obiectiv sunt creşterea competitivităţii economiei, încercarea obţinerii unei stabilităţi financiare şi de preţuri, precum şi descoperirea forţelor de coeziune ale economiei şi societăţii.

Pentru a face faţă concurenţei din cadrul Uniunii Europene şi pentru a avea produse competitive, se impune diversificarea economiei prin orientarea spre bunuri şi servicii cu valoare adăugată, prin creşterea importanţei industriilor de perspectivă, valorificând astfel avantajul industriei dezvoltate. Vor trebui promovate politici de dezvoltare bazate pe inovaţie, vor fi create şi dezvoltate sisteme de inovaţii.

În prezent, Uniunea Europeană (UE) parcurge o etapă de redefinire a identităţii şi a coeziunii sale interne, în contextul necesităţii de a se afirma ca actor competitiv şi dinamic într-o lume în continuă globalizare, dar şi pe fundalul „digerării" celui de-al cincilea val al extinderii, început în 2004 cu zece state şi finalizat prin aderarea României şi a Bulgariei la 1 ianuarie 2007.

Uniunea se află, de asemenea, într-un proces de reconectare cu proprii cetăţeni şi de recâştigare a susţinerii acestora pentru proiectul politic european pe baze care să corespundă preocupărilor lor, la începutul secolului XXI, percepute diferit faţă de cele de la jumătatea secolului trecut. În egală măsură, Uniunea caută răspunsuri credibile şi eficiente în vederea întăririi rolului său extern, pe fondul parteneriatului, dar şi al competiţiei strategice cu SUA şi Asia de Est (ceilalţi poli majori ai etapei).

Uniunea trebuie să facă faţă provocării de a se adapta permanent schimbărilor generate de o serie de factori, atât interni (adâncirea integrării, în paralel cu extinderea, îmbătrânirea şi scăderea populaţiei, necesitatea adaptării instituţiilor Uniunii, eficienţa, transparenţa şi legitimitatea deciziei la nivel comunitar, comunicarea cu proprii cetăţeni), cât şi externi (criza mondială a resurselor naturale şi de materii prime, competiţia venind din

partea celorlalţi poli de putere, dar nu numai, ameninţarea teroristă, ameninţări care ţin de mediul înconjurător, cum ar fi schimbările climatice, dezastrele naturale, pandemii etc.).

În concluzie, UE este o construcţie în mişcare într-un context internaţional caracterizat, la rândul său, de o dinamică accentuată. Aceasta face ca profilul României să ţină cont de oportunităţile existente, în scopul minimizării vulnerabilităţilor tipice unui stat nou membru UE, al promovării unor politici coerente, având ca obiectiv creşterea bunăstării cetăţenilor români.

Aderarea la UE constituie oportunitatea şi mijlocul de a spori calitatea vieţii cetăţenilor săi, alături de toţi cetăţenii europeni. Faptul că România este un stat membru UE cu un PIB pe cap de locuitor mult sub media europeană accentuează nevoia de folosire eficientă a resurselor proprii şi a fondurilor comunitare, de stimulare mai activă a investiţiilor străine şi autohtone.

România are astfel nevoie de menţinerea pe o perioadă cât mai lungă a creşterii economice rapide, echilibrate şi durabile, de instituţii puternice şi eficiente, de un sistem legislativ coerent şi de un sistem fiscal predictibil.

România trebuie, de asemenea, să îndeplinească la termen obligaţiile pe care şi le-a asumat prin Tratatul de aderare şi să contribuie la realizarea obiectivelor Europei unite. Aceasta include modernizarea infrastructurilor fizice, adaptarea sistemului educaţional la cerinţele europene, revigorarea cercetării ştiinţifice şi inovării, cu accent pe aplicabilitate în practica economică bazată pe parteneriatul între mediul de afaceri, universităţi şi institutele de cercetare, restructurarea fundamentală a agriculturii şi impulsionarea dezvoltării rurale, precum şi consolidarea capacităţii administrative în vederea implementării acquis-ului comunitar. România trebuie să acţioneze în continuare pentru o dezvoltare durabilă şi pentru protecţia mediului, pentru flexibilizarea pieţei muncii şi asigurarea condiţiilor pentru dezvoltarea unui climat concurenţial optim. Ca stat membru al UE şi în îndeplinirea obiectivelor sale, România este obligată să promoveze principiile şi valorile fundamentale ale Uniunii: solidaritatea, consensualitatea şi spiritul de compromis.

Obiectivul strategic al României îl reprezintă convergenţa cu statele membre ale Uniunii Europene, în termeni de bunăstare individuală a cetăţenilor săi şi a societăţii în general. În termeni macro-economici, convergenţa cu UE înseamnă asigurarea unui ritm de creştere economică mai ridicat decât media comunitară, pentru un interval de timp suficient de lung (de ordinul zecilor de ani).

Modelul general al dezvoltării economice este în continuă schimbare prin promovarea sectoarelor economice cu valoare adăugată şi creşterea ponderii sectoarelor bazate pe cunoaştere. Intervenţia statului pentru susţinerea unor sectoare economice necompetitive sau măsurile sociale protecţioniste nu contribuie la asigurarea durabilităţii şi se dovedesc vulnerabile în faţa provocărilor globalizării. Dezvoltarea avantajelor competitive trebuie să ţină seama de tendinţele europene şi de procesul de globalizare în ansamblu. De asemenea, vor trebui încurajate şi stimulate sectoarele capabile să valorifice avantajele şi

oportunităţile oferite de Piaţa Internă. Dezvoltarea corelată a infrastructurilor fizice şi a capitalul uman reprezintă abordarea corectă a României în faţa acestor provocări.

Experienţa statelor membre care au atins deja convergenţa cu UE arată că succesul este garantat dacă rolul statului se axează pe dezvoltarea infrastructurilor care să susţină dezvoltarea sectoarelor economice, în funcţie de situaţia Pieţei Interne a UE şi/sau a pieţei globale. Cu alte cuvinte, statul trebuie să creeze, în primul rând, premisele de dezvoltare pentru sectoarele economice şi să evite intervenţie directă dezvoltarea acestora. Din aceasta perspectivă, convergenţa cu UE poate fi asigurată doar pe termen lung şi necesită dezvoltarea celor două mari categorii de infrastructuri, cele fizice şi, respectiv, cele umane. Dezvoltarea infrastructurilor fizice (transporturi, mediu, telecomunicaţii şi energie) are avantaje pe termen lung, dar şi avantaje economice pe termen mediu, în sensul că investiţiile majore realizate sunt generatoare de creştere economică şi conduc la dezvoltarea de activităţi economice conexe.

Pe de alta parte, investiţia în capitalul uman (prin educaţie, formare profesională, învăţare continuă, întărirea legăturii cercetare – dezvoltare – inovare, politici eficiente de sănătate publică, politici sociale şi ocupaţionale moderne) asigură durabilitatea creşterii economice, având în vedere că o populaţie educată şi sănătoasă este performantă şi adaptabilă la nivelul UE şi la nivel global.

Aşadar, misiunea românilor în această zona nu este cu mult diferită de cea demonstrată de istorie şi încredinţată de Dumnezeu. Trebuie doar să fim convinşi de destinul nostru european, care înseamnă să înlocuim tacticile supravieţuirii, de fapt, ale parvenirii, cu strategii ale vieţii, ale civilităţii, ale normalităţii. Intrarea în UE este o invitaţie la seriozitate, la activitate durabilă, la consecvenţă şi la caracter. Închei cu spusele lui Mircea Eliade din aceeaşi lucrare despre rolul naţiunilor discrete, ca românii, destinată vest-europenilor pentru momentul Păcii, care, sperăm noi, a venit: „Ignorată sau, în cel mai bun caz, neînţeleasă, viaţa acestor naţiuni este mult mai intensă. În plus, pe lângă acest tragism, istoria lor este transfigurată, s-ar putea spune, de o prezenţă divină permanentă. Aceste popoare nu cunosc liniştea şi bucuria creaţiei în timp. Atacate în permanenţă, nu pot gândi decât în timp ce se apară. Istoria lor este mai mult decât o serie de lupte pentru independenţă sau onoare: este un război permanent pentru supravieţuire, care durează sute de ani. În fiecare bătălie este riscat totul: dreptul la viaţă, la religie, la limbă şi cultură. Dumnezeu este de partea lor în fiecare moment, deoarece fiecare moment înseamnă riscul de a dispărea în totalitate”.

Mai mult, implementarea cu succes a modelului de dezvoltare este condiţionată, pe de-o parte, de continuarea reformelor în domenii esenţiale precum justiţie, administraţie şi afaceri interne şi, pe de altă parte, de comunicarea şi informarea publicului cu privire la valorile europene şi beneficiile integrării pentru societatea românească.

BIBLIOGRAFIE

Held D., McGrew A., Goldblatt D., Perraton J., *Transformări globale*, Bucureşti, Editura Polirom, 2004,

www.biblioteca.ase.ro/downres

http://www.globalizarea.com/globalizare-articole-sb8.htm

Harboulot, Cristian, *La Machine de guerre économique*, Paris, Editions Economica, 1992

Toma, Gheorghe şi colectiv, *De la securitatea individuală la securitatea colectivă,* Editura Bioterra, Bucureşti, 2005,

Puşcaş, Vasile, *Identitatea internațională a Uniunii Europene*, www.mie.ro/_ documente/info_integrare/identitate_internationala.html

Aprodu Adina Simona, *Factori de risc la adresa securității României. Măsuri de contracarare a acestora în primul deceniu al secolului XXI, în Riscurile insecurității,* coord. Troncotă Cristian, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005

INFLUENȚE GLOBALE
ASUPRA MEDIULUI DE SECURITATE STATALĂ

THE INFLUENCE GLOBAL SECURITY ENVIROMENT STATE

General de brigadă (r) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU*

Cu sens general, securitatea este percepută a fi acea stare existențială şi relațională ce se caracterizează prin siguranță, o stare dată de lipsa primejdiilor, dar şi de eficacitatea factorilor angrenați în descurajarea şi combaterea acestora. În principal, securitatea este legată de individ, precum şi de formele istorice de organizare socială şi politică a vieții acestuia. Ca atare, literatura de specialitate consacră sintagmele de securitate individuală, securitate comunitară (obşte, sat, comună, oraş etc.), securitate statală, securitate regională, securitate continentală şi securitate internațională. Dar securitate ca atare considerăm că nu există. Există securitate a vieții, securitate economică, securitate culturală, securitate politică, securitate militară etc. În cadrul acestor forme de exprimare a securității, securitatea statală acoperă aria geografică în care statul este considerat centrul de putere cu rol hotărâtor în gestionarea formelor specifice de securitate, atât în plan intern, cât şi în raporturile cu celelalte entități statale. Pe cale de consecință, mediul de securitate statală este dat de ansamblul reglementărilor legislative, morale, etice, militare etc. care alcătuiesc cadrul existențial şi acțional de manifestare a indivizilor în plan intern, dar şi în plan extern, ca urmare a angajamentelor statale. Implacabil, prezentul şi viitorul previzibil sunt parte a unui amplu proces de globalizare. Problematica globalizării a avut şi are efecte economice nu numai asupra indivizilor, oamenilor de afaceri, guvernelor, statelor-națiune şi uniunilor statale, ci a avut şi are un impact aproape de nestăvilit asupra pieților muncii, pieților financiare, creşterii economice şi proceselor de convergență ale economiilor naționale. Ca orice proces politico-social, globalizarea nu poate fi considerată o sursă nelimitată de beneficii pentru umanitate, mai ales pentru zonele în care productivitatea muncii şi eficiența acesteia sunt foarte reduse, dar nici nu poate fi învinovățită de toate relele pe care unele structuri sociale sunt obligate să le depăşească.

Efectiv, globalizarea pare să fie o certitudine cu o mulțime de incertitudini. Cert este faptul că acum se vorbeşte de globalizare, de economie globalizată, de mediu global, de politici globale, de terorism global, de securitate globală etc. Ca atare, şi definițiile globalizării sunt tot atât de numeroase ca şi variantele de abordări ale fenomenului prin care au fost consemnate.

* Membru corespondent al AOŞR, Secția de ştiințe militare; Universitatea Artifex, Bucureşti; tel.: 0722 626 244

În viziunea noastră, globalizarea reprezintă cadrul instituțional internațional prin care companiile îşi promovează interesele proprii, fără a mai avea nevoie de acțiunea protectoare şi de intermediere a statelor. Într-un asemenea context, capitalul poate circula liber, firmele fac afaceri pretutindeni, cetățenii se pot deplasa liber, cadrul legislativ național se supune cadrului legislativ global, iar principiile de bază ale acțiunii umane sunt supuse criteriilor de eficacitate, eficiență şi profit. Un asemenea amplu proces de reaşezare a raporturilor interumane are repercusiuni majore şi asupra mediului de securitate statală. Influențele globale asupra mediului de securitate statală țin de evidența următoarelor acțiuni: restrângerea cadrului statal de reglementare economică, standardizarea formelor de acțiune pentru menținerea ordinii publice, transferul de autoritate statală către organisme internaționale, transferul de autoritate statală către minorități naționale şi teritoriale ce hotărăsc să ducă o viață relativ independentă, simplificarea intervenției militare externe pentru respectarea drepturilor cetățeneşti fundamentale etc. Prin acțiunea acestor factori globali, securitatea statală devine vulnerabilă dacă factorii subiectivi nu țin seama de asemenea mutații calitative.

Cuvinte cheie: *securitate; securitate statală; globalizare; riscuri; amenințări; vulnerabilități; factori de influență; stat; organizații suprastatale; securitate internațională.*

The general sense, security is perceived to be that state existential and relational characterized by safety, given the lack of a state dangers, but also the effectiveness of factors involved in deter and combat them. Basically, security is linked to individual and organizational forms of social and political history of his life. As such, the literature devoted expressions of individual security, community security (community, village, commune, town etc.), State security, regional security, international security and continental security. But consider security as such does not exist.

There is security of life, economic security, cultural security, security policy, military security etc. In these expressions security, national security covers the geographical area in which the state is considered the center of power leading role in managing specific forms of security, both internally and in relations with other state entities. Consequently, the security environment is given by all the state legislative regulations, moral, ethical, military, etc.. that make up the existential and event-driven individuals internally and externally, as a result of state commitments. Implacable, present and foreseeable future are part of a broader process of globalization. The issue of globalization has had economic effects not only on individuals, business, governments, nation-states and state union, but has had an enduring impact on labor markets close, financial markets, economic growth and convergence processes national economies. Like any political-social process, globalization can not be considered a source of unlimited benefits for humanity, especially for areas where productivity and efficiency is very low, but can not be blamed for all evils that some social structures are required to overcome them. Effectively, globalization seems to be a certainty with a lot of uncertainties. The fact is that now speaks of globalization, global economy, global environment, global policy, global terrorism, global security, etc.. As such, the definitions of globalization are as many approaches as variants of the phenomenon by which they were recorded. In our view, globalization is the international institutional framework through which companies promote their own interests, without the need for protective action and intermediary states. In such a context, capital can move freely, companies doing business everywhere, citizens can move freely, the national legal framework is subject to comprehensive legal framework and basic principles of human action are subject to the criteria of effectiveness, efficiency and profit. Such a comprehensive process of relocation of human

relationship has major repercussions on the environment and state security. Global security environment influences state records pertaining to the following actions: restriction within the rule of economic regulation, standardization of forms of action to maintain public order, the transfer of state authority to international bodies, the transfer of authority to national minorities and the territorial state that decide to go a relatively independent life, simplifying external military intervention for basic citizenship rights, etc.. In the context of global action of these factors, state security is dynamic, even surpassed, if not subjective factors take into account qualitative changes accompanying globalizing processes.

Keywords: *security; state security; national security; globalization; global influences; national interest.*

Preliminarii introductive. În ultima vreme, se apreciază că unele cuvinte au căpătat o întrebuinţare foarte frecventă, ce acoperă atât cotidianul şi comunul, cât şi aspectele de înaltă competenţă. Pe cale de consecinţă, cu ajutorul lor, nu sunt puţine persoanele care încearcă să explice, de multe ori, situaţii şi stări ce le sunt numai relativ sugerate şi mai puţin explicitate. Din această perspectivă, globalizarea este una dintre noţiunile care se încadrează plenar în uzul cotidian.

După Zigmunt Bauman „Cuvântul GLOBALIZARE stă pe buzele tuturor; o marotă a devenit rapid lozincă, incantaţie magică, paspartu capabil să deschidă porţile tuturor misterelor prezente şi viitoare. Pentru unii, globalizarea este ceva ce trebuie să realizăm neapărat dacă vrem să fim fericiţi; după alţii, sursa nefericirii noastre rezidă tocmai în globalizare. Este sigur, însă, pentru toată lumea că globalizarea reprezintă destinul implacabil spre care se îndreaptă lumea, un proces ireversibil care ne afectează pe toţi, în egală măsură şi în acelaşi mod“ [1].

Cum era şi firesc, noţiunea ca atare îşi are sorgintea în studiile economiştilor. Astfel, în 1983, economistul Teodore Levitt a dezvoltat ideea conform căreia, pe o piaţă globală, procesul de producţie are două stadii distincte: în primul stadiu, produsele nou intrate în producţie se vând foarte bine pe pieţele statelor dezvoltate, după care devin perimate pe acestea. Din acest moment, produsele respective intră în stadiul doi, un stadiu global, când se vând pe pieţe din ce în ce mai extinse, până când este cuprinsă întreaga populaţie a globului. Un asemenea proces este, desigur, însoţit de reducerea costurilor şi preţurilor, dar şi de o tendinţă benefică de armonizare a gusturilor consumatorilor de pretutindeni. Mai târziu, în 1990, Michael Porter a făcut distincţie între o corporaţie multinaţională – care operează în mai multe ţări, fără a-şi unifica operaţiile de producţie, marketing şi financiare – şi o companie globală – care urmăreşte o strategie unitar coordonată, cu o dezvoltare sinergică. Tot în 1990, Kenichi Ohmae a constatat că marile companii globale îşi

[1] Zygmunt Bauman, *Globalizarea şi efectele ei sociale,* Editura Antet, Bucureşti, 1999, p.5.

abandonează identitatea națională, operând de sine stătător, la scară globală, în afara controlului strict al unui stat[2].

Indubitabil, factorii care au stat la baza apariției şi dezvoltării fenomenelor globalizatoare au fost inovațiile revoluționare în domeniul tehnologic şi cultivarea liberalizării în domeniile producției şi schimbului, precum şi în domeniile utilizării capitalurilor şi forței de muncă.

Problematica globalizării a avut şi are efecte economice nu numai asupra indivizilor, oamenilor de afaceri, guvernelor, statelor-națiune şi uniunilor statale, ci a avut şi are un impact aproape de nestăvilit asupra pieților muncii, pieților financiare, creşterii economice şi proceselor de convergență ale economiilor naționale. Ca orice proces politico-social, globalizarea nu poate fi considerată o sursă nelimitată de beneficii pentru umanitate, mai ales pentru zonele în care productivitatea muncii şi eficiența acesteia sunt foarte reduse, dar nici nu poate fi învinovățită de toate relele pe care unele structuri sociale sunt obligate să le depăşească.

Efectiv, globalizarea pare să fie o certitudine cu o mulțime de incertitudini. Cert este faptul că acum se vorbeşte de globalizare, de economie globalizată, de mediu global, de politici globale, de terorism global, de securitate globală etc. Ca atare, şi definițiile globalizării sunt tot atât de numeroase ca şi variantele de abordări ale fenomenului prin care au fost consemnate. Astfel, pentru mediul economic românesc, globalizarea reprezintă, după caz, „modalitate sau sistem de receptare şi abordare pe termen lung a marilor probleme contemporane, determinate de interacțiunea multiplelor procese şi fenomene economice, tehnice, politice, sociale, culturale, ecologice etc. şi preconizarea soluționării lor într-o largă perspectivă de către comunitatea internațională. Într-o asemenea viziune globalistă, ansamblul dobândeşte proprietăți sau însuşiri pe care componentele nu le posedă“[3]. Definiția sugerează procesul complicat de planificare interdependentă a marilor probleme ale omenirii de către comunitatea internațională, înțeleasă ca un important „actor“ internațional. Dificultatea cea mare rezidă în faptul că ansamblul comunității internaționale nu acționează sinergic, optimal, ci ca o sumă de entități, de multe ori cu interese deosebite şi adesea contradictorii! Oricum, este lesne de înțeles că obiectul şi subiectul globalizării se constituie din entități statale, unele inițiind şi susținând fenomenele globalizatoare favorabile lor, în timp ce altele se găsesc în situația de a suporta consecințele negative ale acestor procese.

Din altă perspectivă, „Globalizarea este un proces dinamic de liberalizare, deschidere şi integrare internațională pe o serie largă de piețe, de la muncă la bunuri şi de la servicii la capital şi tehnologie…În analiză finală, globalizarea se bazează pe libertate: libertatea de a face comerț cu restul lumii şi de a capitaliza în avantajul relativ al fiecărei țări, libertatea de a investi acolo unde profiturile de capital sunt mai mari, la un nivel de risc tolerabil, şi libertatea de a deschide afaceri în țara pe care o alegi, fie că este o afacere care

[2] Pe larg, Guillermo de la Dehesa, *Învingători şi învinşi în globalizare,* Editura Historia, Bucureşti, 2007, pp.9-21.
[3] Niță Dobrotă, coordonator, *Dicționar de economie*, Editura Economică. Bucureşti, 1999, pp.228-229.

să obţină profituri mai mari ori o parte de piaţă mai mare sau să caute, în mod individual, salarii şi/sau condiţii de muncă mai bune“[4]. Definiţia insistă pe liberalizarea, deschiderea şi integrarea internaţională, libertatea de acţiune fiind cuvintele de ordine, obiectul globalizării fiind marile întinderi geografice globale, în care, desigur, se află entităţi statale, subiectul acesteia rămânând nedefinit, putând fi vorba despre companii de succes de pretutindeni.

În viziunea noastră, globalizarea reprezintă cadrul instituţional internaţional prin care companiile îşi promovează interesele proprii, fără a mai avea nevoie de acţiunea protectoare şi de intermediere a statelor. Într-un asemenea context, capitalul poate circula liber, firmele fac afaceri pretutindeni, cetăţenii se pot deplasa liber, cadrul legislativ naţional se supune cadrului legislativ global, iar principiile de bază ale acţiunii umane sunt supuse criteriilor de eficacitate, eficienţă şi profit.

Trăsăturile esenţiale ale globalizării rezultă din următoarele constatări: declinul important al producţiei de masă pe baze teritoriale şi diversificarea crescândă a pieţelor; creşterea importanţei serviciilor în ansamblul activităţii economice; o proporţie tot mai mare din valoarea produselor individuale constă în design, marketing, consultanţă juridică şi financiară; standardizarea produselor asociată cu economiile cu anvergură teritorială este înlocuită cu accentuarea diferenţierii în conformitate cu cererea locală sau specializată; nivelurile naţionale de organizare economică scad în importanţă pe măsură ce se extind nivelurile globale de organizare, datorită caracterului global al finanţelor şi tehnologiilor; creşterea numărului de activităţi guvernamentale care se reglementează prin acorduri internaţionale; dezvoltarea accentuată a reţelelor transnaţionale neguvernamentale şi neoficiale etc.

Privind în urmă, în istorie, se poate afirma că ideile şi acţiunile globale au urmat evoluţia societăţii. Pentru orice individ, globale sunt acţiunile care au excedat concretul său de spaţiu şi timp. Credem că, pentru omul comunei primitive, reglementările organizatorice de teritoriu de vânătoare şi de culegere de fructe şi rădăcini au constituit premise ale „globalizării“. Punerea sub ascultare a populaţiilor din cadrul feudelor a constituit, de asemenea, o premisă a globalizării. Marile imperii ale antichităţii şi ale feudalismului pot fi înţelese ca tendinţe de extindere şi consolidare a puterii unui stat asupra unor mari întinderi teritoriale din cauza unor interese globale – globalismul adecvat la lumea cunoscută de atunci. În amplul proces de expansiune globală, ca o realitate a echilibrului s-au impus statele şi delimitările de graniţă, în care puterea globală aparţinea unei persoane bine determinate, rege, împărat ş.a., ca reprezentant recunoscut al unor entităţi naţionale. În antichitate şi în feudalism, statul, reprezentat de conducătorul acestuia, avea puteri nelimitate asupra tuturor cetăţenilor, proprietăţilor şi bunurilor care ţineau de o anumită departajare şi configuraţie de frontieră. Chiar şi războaiele purtate în acele vremuri se duceau din voinţa şi în numele împăratului, regelui, conducătorului.

[4] Guillermo de la Dehera, op.cit., pp.17-18.

Zorii capitalismului au apărut pe fondul consolidării proprietății private din ateliere, fabrici, întreprinderi şi companii, împreună cu cea a finanțelor, urmată de conjugarea treptată dintre marii proprietari şi autoritățile centrale ale statului, mai ales în legătură cu proprietatea. Dar aceste entități economico-politice, conştientizând necesitatea unei autorități centrale protectoare, au inițiat eliminarea statului *condus de un autocrat,* pentru a-l înlocui cu un stat de reprezentare, de reglementare, construit în baza democrației înțeleasă şi aplicată la nivelul lor de mari proprietari: etapa zisă „burghezo-democratică", pentru a-şi fățui şi justifica ascensiunea politică în vederea înlăturării autocratului şi a marilor feudali, susținătorii săi (etapa revoluțiilor conduse de Cromwell, Robespiere ş.a.). De acum, statele naționale s-au transformat în instrumente ale proprietății private şi financiare, menite să asigure cadrul legislativ de dezvoltare a proprietății. Dorința de eliminare a concurenței externe şi de dezvoltare netulburată a propriilor afaceri a determinat firmele din interiorul granițelor să-şi extindă activitatea de la un anumit spectru local către un cadru național, sub protecție statală, aceasta constituind forma de manifestare a intereselor monopoliste ale firmelor şi extinderea lor la nivel național ale firmelor, după care, prin războaiele şi dominația colonială, au căpătat statut ***inter***național – cu ajutorul expres al statului național – apoi, au dobândit statut ***trans***național, dar, de data aceasta, în detrimentul statelor naționale pe care le subjugau economic[5].

2. Unele determinări ale mediului de securitate statală.

Suveranitatea statală s-a realizat ca un proces dinamic de impunere a autorității centrale asupra unui teritoriu, ceea ce reprezintă componenta internă a suveranității, şi de recunoaştere a acestei calități, mai ales între entitățile statale învecinate, ceea ce reprezintă forma externă de manifestare a suveranității.

Pacea de la Westfalia, din 1648, care a pus capăt războiului de treizeci de ani, în care actorii principali au fost Germania, Franța şi Suedia, țări care reprezentau cele două curente religioase aflate în conflict, respectiv interesele religiei catolice şi interesele religiei protestante, poate fi considerată ca moment esențial în apariția suveranității statale ca izvor de drept, deoarece se consideră că Westfalia inițiază acceptarea pe scară largă a principiului neintervenției în afacerile interne ale unui stat. Acest principiu şi obligația corespondentă a recunoaşterii mutuale sunt elemente constitutive ale suveranității statelor. Fiecare stat este acceptat ca membru legitim al sistemului fără referiri la ideologie. Dată fiind neintervenția altor state în chestiuni religioase interne, statul îşi poate folosi eficient instrumentele administrative şi capacitățile militare împotriva inamicilor interni. În acest fel, dimensiunea internațională a recunoaşterii mutuale este centrată pentru ca statul să obțină monopolul violentei în interiorul granițelor sale. Neintervenția şi recunoaşterea mutuală cer

[5] Şi alte opinii, Eugen Bădălan, Mircea Udrescu, Constantin Mincu, *Condiționări logistice în epoca globalizării,* Editura Academiei Oamenilor de Ştiință, Bucureşti, 2010, pp.7-78.

ca entităţi politice să se conformeze modelului statului suveran, fiecare deţinând controlul exclusiv al unui teritoriu dat.[6]

Într-o asemenea accepţie, statele s-au încurajat reciproc să-şi consolideze controlul asupra a ceea ce era interior, iar în plan exterior, ocolind ideologia ca principiu al relaţiilor dintre ele, statele s-au concentrat pe consolidarea unor balanţe de putere, dar şi pe extinderea dreptului de suveranitate statală asupra teritoriilor atrase prin sistemul colonial. Aşa se face că primul război mondial poate fi considerat un război al dreptului de suveranitate şi de apărare a teritoriului, în timp ce războiul al doilea mondial a pus faţă în faţă state şi ideologii, respectiv state hitleriste, state fasciste, stat comunist şi state liberale. În continuare, perioada războiului rece a pus faţă în faţă ideologii şi state, respectiv ideologia comunistă, ideologia liberală şi ideologia nealinierii, cu state care reprezentau centre de putere ideologică, dar şi cu state periferice, cu ideologii neconsolidate, care puteau migra temporar de la un centru ideologic către un altul.

Epoca liberalismului de după războiul rece are tendinţa de a cere statelor suverane să se conformeze, atât în acţiunile lor din interior, cât şi în cele din exterior, unor serii de norme internaţionale care vizează respectarea drepturilor fundamentale ale omului, liberalizarea comerţului şi pieţelor.

În aceste condiţii, mediul de securitate statală este exprimat de ansamblul rapoartelor şi legăturilor de natură internă şi externă care fac posibilă recunoaşterea funcţională a entităţii statale. Mediul de securitate statală este o realitate dinamică a sistemului de condiţii favorabile şi nefavorabile, interne şi externe, de natură politică, economică, socială, diplomatică, militară, ecologică, culturală etc., în care există şi se consolidează o autoritate statală. Securitatea statală reflectă spaţiul geografic în care se regăseşte atât starea de securitate individuală, cât şi starea de adoptare şi adaptare a normelor internaţionale instituţional acceptate. Mediul de securitate statală există; el este cel care garantează actualitatea sau starea de perimare a autorităţii de stat pe procese standardizate şi puternic monitorizate de organismele şi opinia publică internaţională.

Mediul de securitate statală poate fi studiat prin două componente complementare: micromediu – format din mediul de securitate învecinat, regional şi continental, dinspre care vin influenţele externe de coexistenţă politică, economică şi socio-culturală, de natură relativ nemijlocită, şi macromediul – format de entităţile de securitate de natură planetară şi intercontinentală.

În condiţiile actuale ale globalizării, cel mai important aspect al mediului de securitate, mai ales în condiţiile generale de pace, se concentrează pe calitatea vieţii, ca încercare de îmbinare a condiţiilor de viaţă, a activităţilor ce dau conţinut vieţii individuale, cu necesităţile, valorile şi aspiraţiile umane recunoscute.[7]

---

[6] Paul Hirst, *Război şi putere în secolul 21*, Editura Antet, Bucureşti, 2001, p.15.

[7] Pe larg, Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, *Dicţionar de sociologie,* Editura Babel, Bucureşti, 1998, pp.79-80.

Este evident că orice sistem de securitate – individuală, națională, statală sau globală, nu se poate construi în medii în care individul nu se simte protejat, deoarece, prin ignorarea acestei realități, sistemele devin ineficiente, vulnerabile, chiar eşuate. Dacă securitatea unui individ este amenințată, atunci este amenințată atât securitatea grupului nemijlocit, cât şi a altor grupuri relaționale.[8]

În temeiul celor de mai sus, mediul european de securitate, ca micromediu pentru mediul de securitate statală, ca parte a mediului internațional global de securitate, adică a macromediului, se caracterizează prin: coexistența concomitentă a statelor puternic structurate cu a celor în curs de structurare, de formare şi reformare; coexistența situațiilor de pace cu cele de conflict, cu determinări de natură diferită, concomitent cu internaționalizarea unora dintre acestea; existenta unui echilibru fragil între riscuri, amenințări şi pericole, pe de o parte, şi starea de securitate, pe de altă parte; intensificarea eforturilor unor state aflate în curs de restructurare pentru îndeplinirea condițiilor de integrare în structurile europene şi euroatlantice; intensificarea pozițiilor naționaliste ale unor grupuri etnice din interiorul unor state bine structurate; persistența unor diferende şi nostalgii de natură frontalieră; evoluții economice şi sociale asimetrice; pătrunderea şi extinderea fundamentalismului islamic; adâncirea decalajelor economice, sociale şi tehnologice dintre diferite țări şi zone ale continentului etc.

Mutațiile politice şi geostrategice care influențează mediul internațional de securitate au în vedere următoarele aspecte mai importante, astfel: numărul mare şi cvasipermanent al conflictelor de natură asimetrică ce se desfăşoară la nivel global determină schimbarea raportului între starea de pace şi starea de conflict, în favoarea celei din urmă, ponderea conflictelor deținând-o cele de joasă intensitate; pericolele, riscurile şi amenințările din mediul internațional determină reconsiderarea doctrinei organizațiilor internaționale, în sensul ca acestea să-şi concentreze menirea pe prevenirea şi gestionarea conflictelor, folosind componenta coercitivă pentru conservarea cerințelor fundamentale ale păcii; unipolarismul geostrategic pare să fie urmat de multipolarism, cu reconsiderarea rolului organismelor internaționale tradiționale; terorismul internațional şi lupta împotriva sa continuă să marcheze începutul de mileniu pentru încă multă vreme, deoarece sunt foarte greu de eradicat cauzele acestuia etc.

În aceste condiții, globalizarea este cea mai importantă şi puternică forță în crearea unei noi matrice a securității internaționale. Ea este asociată cu creşterea insecurității, în principal din cauza interdependențelor care o însoțesc. Evoluția acestui proces nu numai că a transformat caracteristicile riscurilor, pericolelor şi amenințărilor deja existente, dar a şi creat şi altele noi, specifice unei lumi supuse unor evidente procese accentuate de globalizare.

[8] Thomas Caroline, *Global Governance and Human Security*, Sterling VA:Pluto Press, 2000, p.6.

De-a lungul istoriei, ansamblul aranjamentelor interstatale au avut drept temei prevenirea stărilor de conflictuale, evitarea războaielor. Cu toate că procesele globalizatoare sunt însoţite de multiplicarea factorilor de conservare a păcii, nu puţine sunt luările de poziţie care pun sub semnul întrebării tocmai aranjamentele de securitate vor rămâne, pe mai departe, atât insuficiente, cât şi vulnerabile la toate schimbările mediului internaţional. Dovada o reprezintă incapacitatea actuală a actorilor internaţionali de a perfecta şi respecta norme viabile de securitate, care să nu genereze conflicte armate de genul celor cunoscute în Serbia, Kosovo, Afganistan şi Irak.[9]

Mediul de securitate statală poate să fie supus unor ameninţări de natură diferită, cele mai importante fiind cele de natură politică (presiuni asupra organelor de decizie în favoarea unei anumite politici, vulnerabilizarea instituţiilor guvernamentale, susţinerea şi impunerea secesionismului, izolarea politică, suspendarea sau excluderea din anumite structuri de securitate, susţinerea intoleranţei religioase şi naţionaliste, propaganda ostilă, susţinerea în plan internaţional a poziţiilor partidelor organizate după principii naţionaliste sau teritoriale etc.), de natură socială (susţinerea nemulţumirilor sociale generate de nerezolvarea conflictelor de muncă, a conflictelor etnice, religioase etc.), de natură economică (prin limitarea accesului la resursele de materii prime şi energetice, exagerări la acordarea de împrumuturi financiare, îngrădirea accesului pe anumite pieţe, limitarea accesului la facilităţile tehnologice şi informaţionale etc.) etc.

În condiţiile actuale de pronunţate procese globalizatoare, pe fondul accentuării fenomenelor de deplasare liberă a persoanelor, mediul de securitate statală a devenit aproape vulnerabil la acţiunile teroriste de natură religioasă, deoarece în cazul fundamentalismului islamic, guvernarea laică, toleranţa, individualismul şi libertăţile cetăţeneşti promovate de civilizaţia occidentală sunt de neacceptat. Cultura materialistă a lumii occidentale este considerată lipsită de respect faţă de valorile religioase, iar democraţia, drepturile omului, egalitatea între sexe şi libertatea sexuală sunt considerate erezii ale tradiţiilor islamice."[10]

Mediul de securitate statală, în condiţiile accentuării proceselor de globalizare, a devenit tot mai reglementat şi, totodată, tot mai ameninţat, atât din sfera internă de autoritate, cât şi din mediul extern, prin asumarea de noi şi noi responsabilităţi în concertul general interstatal.

3. Tendinţe şi influenţe globale asupra mediului de securitate statală.

Destructurarea şi divizarea puterii statale. Până să capete consistenţa tradiţionale. În timp, pe măsură ce globalizarea economică şi-a creat propriile organisme de supraveghere şi control şi a fost urmată de alte forme de globalizare, statele teritoriale naţionale s-au văzut puse în situaţia de a deveni instrumente ale proceselor de globalizare.

[9] Stephen J. Flanagen, Ellen L. Frost, Richard L. Kugler, *Challenges of the Global Century*, Institute for National Strategic Studies, Washington D. C., 2001, p.21.
[10] Cristian Barna, *Terorismul – ultima soluţie?*, Editura Top Form, Bucureşti, 2005, p.42.

Ca atare, statele asistă din ce în mai neputincioase la modul suprastatal în care companiile transnaționale dispun de sine stătătoare asupra schimburilor economice locale, naționale, regionale şi internaționale şi cum tot ele determină fluctuația forței de muncă.

Pornit dintr-un consens ideologic de natură statală, la numai câțiva ani de la punerea sa în mişcare, aceleaşi state sunt obligate să constate că procesul de globalizare este în esență de natură ne-ideologică. El depinde mai degrabă de interdependența culturală şi economică decât de dominarea culturală şi economică, de diversificare şi racordare mai degrabă decât de integrare şi unificare, de descentralizare mai degrabă decât de centralizare, de participare mai degrabă decât de mobilizare.[11]

Globalizarea a favorizat şi continuă să favorizeze destructurarea şi divizarea puterii statale istorice. Teritoriile statale se modifică de la un an la altul. Suveranitatea statală se vede divizată şi transferată. Spre exemplu, în 1946 erau 74 de țări şi astăzi sunt aproape 200 şi multe apar în fiecare an. Factorii cei mai importanți din spatele acestei creşteri sunt procesul de decolonizare – în sensul lui cel mai larg – şi apariția naționalismului, iar deschiderea piețelor dau posibilitatea acestor țări să reziste de vreme ce s-au separat de puterea lor colonială sau dominantă."[12] Chiar şi pe spațiul iugoslav şi cehoslovac, în mai puțin de două decenii coexistă deja nouă state recunoscute internațional.

Existența unor autorități statale ce cuprind de la câteva sute de mii de locuitori până la câteva milioane de locuitori se motivează prin faptul că ele tind să fie mai globalizate decât țările mari, ş ca atare, dependente de comerț şi de finanțele internaționale… ele sunt viabile pentru că au putut profita mai mult de pe urma imensei dezvoltări a transportului şi tehnologiei comunicațiilor şi a creşterii generale în domeniul serviciilor ceea ce le-au asigurat resursele de care duceau lipsă şi-au sporit eficiența prin specializare în producția serviciilor, aflate în finanțare ori în turism, care au un coeficient mai mare de productivitate decât producția agricolă cele mai sărace dintre ele au acces mai uşor la ajutor extern, având în vedere că sumele pe care le primesc sunt foarte mici în termeni absoluți…ele pot depăşi dezavantajele politice de a fi mici, adică lipsa de putere de negociere pe plan internațional, prin intrarea lor în organizații economice sau de apărare regională în care ele au fireşte o mai mare putere de votare decât ar fi îndreptățite populațiile lor."[13]

Pe cale de consecință, pe măsură ce țări foarte mici ca dimensiune geografică şi ca număr de populație îşi consolidează coexistența alături de celelalte țări numai prin accentuarea globalizării, aceasta se transformă într-un susținător mascat şi al altor inițiative separatiste de sorginte naționalistă, religioasă, culturală, economică etc. Asemenea tendințe sunt la ordinea zilei în țări din spațiul ex-sovietic, din continentele Africa şi Asia, pentru ca de asemenea tendințe să nu fie ocolite nici țări dezvoltate din Europa, ca Spania, Franța, Italia etc.

---

[11] Nathan Gardels, *Schimbarea ordinii globale,* Editura Antet, Bucureşti, p.191.
[12] Guillermo de la Dehesa, op.cit., p.152.
[13] Idem, p.154.

În cadrul suveranității statale, viitorul este legat de cât mai largă globalizare, cât mai profundă democratizare, cât mai reală descentralizare, cât mai accentuată angajare socială pe principii inovatoare, şi nu pe concentrarea pe principii istorice în proiectarea viitorului. Micile comunități etnice, religioase, culturale, economice doresc să se afirme liber în contextul general creat de globalizare, iar suveranitatea statală trebuie să găsească forme politice de administrare a acestor cerințe, în granițele istorice, numai prin gestionarea superioară a principiilor generale ale globalizării.

Ca atare, globalizarea se transformă în cauză şi efect ale întăririi sau destructurării puterii statale.

Diluarea suveranității. Globalizarea, prin liberalizarea comerțului şi investițiilor internaționale, prin scăderea costului transporturilor, prin creşterea vitezelor de desfăşurare a tuturor activităților etc., a diluat din ce în ce mai mult ideea de putere absolută teritorializată.

Totodată, prin liberalizarea deplasării forței de muncă şi investirii capitalurilor financiare, cetățenii diferitelor țări – învecinate, sau aflate pe alte meridiane ale globului –au putut să se cunoască, să se înțeleagă şi să impună principiul conform căruia naționalismul nu mai poate fi acceptat ca forță de coeziune statală.

Un alt fundament al suveranității statale a trebuit regândit în condițiile globalizării. Deja este o opinie generală care afirmă că nu mai există putere statală care să se poată apăra singură împotriva oricăror amenințări. De aceea, securitatea națională statală poate fi apărată numai prin integrare în organizații de securitate şi apărare regionale, continentale sau internaționale.

Renunțarea la cei doi poli importanți ai suveranității statale este privită cu resentimente şi cu îngrijorare în multe medii sociale, mai ales pentru forțele care încearcă să facă apel la trecut, istorie şi tradiție în cultivarea suveranității statale. Astfel, nu sunt puține afirmațiile de genul: „În cabaretul globalizării, statul face striptease, iar la sfârşitul reprezentației rămâne în chiloți: forța de represiune. Cu baza materială distrusă, cu suveranitatea şi independența anulate, cu clasa politică anihilată, statul-națiune devine un simplu serviciu de securitate pentru megacompanii… Noii stăpâni ai lumii nu trebuie să guverneze direct. Ei însărcinează guvernele naționale să le administreze afacerile.“[14]

Pe măsură ce statul pierde din suveranitate în fața problemelor economice, politice şi de securitate, acelaşi stat se aliniază cerințelor instituțiilor supranaționale. În acelaşi timp, cetățenii devin mai exigenți față de politicienii proprii, urmărindu-se o îmbunătățire continuă a administrației, ceea ce face să crească sentimentele naționaliste, culturale, economice, religioase etc. în economia rapoartelor dintre centru şi local. În condițiile globalizării, Principiul subsidiarității înscris în Tratatul Uniunii Europene devine din ce în ce mai central pentru modul de lucru al administrației publice Aceasta înseamnă că o problemă este tratată

[14] Zigmunt Bauman, *Globalizarea şi efectele ei sociale,* Editura Antet, Bucureşti, 1999, p.72.

la un înalt nivel administrativ, dacă s-a văzut că nu poate fi tratată la un nivel inferior. Dacă orice poate fi tratat la un nivel local nu trebuie înaintat la nivel provincial sau regional, dacă orice poate fi rezolvat la nivel regional nu trebuie rezolvat la nivel naţional şi acelaşi lucru se aplică la nivel naţional în legătură cu nivelurile supranaţionale."

Chiar dacă nu se poate vorbi încă formal despre un guvern mondial, este evident faptul că statul tradiţional, pe măsura accentuării fenomenelor globalizatoare, îşi simte diluată mult suveranitatea , atât în faţa instituţiilor politice suprastatale, de nivel regional, continental sau internaţional, cât şi în faţa cererilor centrifugale regionale, provinciale sau locale.

Gestionarea benefică a globalizării. Într-o lume globalizată, cu mişcări libere ale capitalului, statele care ţin seamă de tendinţele globale întrevăd măsuri care să atragă capitalurile. Ca atare, statele care impun rate mari de taxare tind să-şi piardă baza lor de impozitare, prin faptul că marile corporaţii îşi mută cu repeziciune locaţia de producţie, diminuând proporţional şi gradul de folosire a forţei de muncă.

Dincolo de orice campanii de critică, se pare că multinaţionalele şi guvernele au nevoie unele de altele şi, de regulă, ajung la o soluţie de compromis, în care companiile maximizează un anumit nivel rezonabil de profit, iar guvernele maximizează un nivel rezonabil de venituri fiscale şi de angajare de personal. Pe ansamblu, devine tot mai evident faptul că, din cauza proceselor de globalizare, companiile, mai degrabă decât statele, devin actorii principali ai economiei mondiale. Cu toate acestea, statele îşi mai menţin rolul reglator în reducerea consecinţelor negative care decurg din concurenţa necontrolată.

Globalizarea economică a fost însoţită de apariţia unor organisme care monitorizează comportamentul statelor în respectarea reglementărilor de piaţă liberă. Astfel, când guvernele iau decizii pe plan intern, trebuie să ţină seama nu numai de forţele interne politice şi economice, ci şi de agenţiile internaţionale şi regionale, care înregistrează şi monitorizează toate deciziile interne. În acest context, guvernele care dobândesc credibilitate internaţională beneficiază de fluxuri financiare privilegiate, iar cele care nu reuşesc să se conformeze reglementărilor globale sau regionale pot fi supuse unor acţiuni restrictive. Retragerile masive de fonduri financiare pot influenţa nivelul de trai al cetăţenilor, precum şi stabilitatea politică, încrederea în guvernele aflate la putere suferind o erodare masivă. Astfel, globalizarea devine un factor fundamental în dirijarea vieţii politice interne, arbitrând, prin intermediul opiniei publice, conduita guvernelor.

Adevărata revoluţie produsă de globalizare pe pieţele internaţionale a obligat statele să-şi regândească funcţiile, adaptându-le la noile realităţi, caracterizate prin faptul că investitorii, respectiv, capitalul financiar şi firmele globale, pun statele la început în competiţie unele cu altele, după care se dezvăluie opiniei publice zona în care se va investi. Din moment ce componenta macroeconomică a statelor a început să decadă, ele sunt dirijate obiectiv să se implice mai mult în îmbunătăţirea capitalului lor uman propriu şi a condiţiilor generale de piaţă pe plan intern: un sistem educaţional performant, o

infrastructură bună, un sistem financiar bine structurat şi articulat, un sistem judiciar imparțial etc. devenind ingredientele pe care se sprijină statele în atragerea finanțării de mari proiecte.

Totodată, se constată că o anumită realitate socială, caracterizată prin combinarea corupției instituționalizate cu o insecuritate juridică şi politică, ce se regăseşte în multe țări mai puțin dezvoltate, dar şi în unele state dezvoltate, încurajează finanțările şi investițiile speculative, care, în loc să fie urmate de ridicarea nivelului general de viață, aduc o şi mai mare sărăcie şi frustrare în rândul celor ce muncesc.

De aceea, statele care capătă o frumoasă recunoaştere internațională sunt acelea care contribuie transparent la corecta funcționare a piețelor, printr-o clară colaborare între sectorul public şi cel privat, fie național, fie internațional. Asemenea state se asigură că reglementările proprii sunt bine înțelese şi sancționate, sunt în deplină concordanță cu standardele internaționale, cu liniile directoare transmise de organismele internaționale pentru fiecare țară în parte şi sunt favorabile dezvoltării sistemelor practice de educație, sănătate, protecție socială şi de eliminare a violențelor. Ca răspuns la cerințele globalizării, statele renunță la unele prerogative macroeconomice, dar se concentrează mai mult pe politici microeconomice şi pe colaborarea echilibrată dintre stat şi societatea civilă.

Pe ansamblu, globalizarea este însoțită de evidente reuşite pe multiple planuri, dar şi de numeroase crize economice şi financiare. Globalizarea pare să favorizeze pe toată lumea, dar este percepută ca fiind vinovată de adâncirea discrepanței dintre săraci şi bogați, chiar printr-o sărăcire şi mai mare a celor care erau deja săraci, şi prin diferențieri de nivel de dezvoltare în rândul celorlalte țări.

Forța motrice din spatele globalizării este competiția tot mai mare dintre firme, determinată de deschiderea largă a economiilor, care uşurează mobilitatea extinsă a mărfurilor şi serviciilor, a capitalurilor financiare şi a forței de muncă, statele fiind obligate să se supună unor standarde internaționale de intrare în competiție pentru obținerea de fonduri şi de investiții, menite să le asigure o mai mare dezvoltare.

Teoriile favorabile globalizării susțin faptul că țările cu instituții democratice consolidate şi cele cu politici economice care pun accentul pe educație şi instruire şi sunt deschise afacerilor internaționale au acces mai mare la dobândirea de investiții străine decât țările cărora le lipsesc astfel de instituții şi politici de dezvoltare. În contextul creşterii fenomenului de globalizare, se pare că cei câştigați sunt consumatorii din întreaga lume, pentru că aceştia constată că prețurile produselor scad şi au senzația că veniturile lor reale sunt în creştere, aspecte ce survin concomitent cu producerea de mutații serioase în componenta de suveranitate a tuturor statelor.

Această imagine benefică a globalizării este sprijinită de următoarele coordonate: volumul comerțului creşte datorită dezvoltării şi liberalizării comerțului şi scăderii costurilor generale de transport, ceea ce face să crească oferta de bunuri şi servicii, cu impact benefic asupra calității ofertei nivelului, în scădere, al prețurilor; o dată cu creşterea fluxurilor de

capital, scad costurile acestora, ceea ce face posibilă înlesnirea accesării de împrumuturi pentru consum şi pentru investiţii; transferurile de capitaluri sunt urmate de transferuri de tehnologii moderne, ceea ce se răsfrânge asupra nivelului general de pregătire profesională şi de educaţie, cu implicaţii în direcţia creşterii productivităţii muncii, nivelurilor de salarizare, consumurilor şi exporturilor; fluxurile de migrare a forţei de muncă dinspre ţările mai puţin dezvoltate spre ţările dezvoltate permit mărirea veniturilor familiale, concomitent cu creşterea consumurilor şi economiilor în ţările de origine.

Oamenii de pe planetă, în măsura în care muncesc şi se împrumută, pot beneficia de bunuri şi servicii la preţuri mici, niveluri scăzute ale ratelor dobânzii, acces uşor la educaţie, pregătire profesională şi migrare. Evident, se pare că forţa de muncă din ţările în care există un coeficient mare de globalizare, instituţii democratice stabile şi un nivel superior de competiţie, adică cea din ţările dezvoltate, are acces mai mare la beneficiile globalizării decât cea care aparţine celorlalte ţări. În contextul acestei egalităţi ce însoţeşte globalizarea, realitatea constată faptul că diferenţele salariale se adâncesc, inclusiv în rândul populaţiei din ţările bogate, iar proporţia oamenilor săraci în cadrul piramidei sociale mondiale se măreşte în termeni reali.

Mişcarea liberă a capitalurilor permite investirea oriunde există un avantaj comparativ, diminuându-se responsabilitatea acestora faţă de forţa de muncă naţională. Cuvântul de ordine în diversificarea activităţilor, în reamplasarea industriilor şi serviciilor etc. este dat de nivelul de profit care este urmărit de companii şi nu de considerente de politici statale. Prin asemenea acţiuni, marile companii multinaţionale reduc acţiunile sindicale îndreptate spre mărirea salariilor în ţările de origine şi satisfac profitabil dorinţa de venituri salariale mai mari din ţările mai puţin dezvoltate. În acest mod, forţa de muncă devine mult mai ascultătoare, disciplinarea acesteia făcându-se după criterii strict economice, obiectivul central constând în creşterea productivităţii muncii şi maximizarea profitului firmei globale.

Deşi economia politică pare o disciplină elitistă, destinată numai celor iniţiaţi, în viaţa de zi cu zi este adevărat că politicile economice bine elaborate au forţa de a schimba în bine vieţile oamenilor. Pentru aceasta, statele trebuie să adopte politici care să ducă la creşterea economică şi, totodată, să asigure o repartiţie echitabilă a acestei creşteri economice. Spre exemplu, privatizarea companiilor de stat face posibil ca ele să devină mai eficiente, dar acest lucru devine profitabil numai dacă piaţa este competitivă şi foarte bine reglementată.

În plan internaţional există numeroase exemple din care rezultă că impunerea de politici economice recomandate de FMI, care au vizat preponderent privatizarea şi reducerea drastică a cheltuielilor sociale, nu au dus la rezultatele sperate de ţările sărace. Cu toate acestea „deşi toată lumea era nemulţumită de suferinţa care, adesea, însoţea programele FMI, în interiorul FMI se credea pur şi simplu că aceasta era o parte necesară a durerii pe care ţările trebuia s-o resimtă pe drumul către o economie de piaţă funcţională şi că măsurile propuse de organizaţie urmau, de fapt, să atenueze durerea pe care ţările ar fi

resimţit-o pe termen lung. Fără doar şi poate, un pic de durere era necesară, dar, după opinia mea, durerea provocată în ţările în curs de dezvoltare de procesul globalizării şi dezvoltării, aşa cum s-a desfăşurat acesta sub supravegherea FMI şi a altor organizaţii economice internaţionale, a fost inutil de mare. Reacţia împotriva globalizării este alimentată nu numai de daunele evidente provocate ţărilor în curs de dezvoltare de politicile adoptate pe criterii ideologice, ci şi de inechităţile din comerţul internaţional"[15].

La aproape 50 de ani de la apariţia sa, FMI are probleme de reprezentativitate, deoarece, în loc să fie reduse, crizele economice şi financiare au devenit tot mai dese şi mai profunde. Mai grav este faptul că „multe din politicile FMI prin care s-a forţat în special liberalizarea prematură a pieţei de capital au contribuit la instabilitatea globală. Iar când ţara a intrat în criză, fondurile şi programele FMI nu numai că nu au reuşit să stabilizeze situaţia, dar de multe ori au înrăutăţit-o, mai ales în dauna celor săraci. FMI nu numai că nu şi-a îndeplinit misiunea iniţială de promovare a stabilităţii globale, dar nu a avut mai mult succes nici în noile misiuni pe care le-a întreprins, cum ar fi cea de coordonare a procesului de tranziţie a ţărilor de la comunism la economia de piaţă[16].

La originea problemelor tuturor instituţiilor internaţionale se pare că se găseşte moralitatea conducerii, deoarece conducerea acestora hotărăşte ce fac instituţiile respective, de ce fac ceea ce fac şi ce trebuie să facă statele şi instituţiile statale ce se găsesc în spectrul acţional al acestora.

Primele semne de întrebare au ca obiect alegerea conducerii acestor organisme internaţionale. Spre exemplu, deşi Fondul Monetar Internaţional şi Banca Mondială îşi desfăşoară preponderent activităţile cu ţările în curs de dezvoltare şi cu ţările sărace, ele sunt conduse numai de reprezentanţi ai ţărilor puternic dezvoltate. În mod tradiţional, şeful Fondului Monetar Internaţional este un european, iar cel al Băncii Mondiale este un american, care sunt aleşi în spatele uşilor închise, ceea ce poate să însemne că instituţiile respective nu sunt, în fapt, reprezentantele naţiunilor pe care le deservesc.

Unele semne de întrebare sunt legate şi de cei care reprezintă ţările în discuţiile cu aceste instituţii internaţionale. Astfel, în cadrul Fondului Monetar Internaţional, acest rol revine miniştrilor de finanţe şi guvernatorilor băncilor centrale, iar în cadrul Organizaţiei Mondiale a Comerţului, de către miniştri comerţului. Dar fiecare ministru, ales sau numit mai mult sau mai puţin vremelnic, este indisolubil implicat în comunităţile de afaceri locale. Ca atare, conducătorii instituţiilor internaţionale provin, preponderent, din rândul ţărilor foarte bogate şi reprezintă grupuri de interese financiare şi comerciale din aceste ţări, iar miniştrii de finanţe şi cei ai comerţului reflectă preocupările comunităţilor de afaceri ale ţărilor din care provin şi nu numai ale acestora. Pe cale de consecinţă, deciziile acestor instituţii, de cele mai multe ori, reflectă în mod normal concepţiile şi interesele celor care le iau, politicile

[15] Ioseph E. Stiglitz, *Globalizarea,* Editura Economică, Bucureşti, 2005, p.17.
[16] Gerard, C.Jr. şi colectiv, *Preenting Bank Crises: Lessons from Recent Global Bank Failures,* EDI Development Studies, Washington DC, Banca Mondială, p.78.

instituțiilor economice internaționale fiind de prea multe ori subordonate intereselor comerciale şi financiare ale comunităților de afaceri dominante.

Grupurile de interese din țările dezvoltate şi cele din țările solicitante de asistență se înțeleg prin intermediul instituțiilor internaționale, dar „pentru țăranii din țările în curs de dezvoltare care trudesc să plătească datoriile țărilor lor către Fondul Monetar Internațional sau pentru oamenii de afaceri care sunt afectați de nivelul înalt al taxelor pe valoarea adăugată aplicate la insistența Fondului Monetar Internațional, sistemul actual administrat de Fondul Monetar Internațional este unul de impozitare fără reprezentare. Dezamăgirea legată de sistemul internațional al globalizării sub egida Fondului Monetar Internațional creşte pe măsură ce săracii (…) beneficiază de subvenții mai mici pentru combustibil şi hrană (…) şi văd cum SIDA se răspândeşte din cauza reducerii, impuse de Fondul Monetar Internațional, a cheltuielilor cu sănătatea, iar familiile din multe țări în curs de dezvoltare, nevoite să plătească şcolarizarea copiilor lor în cadrul aşa-numitelor programe de «recuperare a costurilor», aleg să nu-şi mai trimită odraslele la şcoală“[17].

Cu mulți ani în urmă, Charlie Wilson, fost preşedinte al companiei General Motors şi secretar de stat al Apărării în guvernul S.U.A., susținând că „ceea ce este bine pentru General Motors este bine şi pentru țară”, a definit simbolul concepției specifice a capitalismului american. La rândul său, Fondul Monetar Internațional pare să aibă o concepție similară, susținând cu putere că ceea ce comunitatea financiară consideră că este bine pentru ea este bine şi pentru economia mondială şi pentru economiile naționale şi aşa trebuie să se procedeze. În puține cazuri aceste directive au avut succes, în cele mai multe cazuri însă nu s-au constatat rezultate pozitive, deoarece ceea ce comunitatea financiară internațională crede că este în interesul său în fapt se îndreaptă împotriva sa, deoarece ideologia dominată de liberalizarea piețelor şi capitalurilor întunecă judecățile cu privire la modalitățile de rezolvare a problemelor din economiile naționale.

În mod implacabil, marea provocare pentru secolul în care am intrat este găsirea tuturor căilor de a folosi beneficiile pe care le aduc globalizarea şi cuceririle tehnologice, crearea instituțiilor care să pună în valoare promisiunile globalizării şi să evite crizele mondiale de proporții, deoarece, dincolo de criticile care i se aduc, globalizarea este o componentă multidirecțională care însoțeşte economico-socială a omenirii. Diagnosticul tendințelor şi influențelor globale conduce către sesizarea unei noi ordini mondiale, cu noi puteri locale şi regionale, care-şi modifică forța proporțional cu schimbările ce se produc în ecuația de economie durabilă. De aici se desprinde necesitatea unei strategii de sondare a viitorului prin fundamentarea interacțiunilor: competitivitate – mecanisme globale – forme de colaborare.

[17] Ioseph E. Stiglitz, op.cit., pp.51-52.

BIBLIOGRAFIE

Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, *Dicţionar de sociologie,* Editura Babel, Bucureşti, 1998

Cristian Bama, *Terorismul – ultima soluţie?,* Editura Top Form, Bucureşti, 2005

Eugen Bădălan, Mircea Udrescu, Constantin Mincu, *Condiţionări logistice ale globalizării,* Editura Academiei Oamenilor de Stiinţă din România, Bucureşti, 2010

Gerard C. Jr. şi colectiv, Preenting Bank Crises: *Lesson from Recent Global Bank Failures,* EDI Development Studies, Washington DC.

Gullermo de la Dehesa, *Învingători şi învinşi în globalizare,* Editura Historia, Bucureşti, 2007

Ioseph E. Stiglitz, *Globalizarea,* Editura Economică, Bucureşti, 2005

Nathan Gardels, *Schimbarea ordinii globale,* Editura Antet, Bucureşti, 2007

Niţă Dobrotă, coordonator, *DicTionar de economie*, Editura Economică, Bucureşti, 1999

Paul Hirst, *Război şi putere în secolul 21,* Editura Antet, Bucureşti, 2001

Stephen J. Flanagen, Ellen L. Frost, Richard L. Kugler, *Challanges of the Global Century,* Institute for National Strategic Studies, Washington DC, 2001

Thomas Caroline, *Global Govemance and Human Security,* Sterling VA:Pluto Press, 2000

Zigmunt Bauman, *Globalizarea şi efectele ei sociale,* Editura Antet, Bucureşti, 1999

PROBLEMELE SECURITĂȚII ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII

SECURITY PROBLEMS UNDER GLOBALIZATION CONDITIONS

Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU*

Lumea se confruntă cu multe probleme serioase, cum ar fi sărăcia, intoleranța, conflictele armate din Orientul Mijlociu şi Africa de Nord, acțiuni teroriste, de distrugere a sistemelor de guvernare a unor state, proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM), şi acțiuni destabilizatoare ale unor actori transnaționali şi altele. State precum Egipt, Libia, Yemen, Tunisia şi altele sunt în haos şi lumea Arabă clocoteşte; unele voci întreabă: care este oare impactul globalizării asupra securității în general şi asupra securității naționale în special?

Cuvinte cheie: *terorism; intoleranță; conflicte; globalizare; securitate; securitate națională.*

The world faces more serious problems such as terrorism, poverty, intolerance, conflicts in the Middle East and North Africa, WMD proliferation, destruction of some states' governing systems, etc. Egypt, Libia, Yemen and Tunisia are in complete chaos and the Arab world boils; there were voices who asking the question: which is the globalization impact over security as a whole and national security as peculiar?

Keywords: *terrorism; intolerance; conflicts; globalization; security; national security.*

Cunoaşterea impactului globalizării (proceselor globalizării) asupra securității în general şi în special asupra securității României şi românilor poate asigura fundamentarea ştiințifică a strategiilor de dezvoltare ale României şi, evident, a. strategiei de securitate a României.

De aceea se impune o abordare holistică şi integratoare a securității (politică, militară, economică, energetică, financiară, socială, culturală, religioasă, psihologică, educațională, alimentară, informațională, umană, a individului, a sănătății şi muncii, securității naționale, regionale, globale etc) sub impactul proceselor globalizării, a

* Profesor univ. dr. ing., Academia Comercială, Satu Mare şi Universitatea Națională de Apărare „Carol I"; membru asociat al AOŞR; e-mail: esiteanu@yahoo.com

diversificării actorilor globali de securitate, a schimbării rapide a mediului internațional de securitate şi a conceptelor/paradigmelor de securitate, a elaborării şi implementării noilor politici şi strategii de securitate, precum şi apariției unor organisme internaționale inedite. Acestea reprezintă problemele principale pe care le vom clarifica în rândurile următoare, în scopul analizei şi prefigurării tendințelor de evoluție a mediului de securitate, desprinderii principalelor caracteristici ale globalizării şi ale impactului pe care acestea îl vor avea asupra securității umane, naționale şi internaționale.

Pornim de la următoarele ipoteze: globalizarea se manifestă ca o stare specifică a relațiilor internaționale care a permis crearea aquis-ului occidental de securitate; actualul mediu de securitate este marcat de acțiuni teroriste, de distrugerea sistemelor de guvernare a unor state, proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM) şi acțiuni destabilizatoare ale unor actori transnaționali; utilizarea noului instrument politico-militar al securității umane de către NATO şi UE acum în special în nordul Africii[1].

Stadiul actual de evoluție a relațiilor internaționale este definit prin conceptul de globalizare, ceea ce este aproape unanim acceptat în lumea academică. La această concluzie au ajuns nu numai teoreticienii, ci şi reprezentanții politicii externe ai UE şi ai statelor, care încă nu a fost contrazisă de realitatea lumii de azi.

Dezvoltarea economică şi creşterea influenței politice ale țărilor grupului BRICS (Brazilia, Rusia, India, China şi Africa de Sud) şi rolul tot mai important jucat de acestea în ecuația securității internaționale alături de țările grupului G 20 indică indubitabil că globalizarea economică este urmată de cea politică, întreaga planetă devenind un „sat internațional", fapt confirmat şi de mass-media care ne înfățişează „lumea ca loc comun"[2].

Recenta criză economico-financiară globală i-a ajutat pe reprezentanții statelor să înțeleagă globalizarea şi posibilitatea de gestionare eficientă a acesteia din perspectivă economică. Efectele negative ale globalizării impun tot mai stăruitor statelor cooperarea mai eficace şi mai eficientă şi reglementarea piețelor financiare, inclusiv pe plan global, precum şi necesitatea guvernabilității globale a lumii secolului XXI[3].

Catastrofele naturale şi crizele geopolitice precum cele din Orientul Mijlociu, afectează grav atât economia globală cât şi relațiile dintre state, în special comerțul lor. Toți actorii de securitate sunt interdependenți, ceea ce poate fi, conform opiniei noastre, în egală măsură un avantaj şi o vulnerabilitate.

„Aquisul occidental de securitate" este luat în considerare de noile strategii de securitate, atât ale țărilor, cât şi ale unor organizații internaționale precum ONU şi NATO. Actualul concept al securității multidimensionale stă la baza abordării riscurilor şi amenințărilor de securitate, iar o dovadă cât se poate de credibilă în acest sens o reprezintă

[1] Andreea-Cristina MIHAI, *Războiul împotriva „noii violențe arhaice". Rolul HUMINT în armata viitorului*, Şcoala Națională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti, 2011, p.87.
[2] Ibidem.
[3] Ibidem.

conceptul strategic al NATO, adoptat la Lisabona, în noiembrie 2010; mai există şi alte dovezi precum sunt strategiile de securitate adoptate de unele ţări dezvoltate[4].

Este nevoie de oameni politici de înaltă calitate, incoruptibili şi altruişti pentru ca România să-şi asigure securitatea şi să poată participa cu succes la gestionarea globalizării alături de celelalte state membre ale NATO şi UE.

Stadiul actual al cercetărilor asupra conceptelor securităţii, globalizării, gestionării globalizării şi relansării modernizării României, precum şi asupra posibilităţilor instituţiilor din domeniul securităţii sunt modeste, ceea ce impune întreprinderea unor cercetări mai amănunţite în domeniu.

Utilizând unele metode de cercetare ştiinţifică s-ar putea rezolva, într-o manieră satisfăcătoare, principalele probleme abordate de această lucrare, atât din punct de vedere teoretic, cât şi practic-aplicativ.

Am pornit investigaţiile noastre de la climatul de securitate al cetăţeanului/individului (de la securitatea fizică şi psihologică a acestuia) după dispariţia comunismului din Europa, de la transformările suferite de mediul internaţional după căderea dictatorilor din statele nord africane, ceea ce a condus la accelerarea globalizării şi a afirmării ei drept caracteristică esenţială a sistemului internaţional. Astăzi, statele-naţiune şi-au pierdut statutul specific şcolii realiste, de singuri actori ai sistemului internaţional şi au început să-şi împartă anumite drepturi suverane cu organizaţii internaţionale şi chiar cu „actori nonstatali internaţionali".

Printre factorii vinovaţi pentru destrămarea „Noii Ordini Mondiale" sunt demni de reţinut şi următorii: promovarea terorismului internaţional/global, producerea de energie fără o analiză a consecinţelor, apariţia tehnologiei moderne, proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM), schimbările climaterice globale, radicalismele religioase, în special fundamentalismul islamic, şi crima organizată internaţională. „Noua Ordine Mondială" nu este o poveste speculativă, profetică, ci o realitate a lumii în care trăim pentru că avem deja câteva semnale în acest sens: Timothy Geithner, preşedintele Băncii Federale din New York, cerea adoptarea unui organism unic de control al băncilor de pe întreaga planetă; Jeffrey Garten, membru al Consiliului pentru Relaţii Externe – Council of Foreign Relations (CFR), a propus crearea Autorităţii Monetare Globale, ceea ce înseamnă o dictatură financiară globală, iar Nicolas Sarkozy, preşedintele Franţei, propunea crearea unui „guvern financiar mondial"[5], la Forumul Economic de la Davos, Ray Kurywell susţinea că: „până în 2020 va exista un guvern mondial unic"[6].

Studierea relaţiei dintre globalizare şi conflictul asimetric, în special dintre globalizare şi terorism, ne conduce la concluzia că problemele adiacente globalizării, mai

[4] Ibidem.
[5] Eugen BĂDĂLAN, Eugen SITEANU, *Impactul globalizării asupra securităţii statelor naţionale*, Revista de ştiinţe militare nr.2 (23) Anul XI, 2011, p. 5.
[6] Ibidem, p. 7.

ales accesul tot mai uşor la tehnologia de vârf, au permis transformarea terorismului regional într-un terorism global.

Analiza evoluției istorice şi specificului globalizării ne ajută să înțelegem că fenomenul globalizării nu este nou, ci are o vechime de câteva mii de ani, în care s-au derulat patru mari etape ale evoluției globalizării (epoca premodernă, modernă timpurie, modernă şi contemporană). Cunoscând aceste etape şi rezultatele cercetărilor de conceptualizare a termenilor fundamentali pentru acest demers, respectiv globalizare, global, globalism, precum şi a principalelor caracteristici ale procesului de globalizare (interdependența, interacțiunea, simultaneitatea, incertitudinea, instabilitatea şi dinamica alertă a evenimentelor) se poate face un studiu despre impactul globalizării (proceselor globalizării) asupra securității statelor naționale[7]. De asemenea, se pot analiza diversele dimensiuni ale securității în cadrul principalelor domenii ale societății: politic, militar, economic, social, cultural, psihologic, informațional etc., însă cu condiția de a se ține mereu seama de latura sa umană (psihologică, sociologică şi religioasă). Presiunea psihologică generată de efectele globalizării, de starea de insecuritate a indivizilor din toate regiunile globului şi din toate domeniile securității au implicații devastatoare asupra lor. În acest sens cele mai semnificative amenințări sunt cele fizice şi psihologice deoarece cele fizice se materializează prin puterea unui stat/actor de a-şi distruge adversarii prin forța armată, iar cea psihologică prin influențarea stării psihice a indivizilor, a modului de gândire a lor, şi de percepere a realităților vieții sociale şi a puterii de concentrare pentru asigurarea securității familiilor. Globalizarea generează un mediu ostil care diminuează puternic dimensiunea psihologică a securității.

Găsirea unor răspunsuri acceptabile la întrebări de genul „care ar fi efectele globalizării asupra statelor?" sau altele: care este influența globalizării asupra legăturii dintre teritoriul statului şi puterea politică, asupra politicii de securitate a statului, asupra puterii de decizie suverană a statelor în diverse domenii? implică analizarea multiplelor aspecte ale relațiilor internaționale actuale. Analizele referitoare la caracteristicile revalorizării relațiilor suveranității naționale; estomparea diferenței dintre politica internă şi cea externă a statului național; acceptarea faptului evident că statul nu mai este singurul actor internațional; diversificarea tipurilor de state şi apariția statelor eşuate; problematica identității şi a relației securitate-identitate; abordarea rațională a noțiunii de risc, a sintagmei de societate a riscului şi a guvernării prin risc şi remodelarea conceptului de interes național ne conduc la descoperirea unor adevăruri utile demersului nostru.

Partizanii globalizării se pronunță pentru guvernarea globală care să se bazeze pe un set comun de interese denumite „interesele publice globale", cele mai importante dintre acestea fiind: securitatea şi stabilitatea internațională, ordinea legală internațională, sistemul economic deschis şi „echitabil" şi starea ecologică a planetei[8]. Ei afirmă că „una dintre

[7] Ibidem, p. 8.
[8] Ibidem, p. 8.

precondiţiile realizării guvernării globale" ar fi „creşterea capacităţii globale" prin realizarea guvernării globale bazate pe instituţiile dedicate acestui scop, cum ar fi, de exemplu Uniunea Europeană, care a adoptat Carta Albă a Bunei Guvernări în acest scop.

Cunoscând transformările doctrinare precum „multinaţionalitatea" şi „multidimensionalitatea" riscurilor şi ameninţărilor de securitate se pot studia efectele acestora asupra politicii de securitate şi implicaţiile în asigurarea securităţii naţionale. Abordarea tradiţională a şcolii realiste, în care conceptele de putere şi pace stau la baza problematicii securităţii naţionale, permite focalizarea atenţiei asupra interpretării multidimensionale a securităţii, specifică Şcolii de la Copenhaga.

Pentru susţinerea demersului nostru este necesară definirea conceptelor folosite în cuprinsul lucrării. Conceptualizarea termenilor folosiţi aici este cu atât mai necesară cu cât mediul politic şi guvernamental din România este mai departe de momentul ajungerii la un consens cu privire la semnificaţia acestora.

Reprezentanţii autorităţilor publice din ţara noastră nu au ştiut să identifice şi să valorifice principalele oportunităţi oferite de globalizare, ne având nici capacitatea de a reduce la minim riscurile şi ameninţările specifice fenomenului globalizării[9].

Vom începe cu câteva definiţii ale securităţii pentru a clarifica semnificaţia conceptului. Securitatea este un concept complex şi controversat. Definiţiile securităţii se referă la protejarea de ameninţări şi pericole (în cazul securităţii obiective), la senzaţia de siguranţă (în cazul securităţii subiective) şi la absenţa oricărei îndoieli în privinţa securităţii noastre (încrederea în cunoştinţele proprii). Aici este momentul să observăm că sentimentul subiectiv de securitate şi/sau încredere nu are legătură cu starea reală de securitate, ceea ce înseamnă că definiţia anterioară nu este tocmai corectă. Am putea să dăm o definiţie simplă a securităţii- o stare de siguranţă, lipsită de pericole şi ameninţări - şi a securităţii naţionale: capacitatea unui stat (şi a naţiunii) de a-şi menţine suveranitatea, independenţa, integritatea teritorială şi funcţională, precum şi identitatea.

S-ar putea spune că securitatea reprezintă o caracteristică de calitate a unei naţiuni (unui stat) care îşi poate asigura toate resursele şi condiţiile necesare, astfel încât să nu fie obligată să-şi sacrifice interesele sale legitime (independenţa, integritatea teritorială şi funcţională, precum şi identitatea) din cauza ameninţărilor externe şi este în stare, dacă este atacată sau ameninţată, să le apere prin război. Securitatea ar putea fi definită şi ca abilitate a unui stat (unei naţiuni) de a-şi proteja valorile naţionale de ameninţările şi pericolele externe şi interne, în egală măsură.

Conceptul poate fi dezvoltat şi aprofundat astfel încât securitatea naţională să fie definită ca abilitatea politicii de stat care are drept obiect crearea de condiţii naţionale şi internaţionale favorabile păstrării, protejării şi apărării valorilor naţionale vitale împotriva adversarilor existenţi şi potenţiali (externi şi interni).

[9] Ibidem, p. 9.

Fiecare naţiune are, sau ar trebui să aibă, două obiective fundamentale: prosperitatea şi securitatea, înţelegându-se că nu poate exista prosperitate fără securitate şi nici securitate fără un nivel corespunzător de prosperitate. În acest sens, securitatea poate fi definită ca o condiţie esenţială a prosperităţii, ca o componentă fundamentală a procesului de dezvoltare durabilă[10]. Securitatea naţională mai poate fi definită drept capacitatea de a controla acele condiţii interne şi externe pe care opinia publică a unei naţiuni (comunităţi) le consideră necesare pentru a-şi asigura independenţa şi prosperitatea[11].

Din conceptul de securitate s-au dezvoltat mai multe concepte: dintre care reţinem următoarele**:** comunitate de securitate, dilema securităţii, complex de securitate, securitate comună, securitate democratică, securitate prin cooperare şi securitate colectivă. „Comunitatea de securitate", denumită în limba engleză „no war community" semnifică faptul că membrii săi acceptă ca rezolvarea eventualelor diferende sau dispute să fie reglementată prin mijloace paşnice, prin negocieri şi compromisuri şi în niciun caz prin folosirea forţei militare.

„Dilema securităţii" este o sintagmă a realismului politic şi scoate în evidenţă anarhia sistemului internaţional în care actorii (statele) consideră că securitatea este o consecinţă a puterii şi implementează politici de sporire a capabilităţilor militare, ceea ce determină celelalte state să elaboreze şi să aplice politici prin care să reducă decalajul de putere sau chiar să obţină la rândul lor un avantaj. Astfel se anulează avantajul iniţial al primului stat şi se trece la o competiţie (spirală) a înarmărilor care creează insecuritate[12].

În anul 1991 Barry Buzan a propus sintagma „complexul de securitate" referitoare la un grup de state ale căror probleme de securitate sunt atât de interconectate, încât ele nu pot fi abordate decât dintr-o perspectivă regională.

Conceptul de „securitate comună" („Common Security") este propus la nivel ONU de Comisia Palme, în 1982, pentru a scoate în evidenţă iraţionalitatea politicilor de securitate bazate pe conceptul de „distrugere reciprocă asigurată", în scopul structurării vieţii internaţionale pe principiul „securităţii comune". Această abordare a avut un efect benefic pentru că a dat o şansă reducerii riscului unui război nuclear şi a favorizat dezarmarea punând accentul pe cooperare.

Fiecare doctrină ideologică de purtare a războiului reprezintă o ameninţare gravă la adresa umanităţii, la fel ca şi doctrina descurajării care nu oferă o protecţie cu adevărat viabilă împotriva declanşării războiului nuclear. De aceea este necesară înlocuirea doctrinei descurajării reciproce cu alternativa securităţii comune.

„Securitatea democratică" a fost elaborată în ideea că democraţiile nu recurg la soluţionarea problemelor litigioase prin războaie, iar divergenţele între ele se rezolvă prin negocieri şi compromisuri, prin utilizarea instrumentelor de drept. De aceea, pe lângă

[10] Ibidem, p. 10.
[11] Ibidem, p. 11.
[12] Ibidem, p. 12.

noţiunea de *„warfare”* (războiul ca instrument de politică externă) a început să fie folosit un termen echivalent, cunoscut sub denumirea de *„lawfare”* (utilizarea dreptului ca instrument de politică externă). Într-o astfel de manieră procedează unele organizaţii precum NATO sau UE, în care asocierea se bazează pe credinţa în valorile comune.

„Securitatea prin cooperare”[13] (cooperative security) reprezintă un concept propus în ideea generoasă a păcii perpetue, definită de Immanuel Kant[14]. Deşi nu are o definiţie unanim acceptată[15], conceptul a fost gândit ca o cale de a ieşi dintr-un joc de sumă zero specifică Războiului Rece în scopul de a convinge şi atrage ţările în acţiuni de cooperare bilaterală, regională sau chiar globală, fiecare ţară putând să câştige mai mult, inclusiv în domeniul securităţii naţionale. Imediat după terminarea Războiului Rece, conceptul a oferit foştilor inamici din NATO şi Tratatul de la Varşovia posibilitatea de negociere şi cooperare, precum şi de adoptare şi implementare de către NATO, în 1994, a programului „Parteneriat pentru Pace” (PfP), care în numai zece ani a condus la aderarea şi integrarea în Alianţa Atlanticului de Nord a zece state foste adversare.

Securitatea naţională este de mare diversitate, iar riscurile şi ameninţările de securitate sunt diferite de la ţară la ţară, fapt ce determină şi soluţii diferite de contracarare a lor şi de elaborare a strategiilor de securitate.

Conceptul de „acquis” a fost adoptat iniţial în cadrul „acquis-ului comunitar european”, ca o chestiune de ordin juridic specific UE, ajungând astăzi la un grad mare de generalitate cu înţelesul de set comun de standarde şi proceduri. Astfel s-a ajuns la „acquis-ul occidental în securitate naţională” care înseamnă setul comun de standarde şi proceduri de securitate naţională şi internaţională acceptate de toţi membrii NATO şi UE. Acquis-ul occidental de securitate a fost dezvoltat imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, prin crearea NATO. Pornind de la principiile politico-militare de bază privind standardele dezvoltate de NATO s-a ajuns ca pe lângă interoperabilitatea militară să fie acceptată astăzi şi cea politică. Acquis-ul occidental în securitate naţională conţine câteva elemente dintre care reţinem: interesele naţionale, conceptul multidimensional de securitate, individul ca beneficiar al securităţii, calitatea vieţii drept criteriu principal de evaluare a performanţei guvernării, conducere civilă şi control democratic, precum şi gestionarea integrată a securităţii.

Primul element se referă la interesele naţionale, adică la securitate, prosperitate şi identitate. Iniţial, „securitatea” a reprezentat cea mai importantă preocupare a statului (imperiu, regat sau statul-naţiune). Ca urmare a afirmării capitalismului drept cel mai eficient mod de producţie a determinat adoptarea „prosperităţii” ca un al doilea membru al triadei

[13]Ashton B. Carter, William J. Perry, John D. Steinbrunner, *A New Concept of Cooperative Security,* The Brookings Institution Press,1993.

[14] Immanuel Kant, *Perpetual Peace (*1795). Ediţia engleză M. Campbell Smith, George Allen and Unwin, London, 1917.

[15] Richard Cohen and Michael Mihalka, *Cooperative Security: New Horizons for International Order,* The Marshall Center Papers nr. 3, 2001, p. 3.

securităţii. Ulterior, globalizarea avea să introducă în această triadă şi problemele legate de „identitate" care s-au transformat în preocupare naţională.

Prosperitatea a devenit un obiectiv major al statului (de interes naţional) după consacrarea capitalismului ca cel mai eficient mod de producţie când devine posibil ca prosperitatea obţinută să fie cât mai echitabil distribuită. URSS s-a destrămat ca urmare a proastei guvernări ceea ce demonstrează că buna guvernare poate asigura protecţia împotriva pericolelor externe şi un grad de prosperitate suficient de ridicat pentru protejarea cetăţenilor împotriva unor potenţiale pericole din interior (sărăcia, criminalitatea organizată etc). Iată de ce prosperitatea este un interes strategic pentru NATO şi pentru UE.

Pentru securitatea economico-financiară a României în etapele de integrare şi globalizare statul nu trebuie sub nici o formă să cedeze controlul asupra sectorului bancar în favoarea „forţelor" pieţei şi trebuie să exercite o bună guvernanţă corporativă a companiilor de stat.

Schimbările profunde petrecute în mediul de securitate, la cumpăna dintre milenii, au pus în pericol securitatea naţională printr-o serie de acţiuni grave ale criminalităţii economico-financiare transfrontaliere. De aceea, o latură deosebit de importantă a securităţii este cea juridică, adică a reglementărilor juridice, aflată în responsabilitatea autorităţilor publice centrale.

Activităţile de combatere a criminalităţii în domeniul economico-financiar trebuie diagnosticate, analizate şi prognozate ştiinţific şi gestionate în cadrul procesului globalizării în curs de desfăşurare, focalizându-se atât pe experienţa românească cât şi pe cea a comunităţii europene.

Elementele cheie ale procesului managementului gestionării criminalităţii economico-financiare trebuie analizate şi problematizate în strânsă corelaţie cu reglementările juridice naţionale, europene şi internaţionale precum şi cu cooperarea statelor în vederea combaterii criminalităţii în acest domeniu.

Activităţile grupărilor de criminalitate organizată se caracterizează prin existenţa unor lideri şi a unei ierarhii interne bine determinate, conexiunile acestora cu liderii unor organizaţii oculte, specializarea membrilor pe activităţi ilegale din diverse domenii şi utilizarea unor mecanisme proprii de neutralizare eficientă a controlului financiar. Având în vedere aceste considerente, influenţa criminalităţii economico-financiare transfrontaliere în ţările membre ale Uniunii Europene a cunoscut un trend ascendent în ultimii ani, cu efecte dintre cele mai grave deşi instituţiile statelor au desfăşurat acţiuni multiple de prevenire şi combatere a infracţionalităţii economico-financiare[16].

În acest context se impune din partea tuturor instituţiilor statelor, eficientizarea acţiunilor de prevenire şi combatere a acestor infracţiuni, intensificarea cooperării poliţieneşti interne şi internaţionale, readaptarea noilor strategii şi proceduri acţionale în

[16] Gheorghe SANDU, *Securitatea economico-financiară a României în etapele de integrare, mondializare şi globalizare*, Academia de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza", Bucureşti, 2011. p. 88.

funcţie de dinamica infracţionalităţii, pentru prevenirea şi combaterea evaziunii fiscale, economiei subterane, corupţiei endemice, criminalităţii informatice, a infracţiunilor economico-financiare săvârşite de membrii unor grupări ale crimei organizate transfrontaliere.

În acest context se impune analiza: reglementărilor juridice europene şi internaţionale referitoare la securitatea economico – financiară; sistemelor şi politicilor economico-financiare naţionale, europene şi internaţionale, dar şi a impactului globalizării asupra acestora; structurii sistemului bancar internaţional; globalizării economiei mondiale; securităţii economico-financiare a României; politicilor şi strategiilor de finanţare a activităţilor economice la nivel naţional şi european; componentelor şi funcţionalităţii mecanismului financiar în România; impactului băncilor europene asupra instituţiilor financiare şi a economiei din România; riscurilor activităţilor financiare în plan naţional.[17]

De asemenea o importanţă deosebită trebuie acordată analizei scenariilor economice şi tendinţelor evoluţiei acestora; efectelor crizei economico-financiare; evoluţiilor pieţei de capital, inflaţiei şi şomajului – efecte ale globalizării; dezvoltării durabile şi tipologiei acesteia sub influenţa politicilor economico-financiare; pieţei valutare şi riscului valutar, fluctuaţiilor şi efectelor pieţei valutare asupra economiei interne. În plus, trebuie studiat impactul criminalităţii economico-financiare transfrontaliere asupra securităţii naţionale şi corelaţia dintre criminalitatea organizată şi fraudele economico-financiare şi analizate: reglementările juridice ale conceptului de criminalitate organizată la nivel naţional şi internaţional; elementele de cauzalitate şi caracteristicile fenomenului de criminalitate organizată transfrontalieră; protecţia proprietăţii intelectuale; criminalitatea financiar-bancară şi efectele acesteia în plan naţional; fraudarea unor instituţii financiar-bancare; fizionomia grupărilor criminalităţii organizate din domeniul economico-financiar.

Analiza structurilor economico-financiare de securitate internă, regionale şi internaţionale şi dinamicii acestora permite tratarea delimitărilor conceptuale referitoare la structurile regionale de securitate economico-financiară (securitatea economico-financiară a României în contextual aderării la NATO, la Uniunea Europeană şi raporturile României cu organisme financiare regionale/internaţionale); structurilor de securitate economico-financiare din România (activitatea financiar-bancară în România; tranzacţii interzise băncilor; reglementări juridice referitoare la activitatea de supraveghere şi de administrare a băncilor; dinamica pieţei de capital din România); paradisurilor fiscale şi efectelor acţiunilor economico-financiare ale acestora în plan intern şi internaţional; economiei subterane şi efectelor acesteia asupra economiei şi finanţelor; infracţiunilor economico-financiare şi infracţiunilor economico-financiare înregistrate prin manipularea pieţei de capital.

Pe baza acestor analize şi studii se pot elabora strategiile securităţii economico-financiare şi manageriale şi de integrare deplină a României în structurile economice şi de securitate europeană. Pornind de la modelele strategice de securitate economico-financiară

[17] Ibidem.

la nivel european se pot dezvolta strategiile de securitate economico-financiară în România şi implementa managementul instituţiilor statului în domeniul securităţii economico-financiare. Rezultă că o latură deosebit de importantă a securităţii este cea juridică, adică a reglementărilor juridice, aflată în responsabilitatea autorităţilor publice centrale.

Într-o lume globalizată, protejarea identităţii este esenţială. În acest context brandul de ţară poate deveni o resursă de putere şi de aceea pentru România una dintre preocupări a constituit-o cea a brandului de ţară astfel încât să se poată afirma în lume alături de mărcile occidentale. Provocările la adresa identităţii naţionale româneşti au generat o dezbatere naţională cu privire la sensurile, semnificaţia şi mai ales transformările identităţii româneşti. Ce anume îi uneşte pe români şi îi face diferiţi de alte popoare? Întrebări asemănătoare frământă şi intelectualitatea europeană şi americană. Din ce în ce mai mult în definirea comunităţilor intervin factori precum etnicitatea sau religia. Problematica identităţii este esenţială din punct de vedere al religiei şi a rolului acesteia tot mai important în relaţiile internaţionale. În mod deosebit în relaţia creştinism-islamism există pericolul radicalizării atitudinii. Raporturile culturale ale Occidentului cu lumea musulmană sunt în impas datorită exprimării anumitor puncte de vedere prin intermediul unor caricaturi, considerat o insultă în multe ţări arabe. În Danemarca, în toamna anului 2006 a apărut o lucrare ce avertiza asupra pericolului cuceririi Europei de către Islam. Reacţia lumii islamice a îmbrăcat forme violente, începând cu mişcări de stradă şi atacuri ale ambasadelor occidentale, ucideri de creştini şi incitări la boicoturi economice sau chiar la Jihad.

La începutul secolului XX, dimensiunea principală a puterii era considerată cea militară, cu componenta sa nucleară. Apoi, a urmat dezvoltarea economică puternică a Occidentului, ceea ce a condus la modificarea dimensiunilor puterii şi creşterea importanţei puterii economice şi celei culturale. Astfel, conceptul de securitate a evoluat de la unul preponderant militar, la unul multidimensional.

Totodată, apariţia „problemelor globale", din care fac parte probleme precum sărăcia şi subdezvoltarea, controlul resurselor naturale de importanţă strategică (petrolul, apa tec.), poluarea de dimensiuni continentale sau chiar globale şi altele, determină statele occidentale să recunoască adevărul că nici măcar statele puternice nu mai pot gestiona singure anumite probleme internaţionale.

Noul concept de securitate, multidimensional, pe lângă dimensiunea militară, pentru securitatea unei ţări, conţinea şi dimensiunile politică, economică, societală şi ecologică considerate la fel de importante. Apariţia unor probleme precum crima organizată transfrontalieră, terorismul sau macro-poluarea au confirmat justeţea abordării multidimensionale şi au determinat evoluţia spre demilitarizare a politicii de securitate naţională. Demilitarizarea îmbracă astăzi mai multe forme: controlul civil şi democratic, prezenţa civililor în organizaţiile militarizate ale ministerelor de forţe (apărare, interne, servicii) şi prezenţa la nivelul societăţii civile a unui corp de experţi civili care se exprimă critic în probleme de securitate, naţională şi internaţională, prin intermediul mass-media sau al organizaţiilor neguvernamentale.

Beneficiarul principal al securităţii trebuie să devină individul şi nu statul ca în statele dictatoriale unde securitate naţională înseamnă securitatea regimului. Dar, consecinţele negative ale globalizării au ameninţat în mod direct cetăţeanul şi mai puţin statul. Atacurile teroriste din SUA în 11 septembrie 2001 sau revolta tinerilor arabi şi africani în suburbiile Parisului în toamna lui 2005 nu au ameninţat existenţa statului american şi nici a celui francez, dar au reprezentat o mare ameninţare pentru mii de cetăţeni americani sau francezi.

Calitatea vieţii reprezintă un indicator, care confirmă eficienţa şi performanţa efortului de protejare a securităţii naţionale. Dacă în Occident, logica funcţionării aparatului de securitate porneşte de la ideea interesului comun şi slujba în folosul cetăţeanului, în regimurile dictatoriale, logica presupune fidelitatea faţă de grup sau clan, chiar cu preţul sacrificării vieţii propriilor concetăţeni. În UE există un curent de opinie şi multe propuneri ca pe lângă Strategia de Securitate să se adopte şi un concept de securitate, iar acest concept să fie denumit „human security".

Statele occidentale au trebuit să facă de mai multe ori faţă ameninţărilor venite dinspre ţări conduse de regimuri autoritare şi militariste (de exemplu: Germania nazistă şi Japonia militaristă). În timpul Războiului Rece influenţa prea mare a militarilor asupra politicii de apărare naţională sau de securitate a afectat uneori grav atât stabilitatea internaţională, cât şi dezvoltarea democratică a statelor, chiar şi a celor cu tradiţie. Descoperirea atrocităţilor comise de poliţiile politice din fostele state comuniste au arătat că dezvoltarea democratică este de neconceput fără un control democratic asupra aparatului de securitate. De altfel, acesta a fost şi unul din criteriile integrării în NATO, conform studiului referitor la lărgirea NATO. Recent, Uniune Europeană a introdus reforma sectorului de securitate printre cerinţele adresate ţărilor care şi-au propus să adere la UE, schimbările determinate în Turcia fiind printre cele mai semnificative.

Conceptul de securitate are două valenţe, una naţională care constă în gestionarea naţională a securităţii, atât cu participarea ministerelor militarizate, cât şi cu participarea ministerelor sau agenţiilor civile şi alta internaţională, dată de gestionarea internaţională a securităţii, care se produce fie prin intermediul organizaţiilor internaţionale (ONU, NATO şi UE şi altele), fie prin intermediul unor cooperări ad-hoc, de genul coaliţiilor de forţe. Având în vedere faptul că globalizarea determină internaţionalizarea multor riscuri, unele dintre ele fiind deja globale (de exemplu, terorismul) singura cale de a gestiona eficient securitatea este prin cooperare internaţională. Nici măcar marii actori internaţionali nu-şi mai pot permite să gestioneze unilateral riscurile importante. Pentru intervenţia în Irak, SUA au construit o coaliţie de peste 30 de ţări. Organizaţii precum NATO sau UE, pentru gestionarea integrată a unora dintre marile riscuri ale securităţii globale au realizat cea mai eficientă formulă atât din punct de vedere financiar, cât mai ales profesional.

Managementul riscurilor, ameninţărilor şi al crizelor reprezintă un domeniu foarte important al securităţii naţionale. Maniera în care este abordată relaţia complexă risc-ameninţare-criză conferă în final calitatea politicii de securitate naţională. Evaluarea exactă

a riscurilor şi a modului cum acestea vor evolua în ameninţări reprezintă o bună parte din succesul unei strategii de securitate. Cealaltă parte de succes, în cazul în care un risc evoluează într-o ameninţare, este dată de capacitatea de a gestiona criza, ceea ce presupune existenţa instrumentelor adecvate precum şi a procedurilor corespunzătoare.

Statele dezvoltate şi-au creat mecanisme sofisticate de evaluare a riscurilor şi ameninţărilor *(threat assesment),* atât în domeniul militar, cât şi în cel civil, şi-au construit instituţii naţionale sau internaţionale pentru gestionarea crizelor şi au creat instrumentele necesare. Din punct de vedere al securităţii naţionale, riscul reprezintă probabilitatea ca să se producă. o pagubă semnificativă la adresa intereselor şi valorilor naţionale. Unul din scopurile strategiei naţionale de securitate este managementul riscurilor care să conducă la prevenirea sau reducerea lor. Pagubele care pot fi produse sunt diverse (fie de un adversar sau potenţial adversar, fie ca rezultat al unei catastrofe naturale). De aceea, o altă definiţie a riscului, ar fi diferenţa între ameninţare şi capabilităţile disponibile pentru contracararea ameninţării. Capabilităţile reprezintă resursele umane, financiar-materiale şi de voinţă şi transformarea lor în instrumente de contracarare a ameninţării respective. După cum se ştie, URSS a pierdut confruntarea cu SUA în urma falimentului economic şi înfrângerii politice, în 1991 când propria populaţie, sub conducerea liderilor republicilor sovietice, a hotărât destrămarea URSS.

În 1986, un sociolog german, Ulrich Beck *a* anticipat că societatea occidentală se îndreaptă spre ceea ce el denumea „societatea riscului", iar securitatea societăţii a evoluat dinspre gestionarea ameninţărilor spre gestionarea riscurilor şi a vulnerabilităţilor. Sfârşitul Războiului Rece a confirmat justeţea viziunii sale, prin disoluţia URSS dispărând ameninţarea principală la adresa Occidentului. În plus, globalizarea sistemului internaţional şi consecinţele acestei evoluţii au transformat preocupările de securitate a statelor occidentale din domeniul militar într-unul mixt. Armata a fost transformată pentru a face faţă noilor cerinţe. Totodată, noile riscuri precum terorismul, crima organizată transfrontalieră, proliferarea ADM, încălzirea globală, epidemiile, pandemiile şi sărăcia depăşeau vechile metode de gestionare a securităţii naţionale. Chiar conceptul de securitate, pus sub lupa realităţii, a trebuit sa fie revizuit şi avea să se transforme în ceea ce am putea numi „acquis-ul occidental în materie de securitate naţională". Crizele internaţionale viitoare vor fi produse de entităţi nontatale, greu de identificat şi definit, fără trăsături caracteristice clare, având un comportament de multe ori irațional, greu predictibil. Acţiunea lor va fi transfrontalieră, încercând să creeze atât reţele globale de teroare cât şi megafiliere de crimă organizată şi terorism. Au avut loc întâlniri ale reprezentanţilor principalele carteluri ale crimei organizate, de pe cele cinci continente. Pentru atingerea obiectivelor, acestea pot utiliza diferite instrumente de la cele militare clasice, până la instrumente politice, economice şi culturale din cele mai diverse. Numărul site-urilor islamiste care speră să recruteze în acest mod cât mai mulţi adepţi în scopul derulării campaniilor viitoare, este de peste 5.000.

Maniera clasică de răspuns a statelor la crizele internaţionale este neadaptată actualului context internaţional deoarece reţelele teroriste şi crimei organizate sunt din ce în ce mai internaţionalizate şi globalizate. Graniţele şi suveranitatea naţională nu reprezintă un obstacol pentru ele deoarece acestea trec de la naţional la global cu uşurinţă şi libertatea lor de mişcare, între state este maximă. Statele democratice continuă să investească în echipamentele războiului clasic, convenţional deşi au de înfruntat mai multe forme perverse de război asimetric, desfăşurat printr-o combinaţie de mijloace militare, propagandă prin Internet şi motivaţie religioasă. Noi, occidentalii, ne temem pentru oraşele noastre, iar teama este cea mai bună armă a teroriştilor. În timp ce teroriştii şi crima organizată găsesc din ce în ce mai multe puncte comune, serviciile de informaţii ale statelor membre NATO încă acţionează ca în secolul XX atunci când este cazul de cooperare în domeniul *intelligence-ului.*

Concluzii şi propuneri

Studiul s-a sprijinit pe un mare volum de informaţii, iar demersul ştiinţific ne-a condus la unele concluzii pentru perfecţionarea modalităţilor de realizare a securităţii de către instituţiile şi organizaţiile din România. Este nevoie de oameni politici de înaltă calitate, incoruptibili şi altruişti pentru ca România să reuşească să-şi asigure securitatea şi să participe cu succes la gestionarea globalizării alături de celelalte state membre ale NATO şi UE. În acest sens se impune cu stringenţă o nouă strategie pentru gestionarea globalizării şi securităţii României în cadrul UE şi a structurilor NATO, bine fundamentată ştiinţific.

BIBLIOGRAFIE

Andreea-Cristina MIHAI, *Războiul împotriva „noii violenţe arhaice". Rolul HUMINT în armata viitorului*, Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Bucureşti, 2011.

Ashton B. Carter, William J. Perry, John D. Steinbrunner, *A New Concept of Cooperative Security,* The Brookings Institution Press, 1993.

Eugen BĂDĂLAN, Eugen SITEANU, *Impactul globalizării asupra securităţii statelor naţionale*, Revista de ştiinţe militare nr.2 (23), Anul XI, 2011.

Gheorghe SANDU, *Securitatea economico-financiară a României în etapele de integrare, mondializare şi globalizare*, Academia de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza", Bucureşti, 2011.

Immanuel Kant, *Perpetual Peace (*1795). Ediţia engleză M. Campbell Smith, George Allen and Unwin, London, 1917.

Richard Cohen and Michael Mihalka, *Cooperative Security: New Horizons for International Order,* The Marshall Center Papers nr. 3, 2001.

„SMART DEFENCE" ŞI SECURITATEA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

„SMART DEFENCE" AND ROMANIA'S NATIONAL SECURITY

General-maior (r) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE*

Pornind de la actuala criză economică, această lucrare prezintă câteva domenii de aplicare a conceptului „Smart defence": înzestrare, instrucție, nivel operațional, logistică. Sunt menționate beneficiile acestei abordări, în condițiile unor bugete militare austere, inclusiv pentru România.

Cuvinte cheie: *apărare inteligentă; bugete de apărare; cooperare; flexibilitate.*

Starting from present economic crisis, this thesis underlines some ways to aplly the „smart security" concept: armaments, training, operational level, and logistical support. There are mentioned the benefits of this concept under the conditions of limited defence budgets, the Romanian one included.

Keywords: *„smart security"; defence budgets; cooperation; flexibility.*

Lansat relativ recent, de către Secretarul General al NATO – Anders Fogh Rasmussen –, în cadrul Conferinței de Securitate de la Munchen din anul 2011[1], conceptul „smart security" a surprins şi nu prea analiştii politico-militari care urmăresc evoluțiile din cadrul Alianței Nord-Atlantice în ultima vreme. Cu atât mai mult cu cât, încă de la summit-ul de la Lisabona de anul trecut, conceptul de „apărare inteligentă" fusese anunțat prin cunoscuta expresie: „Nu ne putem aştepta să cheltuim mai mult... dar este nevoie să cheltuim mai bine (**mai inteligent** – n.a.). De ce?

În primul rând, după apariția crizei economico-financiare de la acest început de secol XXI, statele membre NATO întâmpină tot mai multe dificultăți în derularea planurilor de

* e-mail: visarionneagoe@yahoo.com; tel.: 0722 380 068

înzestrare şi în onorarea contribuţiei financiare ori cu trupe şi echipamente militare la operaţiile şi activităţile curente şi de perspectivă ale Alianţei.

În al doilea rând, în aceiaşi termeni se pune problema şi pentru Statele Unite ale Americii – aflate în aceeaşi situaţie de criză, conducând războaiele din Afganistan, Iran şi, mai nou, operaţiile aeriene din Libia din această vară. Prin urmare, presiunea asupra partenerilor săi europeni de a se implica mai mult financiar şi cu trupe în apărarea spaţiului euroatlantic, dar şi în actualele teatre de operaţii este pe deplin justificată. În acest context, este de menţionat că SUA asigură 75% din bugetul NATO, ca şi faptul că, în ultimii doi ani, cheltuielile pentru apărare ale ţărilor europene membre ale Alianţei (45 miliarde de dolari) reprezintă echivalentul întregului buget anual pentru apărare al Germaniei.

Aşadar, în aceste condiţii de austeritate, statele membre NATO sunt mai mult preocupate de deficitele bugetare decât de bugetele de apărare, cu toate consecinţele negative ce decurg pentru securitatea acestora. Şi, aceasta, deoarece chiar dacă o economie puternică este esenţială pentru apărare, a alege între cheltuielile pentru acoperirea deficitului bugetar şi întărirea apărării este o falsă problemă. Pentru că, până la urmă, securitatea presupune asigurarea capabilităţilor militare fără de care guvernele nu-şi pot apăra populaţia şi teritoriul împotriva noilor ameninţări şi nu pot asigura managementul crizelor.

Acesta este contextul general în care, la nivelul conducerii politico-militare a Alianţei Nord-Atlantice, s-a impus o nouă abordare în realizarea obiectivelor apărării colective: „SMART DEFENCE" ar fi, deci, de natură a asigura o securitate mai bună, cu mai puţini bani, cu condiţia ca ţările membre să lucreze împreună cu mai multă flexibilitate. Şi, este mai clar ca oricând că, criza financiară face cooperarea dintre naţiuni mai mult decât o simplă alegere, ea devine o necesitate: în prezent, nici un aliat european nu mai poate singur să desfăşoare întregul spectru de acţiuni pentru a răspunde la toate provocările din domeniul securităţii. Aşa se face că, chiar şi state cu ambiţii, orgolii ori rivalităţi de-a lungul istoriei au început să-şi dea mâna şi să coopereze în realizarea unor obiective de apărare comune. Exemplul Franţei şi al Angliei este edificator, cele două mari puteri derulând deja proiecte de realizare în comun a unor capabilităţi militare importante pentru apărarea comună. Scopul îl constituie realizarea unei securităţi mai bune, cu resurse limitate, reuşind fiecare să cheltuie mai puţin, dar suficient pentru a-şi asigura apărarea în viitor.

Domeniile de aplicare a conceptului „apărării inteligente" sunt numeroase: înzestrare, instrucţie, educaţie, logistică, nivel operaţional ş.a.

În ceea ce priveşte înzestrarea, avantajele procurării în comun a unor tipuri de tehnici sunt evidente. Este cazul, în special, în domeniile aviaţiei şi marinei, unde costurile sunt exorbitante, tot mai puţine ţări din lume permiţându-şi în prezent să facă achiziţii majore. În plus, cooperarea pe linia acestor două categorii de forţe permite facilităţi în privinţa infrastructurii, mentenanţei, *training*-ului şi chiar în plan operaţional, de întrebuinţare în comun în operaţii.

Instrucția în comun, în cooperare, utilizând baza de instrucție, poligoanele şi taberele de antrenament, aceleaşi echipamente şi instructori, reprezintă un domeniu deschis aplicării noului concept. Impusă şi de nevoia realizării interoperabilității tehnice şi procedurale, desfăşurarea instrucției în comun s-a impus demult, în cadrul NATO, drept o soluție utilă, necesară dar şi economică din punct de vedere al costurilor. Numărul de antrenamente în comun, în poligoane ce oferă facilități moderne de instrucție şi care fac posibilă cooperarea în câmpul tactic din diferite teatre de operații a crescut considerabil, devenind o necesitate.

Exemple de cooperare sunt numeroase şi în domeniul învățământului, NATO dispunând astăzi de numeroase centre de pregătire şi de instituții de învățământ în care personalul din statele membre are acces la o bază materială modernă şi la deprinderea aceluiaşi limbaj comun de operare, de planificare şi conducere a operațiilor pe care Alianța este chemată să le desfăşoare.

Referitor la domeniile operațional şi logistic, există, de asemenea, posibilități multiple de cooperare: executarea serviciului POLIȚIE AERIANĂ în folosul țărilor baltice – prin rotație, de către forțe aeriene aparținând unor state membre NATO, aportul Republicii Cehe în apărarea CBRN etc. Sunt doar câteva exemple, la care se pot adăuga cele din diferitele teatre de operații, unde forțe specializate aparținând unei țări asigură operațional nevoile de misiune ale partenerilor alături de care acționează.

Beneficiară a avantajelor sistemului colectiv de securitate şi apărare oferit de Alianță, România şi-a demonstrat, încă de la accederea în NATO, calitatea de partener serios, dispus să genereze, la rându-i prin armata sa, securitate. Întrebarea care se pune este, în ce măsură poate aplica ea conceptul de „apărare inteligentă" şi cum ar putea exploata în viitor beneficiile acestuia?

În primul rând, trebuie menționat că Armata României a beneficiat deja de aceste avantaje, demonstrând deschidere, transparență şi apetență pentru cooperare. Decizia de alăturare la Coaliția Multinațională din Irak, ca şi la războiul global împotriva terorismului din Afganistan, în condițiile lipsei unor echipamente/tehnică de luptă corespunzătoare a fost apreciată ca atare. Astfel, trupelor româneşti participante la misiuni de luptă în cele două teatre de operații le-au fost puse la dispoziție, grație Parteneriatului strategic special cu SUA, transportoare blindate americane, care asigură un grad sporit de protecție militarilor români.

În al doilea rând, şi în acelaşi context, este de subliniat cooperarea excelentă între armata noastră şi cea americană în domeniul instrucției, contingentele româneşti executând pregătirea pentru misiune în comun cu militarii americani în poligoane româneşti sau străine. Operațional vorbind, trupele române acționează în comun – în subordine americană ori luând în subordine componente americane în diferite structuri. În acelaşi sens, o mențiune specială merită misiunile executate de detaşamentele româneşti de informații cu sau fără aparatele de zbor de cercetare fără pilot (UAV), în Irak, în folosul diviziilor americane şi poloneză.

Apoi, în domeniul educației, este de subliniat că ofițerii şi subofițerii români au beneficiat, încă de dinaintea accederii în NATO, de pregătire la diferite şcoli sau centre de pregătire aparținând țărilor NATO sau partenere, tot aşa cum, în prezent, instituții de învățământ militar românesc sunt deschise personalului aparținând diferitelor armate NATO ori partenere.

Fără îndoială că actuala criză economico-financiară care nu a ocolit nici țara noastră, constrângerile bugetare fără precedent care afectează în prezent bugetul apărării vor determina o abordare ... inteligentă de către responsabilii militari români a conceptului „smart defence". Obligațiile şi aranjamentele asumate față de Alianța Nord-Atlantică, ca şi nevoile reale de înzestrare, instrucție, educație, logistică, infrastructuri, dar mai ales operaționale impun soluții realiste, viabile şi realizabile. Este condiția *sine qua non* a participării la apărarea colectivă, la realizarea apărării naționale prin efort propriu, la abordarea cu responsabilitate a viitorului securității naționale. Iar apelul la SMART DEFENCE pare, cel puțin în vreme de criză, o soluție ... Cu analizarea tuturor implicațiilor pe termen mediu şi lung pentru România.

BIBLIOGRAFIE

Alocuțiunea Secretarului general al NATO la Conferința de la Munchen, 4 februarie, 2011
European Security and Defence, nr.1/2011
NATO-News:Smart Defence-Smart TADIC, 14 octombrie, 2011
http://www.defence.gov/newsarticle.aspx

STRATEGIA EUROPEANĂ DE SECURITATE ŞI POLITICA EXTERNĂ ŞI DE SECURITATE COMUNĂ – SUPORT AL AFIRMĂRII UNIUNII EUROPENE CA ACTOR GLOBAL

EUROPEAN SECURITY STRATEGY AND FOREIGN POLICY OF COMMON SECURITY – EUROPEAN UNION AFFIRMATION SUPPORT AS A GLOBAL ACTOR

Doctorand Cristian ILIE
Colonel (r) prof. univ. dr. Andronic BENONE*

Începutul secolului al XXI-lea a proiectat în realitatea geopolitică şi geostrategică a planetei, de sine stătător, Uniunea Europeană ca indubitabil actor global. De fapt, la scara geopolitică a mapamondului, se produce consacrarea Uniunii Europene ca actor indispensabil oricărei ecuații care conține atât cunoscutele, cât şi necunoscutele reconfigurării unei noi ordini internaționale, a unui nou climat internațional al cărui important numitor comun constă în atributele organice şi operaționale ale securității.

Cuvinte cheie: *actor global; nivel de ambiție; politică externă şi de securitate comună; geopolitică; capacitate militară.*

The beginning of XXI century projected in the geopolitical and geostrategic reality of the planet, the European Union as global actor. In fact, the geopolitic scale of world occurs as European Union consecration as an indispensable actor of any equation that contains not only the known but also the unknown reconfigure an international order, a new international climate who's common denominator consists decisive attributes of organic and operational security.

Keywords: *global actor; foreign policy and common security; ambition level; geoplitics; military capability.*

* Profesor universitar asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I";e-mail:benoneandronic@yahoo.com

Potenţialul general economic, demografic, cultural, ştiinţific, democratic, dar şi cel geopolitic şi, prefigurat, geostrategic, şi, mai cu seamă, aplicarea lor fluentă în mediul internaţional au impus Uniunea Europeană ca actor de referinţă al scenei globale. Certitudinea, multitudinea, diversitatea şi eficienţa implicată a Uniunii Europene în regiunile semnificative pentru reconfigurarea mediului internaţional de securitate impun în mod cu totul şi cu totul necesar afirmarea sa ca actor global, de linia întâi, în remodelarea securităţii internaţionale, concret în globalizarea securităţii, ca alternativă la ceea ce deja se prefigurează a fi globalizarea insecurităţii.

Nivelul de ambiţie al Uniunii constituie expresia sintetică a obiectivelor definite pentru realizarea profilului strategic global declarat şi autoasumat de liderii politici ai UE, în principalele documente de viziune cum sunt Strategia de Securitate Europeană sau Tratatul de reformă (Lisabona).

La modul general, nivelul de ambiţie în domeniul militar şi al securităţii defineşte modul de realizare a capacităţi de a planifica şi desfăşura operaţii militare, civilo-militare şi civile, pentru promovarea şi apărarea intereselor de securitate ale statelor membre UE, acolo unde sunt identificate ameninţări comune, cu precădere în zone unde NATO decide să nu se implice.

Schimbările majore aduse de sfârşitul Războiului Rece au determinat Comunitatea Europeană să iniţieze elaborarea unei politici externe şi de securitate comune, apărând şi primii germeni de definire al unui nivel de ambiţie suis generis. După 1990, UE începe să privească politica externă şi de apărare nu doar ca pe o simplă aspiraţie de viitor, ci ca pe un complement necesar la integrarea economică şi politică, fapt consfinţit prin adoptarea Tratatului de la Maastricht (1991).

În acest Tratatul, pentru prima dată în evoluţia structurilor comunitare, este prevăzută necesitatea dezvoltării domeniului, precizându-se că "Politica Externă şi de Securitate Comună (PESC) va include toate chestiunile legate de securitatea Uniunii, inclusiv eventuala punere în cadru a politicii comune de apărare care poate, în timp, să conducă la o apărare comună." Problema este dezvoltată în Tratatul de la Amsterdam, prin definirea misiunilor tip Petersberg, ca modalităţi principale de intervenţie militară în cadrul Politicii Europene de Securitate şi Apărare (PESA). Potrivit art.17-2 al Tratatului, sarcinile tip Petersberg includ "*misiuni umanitare şi de salvare, misiuni de menţinere a păcii şi misiuni pentru forţele luptătoare în managementul de criză, inclusiv impunerea păcii*."

Dacă primii ani ai PESA au fost caracterizaţi de inexistenţa unui cadru strategic de fundamentare a modalităţilor de utilizare a instrumentului militar, treptat, Uniunea a făcut paşi importanţi în această direcţie. La sfârşitul anului 2003 a fost adoptată Strategia Europeană de Securitate, în anul 2004, Headline Goal 2010, iar la sfârşitul anului 2006, miniştrii Apărării din statele membre UE au aprobat Viziunea pe termen lung (Long Term Vision). Ultimul din documentele importante, cu implicaţii directe asupra nivelului de ambiţie în domeniul militar şi strategic, în general, îl reprezintă Tratatul de la Lisabona.

Prima expresie a nivelului de ambiție a fost adoptată de către Consiliul European de la Helsinki din decembrie 1999, prin Obiectivul Global 2003 (Headline Goal), stabilit cu această ocazie: „Statele membre trebuie să fie pregătite ca, până în 2003, să poată desfăşura, într-un interval de 60 de zile şi pentru cel puțin un an, forțe militare numărând 50000-60000 de oameni, pentru întregul spectru al misiunilor de la Petersberg".[1]

Ulterior, experții şi planificatorii europeni ai apărării au amendat cifra de 60000 de persoane, arătând că, pentru atingerea obiectivelor fixate, ar fi mai potrivit să se creeze o forță de 80000 de persoane, susținută de 300 – 350 avioane de luptă şi 80 de nave militare. În realitate, din cauza rotațiilor impuse de intervalul de un an stabilit la Helsinki pentru durata intervenției, acest obiectiv implica faptul ca Uniunea, în orice moment, să aibă la dispoziție 240000 de soldați pregătiți de intervenție. În acest sens, experții au stabilit şi un catalog de forțe, care cuprindea toate mijloacele necesare, în domeniile combative, logistice şi de intelligence.[2]

În domeniul civil, Consiliul European de la Santa Maria da Feira (2000) a decis ca Politica Externă de Securitate şi Apărare (PESA) să includă şi crearea unei forțe civile de reacție rapidă formată din circa 5000 de ofițeri de poliție, care să fie capabilă să desfăşoare, 1000 dintre ei în termen de 30 de zile, pentru gestionarea crizelor în sectoare precum activitățile polițieneşti, ajutorul umanitar, repunerea în funcțiune a structurilor administrative şi juridice, activități de căutare-salvare, supravegherea alegerilor, respectarea drepturilor omului etc.[3] Prin instituirea Comitetului pentru aspectele civile ale gestionării crizelor (CIVCOM) s-a realizat instituționalizarea activității în sfera prevenirii conflictelor, consolidării păcii şi a stabilității interne a statelor, zonelor sau regiunilor în criză sau amenințate de crize.[4]

Tratatul de la Nisa abrogă dispozițiile Articolului 7 al Tratatului asupra Uniunii Europene prin care sunt definite relațiile dintre Uniunea Europeană şi Uniunea Europei Occidentale, fapt care a condus la integrarea funcțiilor de gestionare a crizelor a Uniunii Europei Occidentale în activitatea Uniunii Europene.

Pe 12 decembrie 2003, la Bruxelles, Consiliul European a aprobat prima Strategie de Securitate Europeană, „*O Europă sigură într-o lume mai bună*", pregătită de fostul Înalt Reprezentant al Uniunii Europene, Javier Solana şi secretariatul său. Politica Externă de Securitate şi Apărare presupune dezvoltarea unei capacități de decizie autonome şi, atunci când Alianța Nord-Atlantică ca întreg nu este angajată, lansarea şi coordonarea anumitor operațiuni militare sub autoritatea Uniunii Europene, ca răspuns la situații de criză, angajarea resurselor de către statele membre la astfel de operațiuni bazându-se pe decizii

[1] Headline Goal 2003, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf .
[2] Jolyon Howorth, *European Integration and Defence: the Ultimate Challenge*?, Chaillot Papers 43, nov. 2000, pp.14-15.
[3] Liviu Muresan, *Politica Europeana de Securitate şi Apărare*, Institutul European din Romania, 2005, p.6.
[4] Ian Bache, George Stephen, *Politics în the European Union,* Second Edition, Oxford University Press, New York, 2006, p.150.

suverane. Astfel, Politica Externă de Securitate şi Apărare este un proces interguvernamental, controlul politic asupra ei fiind exercitat de şefii de stat şi de guverne ale statelor membre.[5]

Implementarea Obiectivului Global de la Helsinki (2003) şi crearea primei forţe de reacţie rapidă (FRR) a UE, cum a fost denumită în documentele Uniunii, a întâmpinat dificultăţi semnificative în dezvoltare şi operaţionalizare. În realitate, deşi statele membre au făcut contribuţii care au depăşit cifra din obiectivul stabilit la Helsinki, capacităţile rezultate în 2003 se confruntau cu serioase lipsuri în domenii esenţiale cum sunt mobilizarea, desfăşurarea, interoperabilitatea, capacităţile strategice de transport, conducerea, informaţiile şi sistemele de comunicaţii, precum şi capacitatea operaţională, în general. Pe acest fundal, la mijlocul anului 2004, recunoscând implicit semieşecul (HG) 2003, Consiliul European din luna iunie a adoptat un nou obiectiv, denumit Headline Goal 2010, în care reacţia rapidă prin grupurile tactice de luptă (*battlegroups*) reprezintă un element central.

În acest sens, se poate spune că prin Obiectivul Global 2010 (Headline Goal 2010), Uniunea a intrat în a doua etapă de definire şi operaţionalizare a nivelului de ambiţie pentru intervenţia sa în securitatea internaţională. Documentul privind HG 2010, adoptat în cadrul reuniunii miniştrilor apărării ai UE din 17 mai 2004, a reprezentat rezultatul adaptării HG 2003 (Helsinki, decembrie 1999) la noua Strategie de Securitate a UE, precum şi la obiectivul principal stabilit de organele decizionale ale Uniunii: *până în 2010, UE trebuia să aibă capacitatea de a răspunde unei crize în orice punct de pe glob.*

Potrivit documentului, UE trebuia sa fie în măsură să ia o decizie de lansare a unei operaţiuni de management al crizelor în termen de 5 zile de la aprobarea Conceptului de către Consiliu, iar desfăşurarea trupelor în teatru în vederea realizării misiunii să se realizeze în 10 zile de la adoptarea deciziei de intervenţie. În acest context, una din cele mai importante dezvoltări o reprezintă iniţierea şi operaţionalizarea conceptului de Grup tactic de luptă (*EU Battlegroups*), ca modalitate concretă de realizare a forţei europene de reacţie rapidă.

În acest sens, în luna septembrie 2004, UE a decis să elaboreze un nou Catalog de Cerinţe (Requirements Catalogue 05 - RC 05) pentru forţe şi capabilităţi militare, intrând astfel în al „doilea ciclu de planificare" a capacităţilor militare (primul Catalog fiind cel de la Helsinki din 2002). Acesta trebuia să reflecte noul nivel de ambiţie al UE, conţinut în Strategia de Securitate Europeană.

Catalogul de cerinţe reprezintă instrumentul principal pentru definirea necesităţilor de forţe şi capabilităţi militare ale UE, pentru următorii ani, plecând de la conţinutul Strategiei Europene de Securitate şi de la obiectivele stabilite de Headline Goal 2010. La baza

[5] Ian Bache, George Stephen, *Politics în the European Union*, Second Edition, Oxford University Press, New York, 2006, p. 151.

elaborării RC 05 au stat **cinci scenarii ilustrative**[6], privind viitoarele operaţiuni militare în care UE ar putea fi implicată: *Separarea părţilor prin forţă; Stabilizare, reconstrucţie şi asistenţă militară pentru state terţe; Prevenirea conflictelor; Operaţiuni de evacuare într-un mediu ostil; Asistenţă pentru operaţiuni umanitare*.

La elaborarea RC 05 s-au folosit următoarele ipoteze de planificare strategică: distanţa faţă de un eventual teatru de operaţii (luând ca bază Bruxelles); timpul de reacţie al forţelor puse la dispoziţia UE; durata operaţiunilor; rotaţia trupelor; nivelul operaţional de ambiţie privind operaţiunile simultane pe care UE trebuie să fie în măsură să le desfăşoare (*concurrency*).

Distanţa dintre Bruxelles şi un posibil teatru de operaţii în care UE trebuie să fie în măsură să intervină variază între 4.000 şi 15.000 km, funcţie de scenariul avut în vedere (separarea părţilor prin forţă – 6.000 km - misiune robustă şi 10.000 km - misiune rapidă; stabilizare, reconstrucţie şi prevenirea conflictelor – până la 10.000 km; operaţiuni de evacuare – 10.000 km- pentru o misiune de dimensiuni mari şi 15.000 km – o misiune de dimensiune redusă şi asistenţă umanitară.

Fundamentarea extinderii limitei de distanţă până la 15.000 km pentru operaţiunile de evacuare şi umanitare s-a făcut plecând de la necesitatea ca UE să fie capabilă să-şi evacueze proprii cetăţeni din orice spaţiu geografic în care vieţile acestora pot fi ameninţate, precum şi a dobândi capacitatea de intervenţie umanitară în cazul producerii unor dezastre naturale sau provocate de acţiunea umană.

Simultaneitatea operaţiunilor (*concurrency*) reprezintă nivelul operaţional de ambiţie privind operaţiunile pe care UE trebuia să fie în măsură să le desfăşoare simultan. În acest sens, documentul propune trei opţiuni, primele două deja existente în HG 03, la care se adaugă cea de-a treia opţiune, ca răspuns la necesitatea stabilită de a explora opţiuni legate de desfăşurarea simultană a operaţiunilor mai ambiţioase din punct de vedere calitativ, decât cele existente deja[7]:

- Simultaneitatea 1 – implicând desfăşurarea concomitentă a operaţiunilor: Separarea părţilor prin forţă, Evacuarea ostaticilor şi Asistenţă umanitară;
- Simultaneitatea 2 – Prevenirea conflictelor, Stabilizare reconstrucţie, Evacuarea ostaticilor şi Asistenţă umanitară;

---

[6] *Development of EU military capabilities*, document actualizat în luna iulie 2009, pe site-ul Consiliului UE http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/090720%20Factsheet%20capacites%20militaires%20EN.pdf, accesat la 25.03.2010

[7] Legat de acest aspect, ESS prevede că „*UE trebuie să fie în măsură să susţină câteva operaţiuni simultane*". Acest obiectiv a fost detaliat în HG 2010, unde se precizează faptul că „*UE trebuie să aibă capacitatea de a desfăşura operaţiuni simultane, la diferite niveluri de angajare*".Pe această bază, COPS, în concluziile la reuniunea din 15 martie 2005, trasează sarcina structurilor militare ale UE de a „explora opţiuni legate de desfăşurarea simultană a operaţiunilor mai ambiţioase din punct de vedere calitativ" (*qualitatively more ambitious concurrency options*), faţă de cele două situaţii prevăzute în HHG 2002. Obiectivul vizat de recomandarea COPS constă în atingerea nivelului de ambiţie rezultat din ESS.

•Simultaneitatea 3 – Separarea părților prin forță; Stabilizare reconstrucție; Evacuarea ostaticilor.

Cea de-a treia opțiune reprezintă o situație destul de probabilă, în care UE fiind deja implicată într-o operațiune de Stabilizare reconstrucție, este pusă în situația de a lansa o operațiune de Separare a părților prin forță, concomitent cu păstrarea capacității de evacuare a propriilor cetățeni dintr-o posibilă zonă de criză.

Necesarul total de forțe terestre, pentru desfăşurarea inițială, se ridică la 72400 militari pentru prima opțiune, 70500 pentru cea de-a doua şi 91000 pentru a treia opțiune de simultaneitate a operațiunilor. Datorită faptului că unele din forțele şi capacitățile militare utilizate în una dintre aceste situații, pot fi implicate şi în celelalte, necesarul total de forțe este mai mic decât suma forțelor necesare în fiecare opțiune în parte. Astfel, necesarul total de forțe terestre, având în vedere toate cele trei opțiuni, se ridică la puțin peste 100000 militari (forțe inițiale), la care se adaugă aproximativ 70000 militari impuşi de necesitățile de rotire a trupelor.

Un moment important în evoluția nivelului de ambiție l-a reprezentat încercarea Franței de a operaționaliza acest subiect, în a doua jumătate a anului 2008. Printre prioritățile Preşedinției franceze a Consiliului UE din acea perioadă, s-a aflat PESA, care a ocupat un loc important, mai ales în contextul demersurilor Franței de a reveni şi în structurile militare ale NATO. În ceea ce priveşte nivelul de ambiție în domeniul operațiilor de management al crizelor conduse de UE, Franța a propus ca Uniunea să fie capabilă să conducă simultan două operații militare (stabilizare şi reconstrucție – cel puțin 10000 de oameni), două operații de reacție rapidă gen grup tactic de luptă (*battle group* – 1500 oameni), o operație de evacuare, o misiune aeriană sau navală de supraveghere, o misiune civil-militară de asistență umanitară şi aproximativ 10 misiuni civile (de tip justiție-poliție), de dimensiuni mai reduse.[8]

În prezent, este necesară o revizuire pentru a determina dacă scopurile principale din HG 2010 au fost atinse, să fie examinat rolul pe care l-au avut aceste grupuri tactice de luptă în politica de securitate a UE până în acest moment, şi cel pe care ar trebui să îl aibă în viitor. În ceea ce priveşte promisiunile instituționale făcute, Obiectivul Global 2010 a fost un succes politic, lucru care nu se poate spune şi în ceea ce priveşte capacitatea militară. În pofida acestor progrese, o transformare mai extinsă – a capacităților şi structurilor naționale – a eşuat în a se materializa. Procesele de planificare şi comandă sunt slab coordonate între UE şi nivelele naționale. Grupurile de luptă au dus doar la o îmbunătățire minoră a echipamentului. Deficite fundamentale, precum lipsa elicopterelor, nu au fost soluționate. Încă de la sfârşitul lui 2009, politicienii germani au identificat crearea unei armate europene drept unul dintre principalele scopuri politice ale Germaniei, inițiativa fiind susținută şi de alte

[8] Council Conclusions 11-12 December 2008, Document 17271/1/08, p.16, http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st17/st17271-re01.en08.pdf

state membre UE, precum Italia şi Polonia. În acest sens, inițiativa „Triunghiului de la Weimar" (Franța, Polonia şi Germania) urmăreşte crearea unor structuri civil-militare de planificare şi comandă pentru UE şi sprijină de asemenea obiectivul unei armate europene, pe termen lung. Realizarea acestui obiectiv trenează însă, având în vedere recentele dispute dintre Franța şi Germania pe tema conflictului din Libia. Reacțiile politice venite ca urmare a deciziilor luate în cazul Libiei, au demonstrat nu numai diferențele de interese dintre statele membre UE şi de strategii, dar şi importanța continuă acordată priorităților domestice care se ascund sub vălul subțire a unui proclamat „internaționalism liberal".

Mai mult decât atât, criza economică şi financiară a supus bugetele statelor membre UE unor presiuni severe. După programe de revenire masiv finanțate prin datorii, statele trebuie să găsească acum măsuri de consolidare fiscală prin reducerea cheltuielilor publice pe termen lung. Următoarele două decade de austeritate vor afecta mai mult ca sigur bugetele pentru apărare şi capacitățile militare ale Uniunii.

Având în vedere enormele dificultățile financiare pe care le traversează Uniunea Europeană datorită crizei financiare mondiale şi imposibilității Greciei de a plăti împrumuturile enorme în următorii ani, este puțin probabil atingerea obiectivelor Politicii Externe şi de Securitate Comună (realizarea unei forțe europene de 170000 de oameni).

BIBLIOGRAFIE

JO C 313 E, 20.12.2006, p. 466.
JO C 291 E, 30.11.2006, p. 416.
JO C 92 E, 20.4.2006, p. 390.
JO L 340, 16.11.2004, p. 2.
Declarația comună a Consiliului şi reprezentanților guvernelor statelor membre reuniți în cadrul Consiliului, a Parlamentului European şi a Comisiei privind politica de dezvoltare a Uniunii Europene: "Consensul european" (JO C 46, 24.2.2006, p. 1).
P6_TA(2007)0413, Rezoluția Parlamentului European din 26 septembrie 2007 privind promovarea unei politici externe europene comune în domeniul energiei.
JO L 299, 16.11.2005, p. 23, modificată prin Regulamentul (CE) nr. 1791/2006 al Consiliului (JO L 363, 20.12.2006, p. 1).
Poziția comună a Consiliului 2005/792/PESC din 14 noiembrie 2005 privind măsuri restrictive împotriva Uzbekistanului (JO L 299, 16.11.2005, p. 72).
Poziția comună a Consiliului 2007/734/PESC din 13 noiembrie 2007 privind măsuri restrictive împotriva Uzbekistanului (JO L 295, 14.11.2007, p. 34).

Regulamentul (CE) nr. 1905/2006 al Parlamentului European şi al Consiliului din 18 decembrie 2006 de stabilire a unui instrument de finanțare a cooperării pentru dezvoltare (JO L 378, 27.12.2006, p. 41).

Surse internet:
http://europa-eu-un.org
http://ue.eu.int
http://www.cdiss.org
http://www.nato.int
http://www.mapn.ro
http://www.iss.europa.eu
http://www.washingtonpost.com
http://www.twq.com
http://www.consilium.europa.eu
www.egmontinstitute.be
http://www2.lse.ac.uk

PROTECȚIA INFRASTRUCTURILOR CRITICE DIN DOMENIUL COMUNICAȚIILOR ŞI TEHNOLOGIEI INFORMAȚIILOR

CRITICAL INFRASTRUCTURES PROTECTION IN THE COMMUNICATIONS AND INFORMATION TEHNOLOGIES FIELD

Colonel (r) prof. univ. dr. Gheorghe BOARU*
Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU**

Sunt analizate tehnologia informației, amenințările asupra infrastructurilor critice informaționale şi războiul cybernetic în contextul revoluțiilor în afacerile militare, al protecției şi vulnerabilităților infrastructurilor critice informaționale.

Cuvinte cheie: *tehnologia informației; amenințări; vulnerabilități; infrastructuri critice informaționale; război cibernetic.*

The information technology, the threats to information critical infrastructures, the cyberwar are analyzed in the context of revolutions in military affairs (RMAS) and of information critical infrastructures vulnerabilities and protection.

Keywords*: information tehnology; threats; vulnerabilities; informational critical infrastructures; cyberware.*

În condițiile actuale de dezvoltare a societății, informațiile şi tehnologiile de comunicații, alături de alte sisteme şi rețele importante, constituie *infrastructuri critice*[1], iar metodele de asigurare a securității reprezintă un mijloc de protecție a

* boarugheorghe@yahoo.com
** Profesor univ. dr. ing., Academia Comercială, Satu Mare şi Universitatea Națională de Apărare „Carol I"; membru asociat al AOŞR; e-mail: esiteanu@yahoo.com

[1] *Infrastructura critică* este reprezentată de un element, un sistem sau o componentă a acestuia care este esențial pentru menținerea funcțiilor societale vitale, a sănătății, siguranței, securității, bunăstării sociale sau

datelor şi informaţiilor, a sistemelor informaţionale, aplicaţiilor informatice şi bazelor de date împotriva accesului neautorizat, dezvăluirii, utilizării, modificării sau distrugerii acestora. Scopul măsurilor de securitate constă în asigurarea confidenţialităţii, integrităţii şi disponibilităţii informaţiei, precum şi a operării corecte a sistemelor (reţelelor) de calcul. De asemenea, trebuie să permită, oricărei persoane autorizate, accesibilitatea la resursele de calcul ale reţelei, prin mijloacele hardware şi software ale acesteia.

Tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor

Tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor constituie o „*locomotivă*" a schimbărilor din lumea contemporană, iar noua putere militară depinde de aceasta. Ea nu este importantă numai din punct de vedere tehnologic, ci şi prin abilitatea sa de a selecta, organiza, analiza şi utiliza efectiv informaţia pentru construirea de cunoştinţe, precum şi prin disponibilitatea sa de a asigura acces la cunoştinţe şi a realiza comunicarea la orice distanţă, aducându-şi contribuţia la dezvoltarea activităţii de creaţie ştiinţifică, educaţie şi management.

Tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor este sursă a avantajului competitiv şi a performanţei structurii militare (organizaţiei), asigurând potenţialul necesar pentru multiplicarea letalităţii şi mobilităţii forţelor, îmbunătăţirea eficienţei şi eficacităţii operaţionale. Corelat cu conceptul de infrastructură informaţională, a fost creat un nou mediu de luptă, separat pentru interacţiunea interumană, anume „*ciberspaţiu*" similar cu cele deja cunoscute (aerian, terestru, naval). De aceea, forţele militare ale erei informaţionale evoluează în direcţia utilizării acestei tehnologii în ciberspaţiu, adaptându-şi corespunzător structura organizatorică.

Tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor[2] este un termen colectiv pentru diferite tehnici privind procesarea, controlul electronic şi securitatea informaţiei, adică generarea (crearea), manipularea, memorarea, regăsirea, prelucrarea[3] automată, comunicarea, diseminarea şi protecţia datelor şi informaţiilor, incluzând texte, grafică, sunete şi imagini video. Ea se bazează pe convergenţa dintre tehnologia informaţiei şi tehnologia comunicaţiei şi constă în aplicarea comunicaţiilor moderne şi a tehnologiei de calcul pentru

economice a persoanelor şi a căror perturbare sau distrugere ar avea un impact semnificativ ca urmare a incapacităţii de a menţine respectivele funcţii [Directiva 2008/114/ CE a Consiliului din 8 decembrie 2008, p.3]. Infrastructurile critice privind tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor cuprind: (1) sistemele şi reţelele de informaţii, (2) sistemele de comandă şi control, automatizare şi instrumentare, (3) serviciile de telecomunicaţii fixe şi mobile, (4) sistemele de radiocomunicaţii şi navigare, (5) serviciile de comunicaţii prin satelit, (6) serviciile de radiodifuziune şi televiziune [Programul European pentru protecţia infrastructurilor critice], 12.12.2006.

[2] Reference Answer, *Information and Communication Technology*, în Wikipedia the Free Encyclopedia 10.08.2010 [http//en. Wikipedia.org/wiki/ information and communication technology].

[3] *Prelucrarea datelor* constă în introducerea, verificarea, organizarea, memorarea, regăsirea, transformarea şi extragerea informaţiei din date. Orice proces de prelucrare a informaţiei (organizarea, manipularea şi diseminarea) se desfăşoară în patru faze: introducerea datelor, procesul de prelucrare, ieşirea informaţiei şi memorarea.

crearea, managementul, utilizarea şi protecţia informaţiei, reflectând rolul important pe care îl au calculatoarele în comunicaţii pentru transmiterea de date, e-mail, web, telefonia mobilă, legătura prin sateliţi etc. Această tehnologie cuprinde: date şi informaţii în format electronic necesare structurii militare (organizaţiei), echipamente de culegere a informaţiilor, de calcul şi de comunicaţii împreună cu aparatura electronică conexă, produsele software de aplicaţie şi securitate, bazele de date şi limbajele de programare aferente, reţele de calculatoare şi comunicaţii (hardware şi software), Internet, robotica, videotext, televiziunea prin cablu, poşta electronică, birotica, echipamente de conversie, afişare şi securitate a informaţiei etc.

Informaţia şi tehnologia informaţională trebuie considerate arme principale în lupta armată pentru realizarea obiectivelor naţionale fundamentale.

În aceste condiţii, vulnerabilitatea informaţiei despre mediul de luptă creşte considerabil, iar durata de viaţă a acesteia scade în raport invers proporţional cu dinamica acţiunilor militare, devenind în timp nerelevantă, ceea ce determină apariţia riscului operaţional[4] şi impune o multiplicare însemnată a surselor de informaţii, integrate în reţele complexe, dispuse în spaţiul de luptă, precum şi crearea condiţiilor pentru ca acestea să transmită în timp real volumul de date cules către centrele de integrare şi fuziune a informaţiilor.

S-a dovedit că şi armele războiului cibernetic au viaţă scurtă, întrucât depind de existenţa erorilor software în reţelele adversarului care sunt permanent descoperite şi corectate.

Vulnerabilităţi şi ameninţări privind sistemele informaţionale

Funcţionarea sigură şi neîntreruptă a sistemelor informaţionale, care depinde în totalitate de măsurile organizatorice, tehnice şi funcţionale adoptate, constituie o necesitate vitală pentru oricare organizaţie (structură militară), afectarea chiar şi parţială a lucrului elementelor de structură şi a echipamentelor acestora (hardware, software) aducând prejudicii informaţionale grave, prin întreruperea sau întârzierea proceselor de comandă şi control (management) şi operaţionale (de execuţie).

Utilizarea tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor a creat posibilitatea realizării unor sisteme informaţionale moderne în care informatica şi comunicaţiile au un rol hotărâtor, dar care prezintă şi vulnerabilităţi importante. Totodată, acestea sunt supuse şi ameninţărilor informaţionale, datorită acţiunii unor factori interni, dar mai ales externi, care urmăresc limitarea sau întreruperea activităţilor de culegere, transmitere, prelucrare şi diseminare a informaţiilor, pentru funcţionarea anormală sau chiar blocarea funcţiilor sistemului.

[4] *Riscul operaţional* reprezintă o reuniune complementară, cu o componentă *energetică* de acoperire, care-l face să aibă consecinţe mai mari sau mai mici în caz de nereuşită, dar şi una *informaţională* bazată pe cunoaştere, evaluare, informare şi dezinformare. Componenta informaţională îi asigură dinamismul necesar aprecierii şi evaluării situaţiei [Gh. Ilie, *Securitatea sistemelor militare*, Editura Militară, 1995, p.89].

Vulnerabilităţi informaţionale

Ca în orice domeniu de activitate, şi în cel privind informaţiile şi sistemele informaţionale, există anumite *vulnerabilităţi*[5], adică părţi slabe şi slăbiciuni ale sistemului, infrastructurii, mediului de control sau proiectării reţelelor care nu sunt generate de acţiunile adversarilor, ci de soluţiile proprii adoptate, ce pot fi atacate relativ uşor şi exploatate pentru a deteriora integritatea acelui sistem.

Vulnerabilităţile informaţionale constituie o componentă a vulnerabilităţii de securitate a sistemelor, generată de stări de fapt, procese sau fenomene din viaţa internă a organizaţiei, care diminuează capacitatea de reacţie la riscurile existente ori potenţiale de orice natură, inclusiv informaţionale sau care favorizează apariţia şi dezvoltarea acestora, cu consecinţe privind îndeplinirea obiectivelor stabilite.

În general, vulnerabilităţile informaţionale sunt cu atât mai mari cu cât reţelele informaţionale şi structura informaţiilor sunt de complexitate mai mare, fiind mai greu de organizat, administrat şi protejat. De asemenea, vulnerabilităţile sporesc direct proporţional cu nivelul tehnologic implementat în construcţia şi funcţionarea echipamentelor (mai ales digitale) sistemelor informaţionale. Aşadar, se urmăreşte ca tehnologia modernă din sistemele informaţionale să fie combătută tot prin tehnologie avansată, confirmându-se concluzia specialiştilor, că şi în conflictele militare viitoare, cu cât mai mare va fi avantajul obţinut din tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor cu atât va creşte şi vulnerabilitatea sa potenţială. Rezultă că obiectivul principal al conflictelor militare contemporane nu trebuie să se concretizeze, cu precădere, în distrugerea totală a tehnicii, armamentului sau forţei vii a adversarului, ci mai ales în neutralizarea şi dezintegrarea sistemelor complexe ale acestuia, în principal a sistemelor informaţionale.

Principalele vulnerabilităţi ale infrastructurii informaţionale ar putea fi următoarele:

- posibilităţile de interceptare a informaţiilor din reţelele de comunicaţii şi calculatoare atât de către utilizatori, cât şi de către adversari;

- volumul foarte mare de informaţii produse, vehiculate şi prelucrate în sistemele informaţionale, care pot fi supuse cercetării şi atacului adversarilor potenţiali, distruse, falsificate sau sustrase;

- sofisticarea infrastructurii informaţionale, ceea ce determină complexitatea managementului acesteia, imposibilitatea detectării accesului fraudulos la informaţii şi favorizarea atacurilor cibernetice;

- folosirea aceloraşi benzi de frecvenţe, modulaţii şi regimuri de lucru la echipamentele bazate pe propagarea undelor electromagnetice, atât în reţelele de comunicaţii proprii, cât şi în cele ale adversarilor potenţiali;

[5] *Noul dicţionar universal al limbii române*, Editura Litera Internaţional, Bucureşti-Chişinău, 2006, p. 1645.

- utilizarea de echipamente tehnice, componente software şi baze de date cu structuri şi exploatare standardizate (comerciale) în toate reţelele de calculatoare ale organizaţiilor, eventual şi în reţelele de comunicaţii ale acestora;

- dependenţa infrastructurii sistemelor informaţionale ale organizaţiilor de infrastructura informaţională comercială a ţării, ceea ce creează condiţii pentru acces fraudulos şi dezinformare;

- posibilitatea încorporării (ascunderii) din timp, în echipamentele de calcul şi de comunicaţii, de către firmele furnizoare de aparatură, a unor module software malitioase, care pot fi activate de către adversari la momente hotărâte de aceştia, creând dezordine şi haos în reţelele informaţionale şi cele decizionale;

- prin conectarea la Internet, Intranet sau Extranet, organizaţiile devin vulnerabile la pătrunderi neautorizate (cu rea intenţie sau din neatenţie);

- existenţa unor reţele informaţionale cu număr mare de noduri şi cu o largă interconectivitate, greu de sincronizat şi gestionat, ceea ce permite penetrarea acestora, accesul neautorizat, capturarea fizică a unor echipamente sau a unor noduri (centre de comunicaţii) în totalitate, interceptarea sau întreruperea unor fluxuri de informaţii importante şi/sau introducerea de informaţii false care să afecteze procesele decizionale;

- digitalizarea exhaustivă a structurii informaţionale, care are un impact contradictoriu: pe de o parte omogenizează, sincronizează şi sporeşte gradul de compatibilitate şi interoperabilitate a reţelelor informaţionale, iar pe de altă parte determină stăpânirea cu greutate a complexităţii şi a nivelului deosebit de ridicat de tehnicitate al acestora, oferind condiţii pentru atacul cibernetic de la distanţă sau din interiorul lor;

- nerespectarea integrală a cerinţelor şi a standardelor UE şi NATO privind compatibilitatea şi interoperabilitatea sistemelor informaţionale, mai ales în ceea priveşte schimbul de informaţii (formatul mesajelor), accesul la bazele de date, criptarea automată a comunicărilor şi caracteristicile canalelor pentru legătură;

- posibilitatea folosirii de către adversarii potenţiali a războiului electronic împotriva mijloacelor radioelectronice din principalele sisteme informatice şi de comunicaţii[6], cu precădere asupra canalelor care asigură legătura surselor de informaţii cu organele centrale de fuziune şi prelucrare a datelor;

- interceptarea de către adversar (forţele ostile) a comunicărilor transmise prin radio, decriptarea acestora în timp oportun în cazul folosirii unor sisteme criptografice neperformante şi utilizarea în scopuri proprii a acestor informaţii pentru obţinerea superiorităţii informaţionale;

[6] C. Alexandrescu, *Ameninţări şi riscuri electronice privind sistemele informaţionale militare moderne în spaţiul de luptă*, în volumul Sesiunea de comunicări ştiinţifice a UNAp „Carol I", „Sisteme Informaţionale SI-2007" (ISBN 978-973-663-496-3), pp. 107-115.

- mijloacele tehnice actuale ale sistemelor informaţionale nu au asigurată protecţia temeinică împotriva atacului fizic, electromagnetic şi cibernetic, acestea putând fi distruse, deteriorate sau penetrate pentru extragerea informaţiei stocate ;

- dispunerea în locuri necorespunzătoare, din punct de vedere funcţional şi al securităţii fizice şi electromagnetice a echipamentelor tehnice ale sistemelor informaţionale, în principal a mijloacelor de comunicaţii şi de calcul, ceea ce sporeşte vulnerabilitatea la interceptare a informaţiilor şi la atacul fizic;

- utilizarea pentru exploatarea sistemelor informaţionale a unor persoane insuficient verificate şi neloiale, predispuse a fi racolate de către adversarii potenţiali şi determinate să efectueze acţiuni de sabotaj sau să furnizeze acestora informaţii obţinute în mod fraudulos;

- neutralizarea legăturii radio pe unde scurte, mai ales la distanţe mari, bazată pe propagarea undelor electromagnetice prin ionosferă, prin schimbarea caracteristicilor electrice ale acesteia, ceea ce determină atenuarea, modificarea aleatoare a direcţiei de propagare şi reflectarea numai parţială a undelor electromagnetice;

- existenţa, la adversarii potenţiali a armelor electronice cu radiaţii infraacustice, bazate pe propagarea în spaţiu a undelor subsonice care acţionează asupra personalului, cauzând greţuri grave, vomismente, buimăceală, teamă, depresii etc. determinând inactivarea acestuia pe anumite perioade de timp şi, implicit, întreruperea funcţionării sistemelor informaţionale;

- instalarea antenelor mijloacelor de radiocomunicaţii în câmp deschis sau în spaţii fără proprietăţi naturale de protecţie, ceea ce permite scoaterea lor uşoară din funcţiune şi întreruperea legăturilor, mai ales a celor realizate cu staţii radio sau radioreleu de putere mare;

- suprimarea accesului la Internet al sistemelor informaţionale pentru izolarea acestora şi împiedicarea folosirii surselor de informaţii deschise ;

- utilizarea Internetului pentru acţiuni teroriste, de dezinformare şi atac cibernetic asupra infrastructurii informaţionale;

- proiectarea necorespunzătoare a infrastructurii, cu redundanţă informaţională redusă, centralizată excesiv şi cu posibilităţi scăzute de replicare a informaţiilor existente în bazele de date;

- preocuparea insuficientă pentru ascunderea şi mascarea elementelor infrastructurii informaţionale, măsuri neadecvate de pază şi apărare ale acestora;

- măsurile insuficient studiate de asigurare a securităţii comunicaţiilor (COMSEC), calculatoarelor (COMPUSEC[7]) şi a echipamentelor electronice în ansamblu, prin interzicerea (restricţionarea) interceptării radiaţiilor parazite (protecţia TEMPEST - Transient ElectroMagnetic Pulse Emanation STandard).

Din prezentarea efectuată rezultă că există numeroase vulnerabilităţi, dar dintre acestea esenţiale sunt cele care privesc: neorganizarea optimă a sistemelor informaţionale,

[7] *COMPUSEC* (Computer security) – securitatea calculatoarelor.

alegerea necorespunzătoare a echipamentelor tehnice utilizate şi a produselor software comerciale, realizarea programelor (software) de aplicaţii şi a bazelor de date, precum şi a produselor software pentru criptarea automată a informaţiilor în sistemele informaţionale, sub standardele impuse.

Adaptarea sistemelor la mediul de informaţii impune echiparea acestora cu mijloace tehnice capabile să suporte, în cazuri extreme, fluxuri informaţionale de 2-3 ori mai mari decât în condiţii normale de funcţionare.

Ameninţări informaţionale

Ameninţările privind sistemele informaţionale sunt omniprezente în societatea modernă bazată pe informaţii şi cunoştinţe. Acestea sunt cu atât mai periculoase cu cât necesarul de informaţii reale şi oportune pentru luarea deciziei şi executarea acţiunilor este mai mare şi trebuie asigurat în timp cât mai scurt.

În general, ameninţarea[8] este acel pericol posibil la care este expus un sistem informaţional şi poate consta în acces neautorizat, modificarea sau distrugerea resurselor de date şi informaţii ale unei organizaţii. Pericolul poate fi reprezentat de o persoană (hacker), o componentă a reţelei (echipament deteriorat) sau un accident (foc, inundaţii), care pot exploata vulnerabilităţile sistemului.

Ameninţările sunt generate[9] atât de factori interni unui sistem informaţional, cât şi de factori externi, rezultaţi din acţiunea intenţionată a adversarului contra informaţiilor, bazată pe vulnerabilităţile specifice. Ambele grupe de factori pot avea influenţe destabilizatoare majore asupra capacităţii sistemelor informaţionale de a produce şi de a furniza în timp real informaţiile necesare.

Factorii interni pot fi identificaţi şi înlăturaţi prin observarea sistemelor informaţionale şi prin organizarea, proiectarea corectă, dotarea cu echipamente tehnice performante şi stabilirea precisă a condiţiilor lor de funcţionare, exploatare şi securitate, astfel încât influenţa acestora poate fi diminuată sau chiar înlăturată complet.

Spre deosebire de aceştia, factorii externi pot fi cunoscuţi din timp, pe baza studiului doctrinelor, legilor şi acţiunilor statelor şi organizaţiilor (forţelor) potenţial ostile, dar conţinutul lor concret va depinde de condiţiile din mediul politic, economic şi de securitate din sfera internaţională şi de atingerea pe care o aduce intereselor organizaţiei. Desigur, ameninţările externe vor exploata la maxim vulnerabilităţile sistemelor informaţionale şi, în mod logic, rezultă că pentru diminuarea acestora se impune reducerea vulnerabilităţilor, continua perfecţionare şi protecţie a sistemelor, eventual activarea în caz de pericol a unor metode şi tehnici de lucru păstrate în secret.

---

[8] *Noul dicţionar universal al limbii române*, Editura Litera Internaţional, Bucureşti-Chişinău, 2006, p. 66.

[9] C. Alexandrescu, *Ameninţări informaţionale asupra sistemelor de comandă şi control în acţiunile militare moderne*, în volumul Sesiunea de comunicări ştiinţifice a UNAp „Carol I" „Sisteme informaţionale SI-2007" (ISBN 978-973—663-496-3), pp. 116-122.

Ameninţări informaţionale interne

Experienţa dobândită de specialiştii în domeniu evidenţiază următorii factori interni, care pot constitui ameninţări asupra sistemelor informaţionale:

- lipsa de preocupare pentru dobândirea superiorităţii informaţionale asupra organizaţiilor adversare (concurente), potenţial ostile;
- neconcordanţă între cerinţele de informaţii pentru luarea deciziilor şi conducerea acţiunilor şi posibilităţile reale de dobândire a acestora;
- proiectarea, organizarea sau funcţionarea necorespunzătoare a sistemelor informaţionale;
- dotarea sistemelor informaţionale cu mijloace de culegere a datelor, comunicaţii şi calculatoare neperformante, greu de exploatat şi de asigurat protecţia, utilizarea incorectă a acestora;
- organizarea necorespunzătoare a bazelor de date, existenţa unor produse software neperformante sau cu erori intenţionate, pentru gestiunea, prelucrarea şi afişarea informaţiilor, lipsa de preocupare privind utilizarea inteligenţei artificiale pentru realizarea activităţilor informaţionale şi a celor de management;
- slaba pregătire profesională şi experienţa redusă a personalului implicat în organizarea, exploatarea şi asigurarea funcţionării neîntrerupte a sistemelor informaţionale;
- clasificarea necorespunzătoare a categoriilor de informaţii şi date, certificarea eronată a dreptului de acces la acestea a personalului;
- neloialitatea unor persoane care exploatează echipamentele tehnice ale sistemelor informaţionale;
- securitatea redusă a datelor şi a informaţiilor pe timpul transmiterii, memorării, prelucrării şi afişării acestora, accesul neautorizat al unor persoane străine.

Fragilitatea superiorităţii informaţionale este dată de calitatea informaţiei de a fi obţinută în timp real, cu forţele şi mijloacele structurilor de informaţii specializate, precum şi din surse deschise sau primite de la organele cu care cooperează. Caracterul nonliniar al informaţiei[10] determină ca mici intrări de date la adversar să poată produce efecte disproporţionate asupra organizaţiei.

Organizarea necorespunzătoare a sistemelor informaţionale, lipsa de preocupare pentru funcţionarea acestora şi înlăturarea defecţiunilor ce pot să apară, constituie cauza principală a lipsei de informaţii relevante şi a imposibilităţii dobândirii superiorităţii informaţionale asupra organizaţiilor aflate în competiţie. Trebuie să se aibă în vedere că informatica şi comunicaţiile moderne, deşi au un rol hotărâtor, prezintă şi numeroase vulnerabilităţi tehnologice care trebuie diminuate sau înlăturate prin măsuri organizatorice şi tehnice adecvate.

[10] M. Staş, V. Păun, *Spaţiul de conflict informaţional*, Editura Pro Humanitate, Bucureşti, 1998, p.63.

Chiar dacă nu sunt supuse atacului informaţional al adversarilor potenţiali, bazele de date şi produsele software pot crea neajunsuri serioase în cazul când nu sunt organizate, realizate şi exploatate corespunzător. Principala răspundere pentru funcţionarea lor eficientă revine personalului de specialitate din sistemul informaţional, mai ales inginerilor, analiştilor şi programatorilor, precum şi operatorilor de la mijloacele de comunicaţii.

Corelat cu aceasta, un impact major asupra informaţiilor îl are realizarea unei securităţi reduse a acestora în toate verigile sistemelor informaţionale, care creează posibilităţi de acces neautorizat şi de transmitere la adversar a unor date, datorită lipsei de loialitate a unor persoane care sunt implicate în vehicularea fluxurilor informaţionale.

De asemenea, există şi cauze tehnice care pot constitui ameninţări informaţionale interne, rezultate mai ales din dotarea necorespunzătoare cu echipamente moderne de culegere, transmitere şi prelucrare a informaţiei, precum şi cu loturi de rezervă pentru acestea.

Se impune, aşadar, efectuarea unor cheltuieli importante pentru dotarea sistemelor informaţionale cu tehnică modernă pentru obţinerea succesului în realizarea obiectivelor organizaţiei.

Ameninţări informaţionale externe

Ameninţările informaţionale externe cuprind ansamblul acţiunilor specifice, executate de adversarii potenţiali, pentru interzicerea sau îngreuierea executării funcţiilor decizionale şi operaţionale ale organizaţiei. Acestea urmăresc limitarea sau excluderea activităţilor proprii privind culegerea de informaţii, deteriorarea sau distrugerea senzorilor şi a altor surse de date şi interzicerea funcţiilor informaţionale.

Conform concluziilor formulate în literatura de specialitate[11], principalele ameninţări informaţionale externe asupra structurilor decizionale şi acţionale ale organizaţiei sunt următoarele:

- atacul fizic împotriva surselor de date şi a mijloacelor de transmitere, prelucrare şi afişare a informaţiilor;
- atacul electronic asupra mijloacelor de culegere, transmitere şi prelucrare a informaţiilor;
- atacul cibernetic împotriva sistemelor informaţionale ale organizaţiilor economice, financiare, militare etc.;
- pirateria software;
- atacul fizic şi electronic asupra organelor decizionale ale organizaţiei;
- atacul psihologic asupra tuturor structurilor decizionale şi acţionale ale organizaţiei.

Aceste ameninţări nu sunt noi, ele fiind generate de însăşi dezvoltarea societăţii informaţionale, dar trebuie cunoscute, studiate cu atenţie şi stabilite cu precizie măsurile corespunzătoare pentru combaterea lor.

---

[11] J. S. Gansler, H.Binnendijc, *Information Assurance, Trends in Vulnerabilities, Threats and Technologyes*, pp. 18-22.

Atacul cibernetic reprezintă o ameninţare informaţională deosebit de importantă, ce are în vedere „*spaţiul virtual*" care vizează mai ales produsele software şi firmware, protocoalele şi bazele de date ale sistemelor informatice utilizate în reţelele de calculatoare şi de comunicaţii. El reprezintă confruntarea dintre două tendinţe privind securitatea şi insecuritatea în cadrul aceluiaşi sistem informatic, dusă cu mijloace software şi alte produse specifice, fără respectarea regulilor şi standardelor de lucru în cadrul acestuia, în scopul distrugerii sau modificării produselor program şi sustragerii de date şi informaţii.

Acţiunile externe specifice atacului cibernetic au în vedere reducerea însemnată a posibilităţilor de efectuare corectă a serviciilor în cadrul sistemului informaţional, deteriorarea software-ului de aplicaţie ce are, de regulă, caracter confidenţial sau secret, pentru a genera informaţii greşite din datele prelucrate, care afectează procesele decizionale.

Aceste ameninţări externe sunt favorizate de neaplicarea anumitor reguli de protecţie şi securizare a informaţiilor pe timpul transmiterii şi prelucrării datelor culese de către surse. Ele fructifică lacune şi/sau slăbiciuni existente în structura sistemului de securitate a reţelelor proprii de comunicaţii şi calculatoare.

Atacul cibernetic are legături cu pirateria software[12], care poate fi desfăşurată de agresori locali sau plasaţi în orice punct din spaţiul informatic interconectat şi urmăresc, după caz, paralizarea completă a sistemelor informatice sau defectarea (căderea) lor intermitentă la momente de timp dinainte stabilite.

Pentru penetrarea reţelelor de calculatoare se pot utiliza diferite procedee bazate pe software cu acţiune distructivă. Acesta este denumit malsoftware (software rău intenţionat) şi cuprinde produse software cu combinaţii sofisticate de rutine, pentru atac la ţintă precisă, în vederea obţinerii de către inamic a unor avantaje imediate sau ulterioare.

Dintre tipurile de produse software distructive se pot menţiona, în principal, viruşii informatici, bombele logice şi caii troieni. Aceştia pot fi implementaţi din timp în sistemele informatice şi pot acţiona prin diferite procedee, cum ar fi produse software instalate fraudulos în diferite reţele de comunicaţii şi de calculatoare, comandate de la distanţă prin impulsuri electromagnetice sau secvenţe de programe cu viruşi introduse în calculatoare sub formă de mesaje, prin poşta electronică sau pe altă cale.

Surse ale produselor software rău intenţionate sunt în principal din exteriorul sistemelor informaţionale proprii (hackeri, spioni etc.), dar pot fi şi din interiorul acestora (personal neloial, sabotori).

Atacul cibernetic urmăreşte şi deteriorarea programelor (sistemelor expert) folosite în procesele decizionale şi acţionale, ceea ce depăşeşte cu mult sfera informaţională propriu-zisă şi poate genera decizii greşite care, într-o formă sau alta, să avantajeze adversarii potenţiali.

[12] M. Staş, V. Păun, *op. cit.,* p.52.

Prin urmare, organizarea optimă a sistemelor informaționale constituie condiția fundamentală pentru funcționarea eficientă a acestora, reconfigurarea, mobilitatea şi adaptabilitatea lor la mediul de informații în continuă dezvoltare.

Condițiile, restricțiile şi standardele ce trebuie avute în vedere ca țară membră a UE şi NATO se impun a fi respectate în totalitate şi aplicate cu fermitate, pentru a se îndeplini criteriile de compatibilitate şi interoperabilitate cu alte organizații din țară şi din exterior.

Informațiile clasificate vor fi diseminate numai persoanelor care dețin un certificat de securitate corespunzător.

Conform reglementărilor NATO[13], aplicarea standardelor minime de asigurare a securității informațiilor este obligatorie pentru tot personalul sistemului informațional, iar protecția informațiilor[14] clasificate este responsabilitatea fiecărei persoane care deține, procesează sau are cunoştință de asemenea informații. Vulnerabilitățile şi amenințările detaliate anterior impun, în mod necesar, adoptarea unor măsuri corespunzătoare de securitate a sistemelor informaționale.

Securitatea informației şi a sistemelor informaționale militare

Măsurile de protecție trebuie să asigure continuitatea *serviciilor informaționale*[15], care cuprind: infrastructura tehnologiei informației şi comunicațiilor, managementul informației şi al spectrului electromagnetic, căile de comunicații, puterea de calcul (rețele de calculatoare, software şi baze de date), operațiile în rețea incluse în rețeaua informațională globală.

Aceste măsuri includ, cel puțin:

- securitatea operațiilor (OPSEC);
- securitatea informațiilor (INFOSEC);
- protecția împotriva acțiunilor inamicului privind supravegherea şi recunoaşterea spațiului de luptă şi achiziția țintelor.

Dintre componentele menționate, avem în vedere numai partea privind securitatea informațiilor (INFOSEC) care implică nemijlocit şi securitatea sistemelor informaționale (INFOSYS).

Războiul cybernetic (CYBERWAR)

Spațiul digital, cunoscut sub numele de cyberspace, a devenit al cincilea spațiu de luptă, după pământ, apă, aer şi spațiul cosmic. Pentagonul a recunoscut oficial cyberspace-

---

[13] *AD 70-1*, *ACO Security Directive*, NATO HQ, Brussels, 2006, p. I-2-4.

[14] *Protecția informațiilor* este determinată de diversitatea şi specificitatea domeniilor, problemelor şi profilurilor de activitate, de particularitățile mediului informațional, de perfecționarea şi diversificarea accentuată a mijloacelor, tehnicilor şi tehnologiilor de obținere, prelucrare, analiză, procesare şi transmitere operativă a datelor, informațiilor şi produselor informaționale, precum şi de pericolul sustragerii, accesării şi utilizării ilegale a informațiilor de către persoane neautorizate [1, p.29].

[15] Information Operations, Air Force Doctrine, doc.2-5/2002, p.70.

ul ca nou spaţiu al războiului, considerat la fel de critic pentru operaţiile militare, precum şi celelalte patru domenii: pământul, aerul, apa şi spaţiul cosmic[16].

În SUA există îngrijorări, la cel mai înalt nivel al instituţiilor statului, referitoare la riscurile şi implicaţiile unui eventual atac asupra infrastructurii IT a SUA. Rapoartele oficialilor recunosc că securitatea naţională, prosperitatea economică, precum şi buna funcţionare a guvernului depind de infrastructura informaţională, care include: telecomunicaţiile, reţelele de calculatoare şi informaţiile stocate pe acestea[17].

Deşi statele moderne sunt extrem de sensibile în legătură cu informaţiile despre noul domeniu, au apărut deja scenarii privind folosirea cyberspace-ului, ca spaţiu al acţiunilor de luptă şi/sau operaţiilor. Se ştie, deja, că reţelele de socializare oferă un spaţiu generos pentru serviciile de informaţii pentru a colecta informaţii despre adversari, direct, prin folosirea informaţiilor postate de către utilizatorii naivi ai acestor reţele, sau prin penetrarea sistemelor conectate la Internet dar insuficient protejate. În plus, grupări teroriste sau guverne alte unor ţări adverse pot penetra reţelele conectate la Internet care permit folosirea serviciilor reţelelor de socializare şi a sit-urilor cu tehnologii Web 2.0, pentru compromiterea informaţiilor stocate pe acestea, compromiterea acestora, sau folosirea acestora drept bot.

Cyberwar, armele acestuia şi măsurile de apărare

Părerile specialiştilor cyberwar sunt de multe ori antagoniste; „*mouse-ul şi tastatura sunt noile arme ale viitorului*[18] contra posibilitatea „*unui atac apocaliptic asupra infrastructurii SUA*" este mai degrabă scenariu de film.

Războiul cibernetic, Cyberwar, este definit ca „*acţiunile unui stat de a penetra calculatoarele sau reţelele de calculatoare ale altui stat, cu scopul de a le distruge, scoate din funcţiune, sau neasigurarea serviciului*"[19].

Pentru cei care încă se mai îndoiesc de existenţa şi eficacitatea armelor cibernetice, menţionăm că grupul de experţi NATO, conduşi de către fostul secretar al apărării al SUA, doamna Madeleine K. Albright, a recomandat includerea în cadrul Noului Concept Strategic NATO, atacul cibernetic, ca a treia ameninţare la adresa NATO, după armele de distrugere în masă şi terorism. Mai mult decât atât, escaladarea unui atac cibernetic poate duce, după caz, chiar la invocarea art. V din tratatul NATO.

Directorul National Intelligence al SUA, Dennis Blair, a făcut public faptul că SUA sunt „ameninţate sever" de atacurile cibernetice „extrem de sofisticate" şi, pe poziţia a doua,

[16] William J. Lynn, Adjunctul secretarului de stat al apărării SUA.
[17] Dennis C. BLAIR, Director of National Inteligence, Annual Threat Assesment of the US Intelligence Community for the Senate Select Committee on Intelligence, 2010.
[18] The Economist, *War in the Fifth domain*, July 2010.
[19] Richard A. CLARCK, Cyber War, 2010.

de organizația teroristă Al-Quaeda. Blair a afirmat că SUA sunt amenințate în cyberspace de către statele ostile, rețelele teroriste şi grupurile de crimă organizată[20].

Dmitri Alperovich, vicepreşedintele centrului de cercetare a amenințărilor de la McAfee, consideră că „*nu există cazuri de război cibernetic. Țările sunt reticente să lanseze un astfel de război, întrucât un astfel de atac ar afecta semnificativ propria țară*". Dar grupările teroriste, sau țările eşuate pot trece uşor peste aspectele etice şi vor folosi aceste arme ieftine şi eficiente împotriva țărilor inamice, pentru atingerea scopurilor.

Echilibrul de putere în noul spațiu de război este foarte subțire. Luptele se dau tăcut, într-un spațiu construit special să nu fie stăpânit de nimeni. Puterea este, în special, a minții, software, dar şi infrastructura, hardware-ul, are un rol important.

Armele cibernetice sunt dezvoltate în secret, fără a se cunoaşte foarte multe informații referitoare la cum şi când vor fi folosite. Forța de distrugere a acestora nu este cunoscută cu precizie de nimeni, ca urmare, țările trebuie să se pregătească pentru ce este mai rău.

Anonimitatea dezvoltării şi folosirii acestora le aproprie, ca nivel distructiv, de paranoia armelor de nimicire în masă şi poate conduce la o escaladare a conflictului, fără a exclude folosirea armamentului de distrugere în masă. Iranul susține că este a doua putere militară în spațiul cibernetic. Rusia, Israelul, Franța şi Coreea de Nord îşi dezvoltă capacitățile militare din domeniul atacului cibernetic, iar SUA a înființat noul Comandament Cyber[21].

Arsenalul cibernetic include un număr mare de produse software proiectate pentru afectarea sistemelor informatice (malware), de la clasicele bombele logice, viruşi, viermii de calculator, până la spamul şi blocarea serviciului folosind mii, până la milioane de calculatoare compromise (zombi), pentru crearea de rețele de bots (botnet[22]), ca platforme de lansare a atacurilor distribuite, de tip Distributed-Denial-of- Services (DDoS).

Scopul este de a afecta, bloca sau anihila capacitatea infrastructurii IT a unei țări de a oferii servicii utilizatorilor, unele dintre ele critice[23]. În general, amenințările cibernetice pot fi încadrate în cinci mari categorii de atacuri care pot afecta componentele cheie ale Internetului:

- DDoS;
- viermi/viruşi;

---

[20] Dennis C. BLAIR, Director of National Intelligence, *Annual Threat Assesment of the US Intelligence Community for the Senate Select Committee on Intelligence,* 2010.

[21] The Economist, *Cyberware*, July 2010.

[22] O rețea botnet este compusă din computere (bots) care, fără ştirea utilizatorului au fost compromise prin exploatarea vulnerabilităților de către o aplicație malware pentru a derula activități nocive cum ar fi trimiterea de mesaje spam sau spyware către alte computere de pe Internet. Aceste computere „bot" acționează sub comanda unui singur hacker (sau a grup de hackeri de dimensiuni reduse) denumit „botmaster". Pentru detalii- vezi sursa Gecadnet.ro.

[23] The Economist, *War in the Fifth domain*, July 2010.

- atacuri asupra Internet Domain Name System (DNS);
- atacuri asupra/sau folosind rutere;
- criminalitatea cibernetică (phishing, furtul de la distanță al datelor, spionajul, vânzarea / cumpărarea/închirierea de timp/botnets).

În toată istoria umanității atunci când dezvoltarea tehnologică a vremii a scos la iveală tehnologii ce au avut potențial de a aduce supremație statelor dezvoltate la vremea respectivă sau tehnologii care le puteau amenința, acestea au asimilat imediat tehnologiile, au continuat cercetările şi au dezvoltat strategii pe baza lor. În prezent, referitor la cyberwar, SUA, prin Preşedintele Barack Obama, a declarat infrastructura digitală a Americii drept infrastructură critică, de importanță națională şi fostul şef al securității de la Microsoft a fost numit ca responsabilul acesteia. În plus, Pentagonul a înființat noul Comandament Cyber (Cybercom), condus de un general cu patru stele, Keith Alexander, directorul Agenției Naționale de Securitate (NSA). Misiunea acestuia este aceea de a apăra, cu prioritate, rețelele militare ale SUA de un eventual atac[24].

Britanicii au înființat un centru operațional în domeniul securității cibernetice, în cadrul Comandamentului Comunicațiilor Guvernamentale, Government Communications Headqurters (GCHQ).

China a devenit una dintre cele mai puternice şi ofensive țări în domeniul războiului cibernetic. Astfel, spionajul cibernetic al Chinei este considerat unul dintre cele mai mari dezastre în domeniul intelligence al SUA, de la furturile secretelor privind programul nuclear (sfârşitul anilor 1940).

Rusia şi Israelul se numără printre țările care sunt foarte bine echipate pentru a duce un eventual război în spațiul cibernetic. Este demn de arătat că, dacă Rusia este menționată ca fiind implicată în atacurile cibernetice asupra Estoniei şi Georgiei, există voci în media şi rapoarte ale experților în securitate IT care sugerează că Israelul, prin unitatea sa specializată, Unit 8200 ar fi în spatele celui mai sofisticat vierme de calculator, Stuxnet, produs pentru a ataca şi distruge facilitățile nucleare ale Iranului. Dacă China este percepută ca fiind cea mai virulentă în folosirea arsenalului din spațiul cibernetic pentru spionaj economic şi militar, Rusia este considerată ca având cele mai complexe şi subtile metode de atac şi apărare, iar aparenta lipsa de răspuns şi ambiguitatea pozițiilor oficialilor țărilor vestice față de atacurile informatice lasă impresia că şi acestea au platforme cibernetice cel puțin la fel de puternice.

În România, începând cu anul 2009, funcționează Centrul Național de Răspuns la Incidente informatice (CERT-RO). Acesta se află în coordonarea Ministerului Comunicațiilor şi Tehnologiei Informațiilor ca parte a Institutului Național de Cercetare Dezvoltare în Informatică, ICI Bucureşti. CERT-RO a fost creat atât ca un centru de excelență în domeniul securității informatice, echipamentelor, rețelelor şi echipamentelor informatice, dar şi pentru

[24] Ibidem.

transferul de expertiză între specialiştii IT&C, precum şi realizarea unor parteneriate între autorităţi în scopul realizării securităţii spaţiului virtual al României. Cu ocazia unor manifestări publice[25] autorităţile române au atras atenţia asupra necesităţii implementării unui set de standarde de apărare în domeniul securităţii cibernetice, în contextul interconectărilor tot mai dezvoltate din infrastructura statală. O provocare pentru instituţiile din domeniul securităţii cibernetice va fi Sistemul Informatic Unic Integrat apărut odată cu introducerea cardului naţional de asigurări sociale de sănătate.

De asemenea, importanţa pe care statul român o dă securităţii cibernetice este evidenţiată prin cuprinderea în Strategia Naţională de Apărare a asigurării securităţii cibernetice ca obiectiv naţional de securitate, apărând de aici chiar şi necesitatea elaborării şi operaţionalizării strategiei naţionale de securitate cibernetică.

Fenomenul criminalităţii informatice în România

La nivel naţional, au fost identificate următoarele forme de manifestare a riscurilor şi vulnerabilităţilor asociate atacurilor informatice, structurate pe tipurile de ameninţări specifice domeniului criminalităţii informatice:

1. Lezarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor privind asigurarea secretului corespondenţei electronice şi a protecţiei datelor personale în format electronic, atingeri aduse confidenţialităţii, integrităţii şi disponibilităţii datelor cu acces regulamentar, precum şi derularea de acţiuni frauduloase prin utilizarea unor metode şi mijloace nelegitime:

- accesarea şi extragerea ilegală a datelor personale şi de identificare aferente cardurilor bancare ce aparţin unor terţe persoane, în scopul reproducerii neautorizate a instrumentelor de plată electronice şi al efectuării de operaţiuni financiare ilicite prin care se aduce un prejudiciu patrimonial persoanelor ţintă sau în scopul obţinerii unor elemente de identificare a utilizatorilor legali ai unor sisteme/reţele informatice (prin folosirea unor procedee specifice, denumite uzual „phishing", „pharming", „skimming", „nigerian letter");

- fraudarea persoanelor fizice sau juridice prin tranzacţii sau licitaţii on-line trucate, procese administrative prin intermediul unor servicii web specializate în activităţi de comerţ electronic;

- acţiuni de obţinere frauduloasă de informaţii din diverse domenii de activitate (spionaj informatic), prin accesarea neautorizată a unor date/baze de date în format electronic/resurse web care aparţin unor instituţii publice/private din România sau străinătate, în scopul copierii acestora şi utilizării lor în alte scopuri decât cele pentru care au fost constituite (aplicaţii software dedicate în acest sens, cum ar fi aplicaţiile de tip „troian – trojan", „viermi informatici Internet worm", aplicaţii de tip „spyware";

[25] Conferinţa internaţională Cyber Security in the context of New NATO Strategie Concept, Bucureşti, 2 iunie 2010.

- utilizarea metodelor şi mijloacelor specifice criminalităţii informatice pentru operaţiuni ilegale asociate cu spălarea de bani (exemplu: servicii destinate transferului de monedă virtuală: E-gold, Web Money).

2. Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuinţare a unor reţele şi sisteme informatice, sau echipamentelor electronice aferente acestora, prin intermediul cărora sunt procesate, stocate sau transferate baze de date la nivelul unor instituţii publice, guvernamentale, instituţii financiar bancare, medicale, educaţionale, operatori de comunicaţii electronice, sau prin intermediul cărora sunt gestionate procese critice a căror întrerupere/afectare ar putea constitui ameninţări la adresa securităţii naţionale:

- atacuri DDoS (Distributed Denial of Service) prin care se obţine o degradare a parametrilor tehnici necesari menţinerii stabilităţii şi funcţionării optime a unui serviciu de comunicaţii electronice, fiind afectate accesibilitatea şi disponibilitatea serviciilor în cauză şi, implicit, a celorlalte procese asociate cu funcţionarea acestora;

- răspândirea de programe şi aplicaţii software ce intră sub incidenţa criminalităţii informatice, precum şi utilizarea acestora în vederea producerii de blocaje, perturbaţii sau daune în funcţionarea echipamentelor tehnice şi resurselor informatice aferente acestora.

3. Acţiuni ilegale orientate către conţinut: iniţierea, organizarea, săvârşirea sau sprijinirea, prin intermediul sistemelor informatice, a acţiunilor de factură teroristă, totalitariste sau extremiste de origine comunistă, fascistă, legionară sau de orice altă natură, rasiste, xenofobe care pot pune în pericol sub orice formă unitatea şi integritatea teritorială a României, precum şi difuzarea reprezentărilor grafice pornografice cu minori, interzise prin lege:

- realizarea de pagini web şi transmiterea de mesaje nesolicitate, prin intermediul căsuţelor poştale electronice, în scopul promovării şi diseminării rapide a materialelor sau documentelor cu conţinut ilegal sau vătămător în problematica de referinţă;

- utilizarea facilităţilor oferite de serviciile publice şi private de partajare a fişierelor, constituite la nivelul firmelor autohtone furnizoare de servicii Internet, în scopul desfăşurării uor activităţi ilegale de răspândire şi punere la dispoziţie, în mod disimulat, a materialelor în format electronic care promovează idei/concepte şi imagini cu potenţial pericol social sau infracţional incriminat prin lege.

4. Reproducerea ilegală şi punerea la dispoziţia publicului, prin intermediul reţelei Internet, a unor opere/lucrări protejate de legislaţia în domeniul drepturilor de autor şi al drepturilor conexe (proprietate intelectuală).

*

* *

Tematica abordată evidenţiază complexitatea sistemelor informaţionale moderne, determinată de încorporarea în acestea a celor mai avansate cunoştinţe din cibernetică, teoria sistemelor şi a informaţiei, cercetarea operaţională, electronică şi ştiinţa calculatoarelor, precum şi din inteligenţa artificială, acestea constituind cea mai elocventă

expresie a avantajelor obținute prin utilizarea tehnologiei moderne a informației şi comunicațiilor dar şi vulnerabilitatea acestora.

Pe teritoriul României au fost identificate nuclee de criminalitate informatică care dispun de capacitățile (resurse logistice, tehnologie, acces la rețeaua Internet) necesare inițierii unor atacuri informatice semnificative din punctul de vedere al potențialului distructiv şi al complexității tehnice, deşi până în prezent, nu au fost identificate persoane/grupări/organizații autohtone ale căror acțiuni derulate în mediul virtual să fie îndreptate spre obiective țintă de interes strategic sau de natură a pune în pericol securitatea națională.

Un factor determinant pentru evaluarea nivelului de risc privind *afectarea securității infrastructurilor informatice critice* în constituie disponibilitatea relativ facilă a resurselor hardware şi software necesare inițierii unor atacuri informatice, acestea putând fi descărcate/achizionate direct prin intermediul rețelei Internet, în multe situații această activitate putând fi realizată în condiții de anonimitate.

BIBLIOGRAFIE

*** *Legea nr.182 din 12.04.2002 privind protecția informațiilor clasificate*, publicată în Monitorul Oficial nr. 248/2002.

*** *Legea nr.423/2004 privind Aderarea României la Acordul dintre părțile la Tratatul Atlanticului de Nord pentru securitatea informațiilor,* adoptat la Bruxelles la 06.03.1997.

*** *Hotărârea Guvernului nr. 585/2002 pentru aprobarea standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România.*

*** *Hotărârea Guvernului nr. 353/2002 pentru aprobarea Normei privind protecția informațiilor clasificate ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord în România*.

*** *Doctrina națională a informațiilor pentru securitate*, Editura Serviciului Român de Informații, Bucureşti, 2004.

*** AJP 2.0 / STANAG 2190, *Allied Joint Intelligence and Security Doctrine NATO* / Pfp, 2003.

*** AAP-6 2008, *NATO Glossary of Terms and Definitions*, 01 April 2008.

*** ORNISS, *Doctrine, norme şi ghiduri privind securitatea informațiilor.*

LUCRĂRI DE AUTOR

Alexandrescu C., Alexandrescu G., Boaru Gh., *Sisteme informaționale – fundamente teoretice*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2009.

Alexandrescu C., Alexandrescu G., Boaru Gh., *Sisteme informaţionale militare – servicii şi tehnologie*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2010.
Blair Dennis C., Director of National Inteligence, *Annual Threat Assesment of the US Intelligence Community for the Senate Select Committee on Intelligence,* 2010.
Clarke Richard, Knacke Robert, Cyber War: Te Next Threat to National Security and What to Do About It, 2010.
Dunningan James, *Noua ameninţare mondială, Cyber-Terorismul,* Editura Curtea Veche, 2010.
Gansler J., Binnendijc H., *Information Assurance:Trend in Vulnerabilities, Threat and Technologies,* Internet, 2008.
Rădoi Mireille, *Serviciile de informaţii şi decizia politică*, Editura Tritronic, Bucureşti, 2003.
Vlădoiu Nasty, *Protecţia informaţiilor*, Editura Tritronic, Bucureşti, 2005.

PUBLICAŢII PERIODICE, SURSE INTERNET

Emission Security, Internet (http://en. wikipedia.org/wiki/emision security), 2009.
Conferinţa Internaţională Cyber Security in the context of the new NATO Strategie Concept, Bucureşti, 2010.
Intelligence, revista Serviciului Roman de Informatii, nr 18, 2010.
Intelligence, revista Serviciului Roman de Informatii, nr 15, 2009.
The Economist, *Cyberware*, July 2010.
The Economist, *War in the Fifth domain*, July 2010.
Wikipedia, *Information Security* (http:/en. Wikipedia. org/wiki/information security), 2009.
Wikipedia, *Computer Security*, (http://en.wikipedia. org/wiki/computer security), 2010.
Wikipedia, *Communications Security* (http://en. wikipedia. org/wiki/Communications security, 2010.
Wikipedia, *Database Security* (http://en.wikipedia. org/wiki/database security), 2010.
http://www.sri.ro
http://www.rap.freehosting.net/Infract/P5.html
http://www.adevarul.ro/international/Iran_a_inceput_razboiul_cibernetic_0_343166231.html

LIMITAREA PUTERII STATULUI-NAȚIUNE ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

LIMITATION OF NATION-STATE POWER IN INTERNATIONAL RELATIONS

Maior conf. univ. dr. Dorel BUŞE*

Odată cu inaugurarea sistemului modern de state prin semnarea Tratatelor de la Westfalia, statul suveran, înzestrat cu puterea proiectată în relație cu proprii indivizi, cu teritoriul lui, dar şi cu celelalte state ce aparțin sistemului internațional, devine principalul actor al relațiilor internaționale câştigându-şi legitimitatea în raport cu alți actori precum Papalitatea. Având ca principal obiectiv asigurarea propriei supraviețuiri şi chiar a propriei securități, statul suveran s-a angrenat permanent într-o luptă de maximizare a puterii sale. Pe cale de consecință, de-a lungul istoriei au fost întrebuințate diverse metode şi instrumente care să limiteze utilizarea arbitrară a puterii naționale în relația cu alte state şi care, în acelaşi timp, să asigure un climat stabil în cadrul sistemului internațional.

Cuvinte cheie: *echilibru de putere; suveranitate; statul-națiune; drept internațional; realism politic.*

Once with the inauguration of the modern system of states by signing the Treaty of Westphalia, endowed with the designed power in relation with his individuals, with his territory and with other countries belonging to the international system, the sovereign state becomes the main actor of international relations gaining legitimacy in relation with other actors such as the Papacy, too. Since the main objective was to ensure its own survival and security, the sovereign state was engaged into a permanent struggle to maximize its power. Consequently, throughout history different methods and tools were used in order to limit the arbitrary use of national power in relation with other states and to ensure a stable climate in the international system, too.

Keywords: *balance of power; sovereignty; nation-state; international law; political realism.*

* Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; e-mail: dorel_buse@yahoo.com

Statul este, conform definiției weberiane, posesorul legitim al monopolului asupra utilizării violenței legitime şi este prin urmare cel care deține în raport cu celelalte instituții ale statului maximul de putere. Statul modern, aşa cum apare el în urma Tratatelor Westfalice, a încercat atât în plan intern cât mai ales în plan extern să îşi maximizeze puterea pentru a-şi atinge obiectivele şi a-şi apăra interesele. Astfel, în plan intern statul a încercat mereu să îşi maximizeze puterea în raport cu celelalte instituții, fie că vorbim de Biserică sau Armată, utilizându-se în acelaşi timp de capitalul de putere al acestora pentru a spori controlul asupra populației şi, implicit, asupra teritoriului.

În reglementarea relațiilor cu alte state, statul modern a căutat mereu să îşi maximizeze puterea pentru a-şi apăra şi promova setul de valori ce stă la baza sa, a-şi atinge interesele şi a asigura integritatea teritorială şi supraviețuirea statală. Această nevoie insațiabilă de maximizare a puterii statului în raport cu ceilalți competitori de pe scena internațională a fost şi cauza unui lung şi dureros şir de războaie şi conflicte care au marcat istoria de-a lungul timpului. De astfel, pentru o lungă perioadă de timp războiul a fost principalul mod de maximizare a puterii în relație cu celelalte state şi de promovare a intereselor statului. Din Antichitate şi până în epoca modernă războiul a fost văzut ca fiind un mod natural şi general acceptat de afirmare pe plan extern a unui stat/ civilizații/oraş-stat sau imperiu. Războiul a fost mereu un mijloc propice de reglementare a relațiilor dintre actorii internaționali chiar şi pentru populațiile civilizate, şi era motivat de obiective derizorii, situațiile de limitare a recursului la război fiind excepționale[1].

Conform lui Morgenthau un stat îşi proiectează puterea în relațiile cu alte state pentru a-şi urmări interesele ținând seama de o serie de elemente enumerate mai sus precum populația, teritoriul şi poziția geografică, economia, capacitatea militară, calitatea diplomației sau voința națională. Toți aceşti factori contribuie la maximizarea puterii unui stat în raport cu ceilalți posibili competitori de pe scena internațională. Până în secolul al XX-lea când se pun bazele unui sistem juridic internațional permanent, comunitatea internațională a încercat să limiteze aceste încercări ale statelor de a-şi maximiza puterea, încercându-se mai multe formule menite să asigure un climat internațional stabil, să limiteze recursul la forță al statelor europene şi să promoveze instrumentele paşnice de rezolvare a diferendelor, precum medierea sau arbitrajul. Principala *formulă* găsită de marile puteri a fost ceea a *guvernării internaționale*, o guvernare menită să asigure *statu-quo-ul* şi să soluționeze conflictele pe cale paşnică spre a evita escaladarea unui război. Toate încercările de a crea o *guvernare internațională* au fost conduse de ideea conform căreia *„pacea şi ordinea sunt produsele unei legături comune şi o concepție asupra dreptății unanim împărtăşită*", şi mai important, au fost mereu precedate de evenimente atroce

[1] Iulia Motoc, Teodor Meleşcanu, *Droit international public*, Editura Universității Bucureşti, Bucureşti, 1996, p. 222.

precum războaiele napoleniene, Primul Război Mondial şi cel de-al Doilea Război Mondial[2]. Sistemul internațional contemporan, deşi este prin natura sa unul anarhic format din state suverane, este unul organizat juridic. Existența dreptului internațional public nu poate fi negată, cu toate că în trecut, acesta a fost des trecut cu vederea, asta dacă ne referim doar la dreptul internațional întruchipat de Liga Națiunilor, Pactul Briand-Kellog şi ONU şi mai puțin la normele sale tradiționale privind de exemplu limitele juridice teritoriale, dreptul navelor în ape străine şi statutul reprezentanților diplomatici care sunt des respectate de către actori internaționali[3].

Din punct de vedere teoretic, această luptă pentru putere şi definiția intereselor statului în termeni de putere este apanajul unui curent de gândire care a dominat studiul relațiilor internaționale de la jumătatea secolului trecut şi până în prezent, şi anume realismul sau *Realpolitik*. Pentru reprezentanții realismului şi neorealismului precum E. Carr, H. Morgenthau sau Kenneth Waltz, maximizarea puterii statului este principalul mod de urmărire a intereselor statului.

Secolul al XX-lea a adus cu sine şi un fenomen care a afectat modul de manifestare a puterii unui stat, şi anume globalizarea. În contextul globalizării, care ia amploare la început de secol, trebuie să ținem cont de faptul că în mod normal „politica mondială ar trebui să devină din ce în ce mai nefavorabilă concentrării de putere hegemonice". Statele devin din ce în ce mai mult interdependente alegând să îşi maximizeze nu puterea ci gradul de securitate integrându-se într-o rețea de sisteme regionale şi internaționale în cadrul cărora interacționează cu celelalte state şi care fac puțin probabilă maximizarea puterii unui stat pe cont propriu. Statele nu mai pot exista independent în acest context şi sunt determinate să îşi promoveze interesele nu prin maximizarea puterii statului ci prin cedarea unui grad de suveranitate spre a se învălui cu o umbrelă protectoare pe care o oferă apartenență la o comunitate regională sau internațională. În sfera politică, dezvoltarea politicii globale a mers mână în mână cu dezvoltarea noilor forme de regionalism, precum constituirea Uniunii Europene sau Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est, care sunt de asemenea un produs al globalizării. Existența UE este o ilustrarea a ideii de ordine neomedievală preconizată de H. Bull în care „spațiul politic şi comunitatea politică continuă să fie conturate în limita teritorială a suveranității statale, dar nu în mod exclusiv"[4].

În viziunea lui Robert Cooper[5], statul post modern a devenit mai puțin dominator şi se defineşte pe sine prin politica de securitate şi nu de putere. Tot Cooper afirmă că „interesele de stat devin o cantitate tot mai neglijabilă în formularea politicii externe, media,

---

[2] Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere şi lupta pentru pace*, Editura Polirom, Bucureşti, 2007, p. 477.
[3] *Ibidem,* p. 301.
[4] David Held, David Goldblatt, *Transformări Globale. Politică, economie şi cultură*, Editura Polirom, Bucureşti, 2004, p. 110.
[5] Robert Cooper, *Destrămarea națiunilor. Ordine şi Haos în secolul XXI*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti.

emoţiile opiniei publice, interesele particulare de grup sau chiar interesele regionale, toate intră în calcul”[6]. În era globalizării, care a determinat estomparea limitelor spaţiu-timp şi a dus la dezvoltare fără precedent a mijloacelor de comunicare în masă, fiecare decizie şi acţiune a unui stat care în mod natural caută să îşi maximizeze puterea se află sub presiunea constantă a opiniei publice internaţionale, a cărei putere de influenţare a acestor decizii a crescut exponenţial. Pe cale de consecinţă, această nevoie naturală a statului de a-şi maximiza puterea pentru a-şi promova propriile interese a fost supusă unor modificări semnificative sub presiunea fenomenului globalizării. Această tendinţă este încă prezentă, însă cu mult controlată datorită acestui proces inevitabil de integrare în sisteme regionale şi internaţionale şi de cedare a suveranităţii prin care trece statul postmodern. Deşi nu se preconizează dispariţia statului în această nouă eră, puterea lui în raport cu celelalte state va ocupa din ce în ce mai mult un loc neglijabil fiind înlocuită cu nevoia de a asigura securitatea acestuia prin apartenenţa la o reţea de sisteme regionale şi internaţionale.

Unul din principiile care stau la baza limitării puterii statului este cel al balanţei de putere. Morgenthau demonstrează în paginile lucrării, *Politica între Naţiuni*, că balanţa de putere este „o manifestare particulară a unui principiu social general căruia toate societăţile compuse dintr-un număr de părţi autonome îi datorează autonomia părţilor componente”[7]. Prin urmare, în sistemul internaţional balansarea puterii a fost un principiu adoptat natural de către actorii acestui sistem pentru a evita concentrarea puterii într-un singur *taler*. În accepţiunea lui Morgenthau, procesul de balansare se produce prin diferite metode. Astfel principiul *Divide et Impera*, este considerat una din primele manifestări ale balanţei de putere, având la bază ideea slăbirii rivalilor divizându-i şi menţinându-i divizaţi[8]. O altă metodă de balansare caracteristică secolului al XVIII-lea şi al XIX-lea este reprezentată de acordarea de compensaţii teritoriale, Morgenthau oferind drept exemplu împărţirea Poloniei din 1772, 1773 şi 1795[9]. Un principiu care a stat la baza balansării puterii în sistemul internaţional contemporan a fost angrenarea într-un proces de înarmare prin sporirea bugetului alocat pregătirilor militare. Reprezentativ pentru acest principiu de balansare în zilele noastre, este lansarea Chinei într-un proces susţinut de modernizare a capacităţilor militare. Cea mai importantă manifestare a balanţei de putere a fost însă crearea de alianţe, aceasta regăsindu-se mereu mai degrabă în relaţia dintre un stat şi o alianţă, sau dintre două alianţe, decât între două state izolate. Astfel, în relaţii dintre două naţiuni rivale, acestea pot fie să îşi maximizeze singure puterea fie să se alăture altor naţiuni pentru a contrabalansa excesul de putere. Alegând prima varianta statele se înscriu într-un proces de înarmare, însă cea de-a a doua variantă presupune angrenarea într-o politică de

[6] *Ibidem*, p. 77.
[7] Hans J. Morgenthau, *Op .cit.,* p. 299.
[8] *Ibidem,* p. 213.
[9] *Ibidem*, p. 214.

alianţe[10]. Sistemul internaţional este prin natura sa unul în care statele se comportă în relaţiile dintre ele precum se comportă omul în starea de natură. Cu toate acestea, după cum afirmă şi Morgenthau, scena politică internaţională nu se aseamănă stării de natură aşa cum este această ilustrată de Thomas Hobbes, şi anume ca un *război a tuturor împotriva tuturor*, deoarece statele, în lupta pentru putere, nu acţionează cu totul arbitrar şi necontrolat. În acest context, Morgenthau introduce importanţa unor elemente care menţin şi controlul asupra societăţii în cadrul naţiunii, şi anume moralitatea, moravurile şi convenţiile legale[11]. Unul dintre cele mai importante instrumente de limitare a puterii statului a fost codificarea şi consolidarea unui corpus de norme menit să reglementeze relaţiile dintre statele aflate în lupta pentru putere. Dreptul internaţional, în accepţiunea sa modernă, a luat naştere odată cu transformarea sistemului feudal într-unul care avea la baza statul suveran, ale cărui principale caracteristici sunt teritorialitatea şi asumarea autorităţii asupra acestui teritoriu de către un guvern[12]. Relaţiile dintre aceste state suverane, care existau independent unele de altele, au trebuit să fie treptat reglementate, consolidându-se astfel un corpus de reguli şi convenţii, care va fi recunoscut sub numele de drept internaţional. Încă de la primele codificări ale dreptului internaţional, acesta a avut numeroşi contestatori ai existenţei sale, precum Machiavelli, Hobbes sau Raymond Aron. Cu toate acestea, Hans Morgenthau a afirmat că nu putem exclude cu totul existenţa unui drept internaţional din cauza numeroaselor cazuri în care deşi una dintre reguli a fost încălcată sancţiunea corespunzătoare nu a fost aplicată, iar dacă aceasta a fost aplicată nu a fost întotdeauna eficientă[13].

Majoritatea autorilor argumentează ideea inexistenţei unui drept internaţional afirmând că societăţii internaţionale îi lipsesc trei elemente indispensabile: „existenţa unui *legislator* care să stabilească aceste norme juridice menite să reglementeze relaţiile dintre state, un *judecător*, care să rezolve eventualele diferende şi un *jandarm*, care se sancţioneze posibilele violări ale dreptului internaţional”[14]. Deoarece sistemul internaţional, care este format din state suverane, este prin natura sa unul descentralizat, astfel şi dreptul internaţional este caracterizat de descentralitate. Pe cale de consecinţă, dreptului internaţional îi lipseşte un important mijloc existent în dreptul intern prin care poate asigura existenţa unei ordini juridice, şi anume, centralizarea sancţiuni pentru o mai bună aplicare a acesteia. De asemenea, pentru a aplica sancţiunile este necesară deţinerea jurisdicţiei asupra disputelor, iar singura sursă a acestei jurisdicţii este voinţa statelor de a-şi supune adjudecării disputele, astfel statele sunt încă odată ferite de subordonarea faţă de

[10] *Ibidem*, p. 216.
[11] *Ibidem*, p. 253.
[12] *Ibidem*, p. 203.
[13] *Ibidem*, p. 301.
[14] Iulia Motoc, Teodor Meleşcanu, *Op. cit.*, p. 14.

respectarea regulilor dreptului internațional[15]. Primul pas spre centralizarea funcțiilor în domeniul dreptului internațional a constat în înființarea Curții Internaționale Permanente de Justiție şi, mai apoi, a Curții Internaționale de Justiție.

Pe cale de consecință, în aplicarea eficientă a normelor de drept internațional este necesară existența unui stat sau a unei alianțe de state care să funcționeze ca un supervizor al aplicării acestor norme. Putem întâlni de-a lungul istoriei mai multe formule pentru aplicarea normelor de drept internațional. Astfel, alianțele între marile puteri europene sunt fondate pe principiul menținerii *status-quoului* şi respectarea prevederilor tratatelor de pace. Mai mult, secolul al XIX-lea cunoaşte consacrarea unui formule ce se va consolida şi se va transforma într-o instituție permanentă pe parcursul secolului al XX-lea, şi anume, formula *guvernării internaționale*. Aceasta a fost pusă în practică începând cu Congresul de la Viena de la începutul secolului al XIX-lea şi va asigura stabilitatea sistemului internațional pe parcursul acestui secol. Formula *guvernării internaționale* poate fi înțeleasă ca o contopire între varianta tradițională a formării de alianțe între marile puteri şi principiul consacrat de tradiția liberală a *securității colective.* Acesta din urmă va deveni un instrument primar de limitare a puterii statului pe parcursul secolului al XX-lea prin crearea Ligii Națiunilor şi mai apoi a Organizației Națiunilor Unite. Astăzi, dreptul internațional public a devenit principalul instrument de limitare a puterii arbitrare a statului, acestea apelând la normele sale pentru a-şi legitima acțiunile. Mai mult, puterea statului este din ce în ce mai mult supusă limitării datorită unui proces care a modificat modul de raportare dintre state şi a crescut interdependența între acestea, şi anume, procesul de globalizare. Un stat nu mai poate exista izolat şi îşi face calculele privind securitatea şi asigurarea supraviețuirii ca parte integrantă a unui sistem regional sau internațional.

Ideea dominantă a democrației moderne a fost legată în mod intim de statul-națiune. Aşadar, pentru a examina statutul actual al democrației trebuie să ne uitam mai întâi la schimbările ce afectează puterea şi rolul statului-națiune. Printre teoreticieni, mulți susțin şi mulți contestă că diversele fenomene grupate sub numele de „globalizare" ar eroda sau ar nega atribuțiile statului-națiune. Mult prea des însă, acest lucru e afirmat sub forma unei propuneri de tipul ori-ori: fie statele-națiune sunt încă importante, fie există o nouă ordine mondială. De fapt, ambele sunt adevărate. Epoca globalizării n-a adus sfârşitul statului-națiune, statele-națiune încă îndeplinesc funcții extrem de importante în stabilirea şi reglementarea normelor economice, politice şi culturale, însă el a fost fără îndoială destituit din poziția sa de autoritate suverană. Trebuie accentuat însă că asta reprezintă o mutație istorică majoră numai din perspectiva statelor-națiune dominante. Națiunile subordonate n-au fost niciodată cu adevărat suverane. Intrarea în modernitate a însemnat, pentru multe state-națiune, intrarea în relații de subordonare economică şi politică, relații ce subminau orice suveranitate pe care şi-ar fi putut-o revendica o națiune[16]. Cedarea de suveranitate în

[15] Hans J. Morgenthau, *Op. cit.*, p. 308.
[16] Michael Hardt, Antonio Negri, „*Revista IDEA arta-societate*", nr. 19/2004.

procesul integrării, descentralizarea crescânda şi transferul de atribuţii către organele locale, pierderea controlului asupra economiei globalizate, acceptarea armonizării legislaţiei cu aceea a altor state, dependenţa de deciziile şi recomandările marilor organisme financiare şi bancare sunt tot atâtea manifestări ale apariţiei unor noi funcţii ale statului.

Există un spectru larg de poziţii, de la apărarea rolului şi funcţiilor statului până la profeţia sumbră a dispariţiei sale şi preluarea funcţiilor de apărare şi securitate internaţională de alte structuri politice şi organizatorice. Având o poziţie moderata, Paul Kennedy considera că „pe total, chiar dacă autonomia şi funcţiile statului au fost erodate de tendinţele transnaţionale, nu a apărut nici un substitut adecvat care să-l înlocuiască în a răspunde schimbării globale”[17] şi a asigura ordinea şi securitatea planetară. Unii specialişti în problemă, cum sunt Hirst şi Thompson susţin că anumite puteri tradiţionale ale statului sunt în declin: „puterea statului-naţional se afla în declin”, în timp ce rolul statului ca manager economic se diminuează. Abordarea trebuie însă nuanţată, insistându-se asupra importanţei persistente a statului-naţional, nu în termeni tradiţionali, precum putere suverană sau manager economic, ci ca sursa cheie a legitimităţii şi a delegării autorităţii către centre de putere la nivel sub şi supra naţional. „Statele-naţionale – susţin autorii respectivi – sunt acum pur şi simplu o categorie de agenţi politici şi de putere, într-un sistem complex al puterii, de la nivel mondial până la niveluri locale[18].

Un punct de vedere original şi interesant susţine Linda Weiss[19]. În lucrarea *Mitul statului lipsit de putere*, ea consideră că deşi volumul total al fluxurilor internaţionale de produse, oameni, capital este greu de ignorat, noutatea, magnitudinea şi tipul schimbării din economia mondială nu sunt suficiente pentru susţinerea ideii de piaţă transnaţională sau globală, în care constrângerile locaţionale şi instituţionale nu mai au importanţă. Transformările sunt în acord cu o economie extrem de internaţionalizată, în care integrarea economică este promovată nu doar de companii, ci şi de guvernele naţionale. Consideră greşite viziunile asupra modurilor în care evoluează puterea statului, pentru că ignoră varietatea statelor şi adaptarea acestora. Schimbarea nu este ceva nou pentru stat, este chiar esenţa statului modern, în virtutea faptului că este implicat într-un sistem economic şi interstatal dinamic (chiar şi evoluţia formelor de război trebuie inclusă în acest sistem). Linda Weiss susţine că statul-naţiune va avea în continuare o importanţă sporită şi că, în consecinţă, aceasta va contribui la avansarea şi nu la încetinirea economiei mondiale. Adaptarea statului şi a funcţiilor sale sunt de aşteptat, nu declinul funcţiilor sale. Statele puternice sunt mai degrabă „moaşe” ale globalizării, nu victime ale acesteia. Apariţia statelor „catalitice”, care consolidează reţelele naţionale şi regionale de comerţ şi investiţii, este deja evidentă. Capacitatea statelor-naţiuni de a se adapta la globalizare va continua să

[17] Paul Kennedy, *Preparing for the twenty first century*, Vintage Books, New York, 1993, p. 67.
[18] Paul Hirst, Graham Thompson, *Globalizarea sub semnul întrebării. Economia internaţională şi posibilităţi de guvernare*, Editura Trei, Bucureşti, 2002, p. 98.
[19] Linda Weiss, *Mitul statului lipsit de putere*, Editura Trei, Bucureşti, 2002, p. 26.

se mărească, mai degrabă decât să diminueze diferenţele între puterile statelor, la fel ca şi avantajele coordonării economice naţionale.

Globalizarea este susţinută prin statul naţional şi, prin urmare îşi extrage din acesta sensul şi existenţa. Argumentele globalizării economice, cu imaginea lor despre o economie mondială lipsită de graniţe, au neglijat unele procese mai profunde prin care statele puternice însele au modificat regulile jocului, inclusiv în ceea ce priveşte apărarea naţională şi securitatea internaţională. Statele naţiuni prezintă o adaptabilitate şi o varietate considerabilă, atât în ce priveşte reacţiile la schimbare, cât şi în privinţa capacităţii de a media şi coordona legături internaţionale şi interne.

Statele-naţiuni continuă să fie elementul de bază al sistemului mondial. Deşi declinul naţionalismului marilor puteri şi slăbirea ideologiei au redus conţinutul emoţional al politicii mondiale, – în timp ce armele nucleare au introdus restricţii majore în folosirea forţei – competiţia bazată pe criteriul teritoriilor domină încă în chestiunile mondiale, chiar dacă formele sale tind în prezent să fie mai paşnice. În această competiţie, aşezarea geografică încă este punctul de plecare în definirea priorităţilor externe ale unui stat-naţiune, iar mărimea teritoriului naţional rămâne, de asemenea, unul dintre criteriile majore de stabilire a statutului şi puterii. Cu toate acestea pentru majoritatea statelor-naţiuni, chestiunea stăpânirii de teritorii pierde din importanţă în ultima vreme. În măsura în care disputele teritoriale sunt încă importante în formularea politicii externe a unor state, ele sunt mai mult o chestiune de resentiment datorită negării dreptului la autodeterminare pentru „rudele" lor etnice, despre care se consideră că sunt lipsite de dreptul de a se uni cu „patria-mamă", sau o nemulţumire în legătură cu aşa-zisul tratament al minorităţilor naţionale de către un stat vecin, decât o chestiune de dobândire a unui stat naţional mai important prin extindere teritorială[20].

Toate studiile dedicate fenomenului globalizării amintesc de slăbirea puterii statului-naţiune sau difuziunea autorităţii statului, dar mai niciunul nu explicitează acest lucru. Slăbirea autorităţii tuturor guvernelor pe care o resimţim în prezent se datorează schimburilor tehnologice şi financiare şi integrării accelerate a economiilor naţionale într-o singură economie de piaţă globală. Dar, de fapt, înainte de aceasta, tocmai nereuşita guvernelor a fost cauza liberalizării pieţelor. Voit sau nu, guvernele care eşuaseră în încercarea de a guverna economia naţională, de a menţine scăzută rata şomajului şi de a susţine creşterea economică, de a reduce deficitul în balanţele de plăţi cu alte state, de a controla rata dobânzii sau cursurile de schimb valutar, şi-au deschis pieţele naţionale, cedând astfel presiunilor făcute de organismele financiare internaţionale. Nu întâmplător, unul dintre cei mai buni analişti ai fenomenului globalizării, britanica Susan Strange, şi-a intitulat una dintre ultimele cărţi *Retragerea statului*. Statul, practic, asigură un cadru de drepturi şi îndatoriri legale, înlăuntrul cărora însă alţii influenţează din ce în ce mai mult

[20] Zbigniew Brzezinski, *Marea tablă de şah. Supremaţia americană şi imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000, p. 50.

rezultatele. Sau, cum foarte plastic şi semnificativ, spune aceeaşi Susan Strange: „statele pot să fie, foarte bine, arena, scena sau cupola circului sub care se joacă, dar asta nu înseamnă că ele mai sunt şi actori principali". Faptul că autoritatea statului trece printr-o perioadă de difuziune nu este nou. Să nu uităm că natura statului a fost supusă schimbării cu ocazia marilor revoluții sociale sau a războaielor, de exemplu. Elementul de noutate este acela că într-o perioadă relativ scurtă de timp (20-30 de ani), majoritatea covârşitoare a statelor trece, în acelaşi timp, prin acelaşi fel de schimbări substanțiale. În concluzie, statele nu mai sunt singurii „actori" pe scena relațiilor internaționale şi, uneori, nici măcar cei mai importanți. Statele nu mai sunt nici actori omogeni. Ele nu mai reprezintă, de cele mai multe ori, un front unit, bazat pe un consens în cadrul interesului național. Ele negociază cu alte guverne şi, în acelaşi timp sau mai ales, pe plan intern cu constituenții lor sociali, pentru a rămâne la putere. Ca urmare, guvernele care au poziție internă slabă nu pot acționa la fel de decisiv, pe plan extern, precum cele solide. Pozițiile statelor în negocierile internaționale pot fi determinate, în mare măsură, de echilibrul forțelor politice din interior.

BIBLIOGRAFIE

Brzezinski, Zbigniew, *Marea tablă de şah. Supremația americană şi imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2000.

Cooper, Robert, *Destrămarea națiunilor. Ordine şi Haos în secolul XXI*, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti.

Hardt, Michael; Negri, Antonio, „*Revista IDEA arta-societate*", nr. 19/2004.

Held, David; Goldblatt, David, *Transformări Globale. Politică, economie şi cultură*, Editura Polirom, Bucureşti, 2004.

Hirst, Paul; Thompson, Graham, *Globalizarea sub semnul întrebării. Economia internațională şi posibilități de guvernare*, Editura Trei, Bucureşti, 2002.

Kennedy, Paul, *Preparing for the twenty first century*, Vintage Books, New York, 1993.

Morgenthau, Hans J., *Politica între națiuni. Lupta pentru putere şi lupta pentru pace*, Editura Polirom, Bucureşti, 2007.

Motoc, Iulia; Meleşcanu, Teodor, *Droit international public*, Editura Universității Bucureşti, Bucureşti, 1996.

Weiss, Linda, *Mitul statului lipsit de putere*, Editura Trei, Bucureşti, 2002.

OPINII PRIVIND COMBATEREA CORUPȚIEI ÎN SCOPUL REDUCERII RISCURILOR LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE

OPINIONS ABOUT COUNTERING CORRUPTION IN ORDER TO REDUCE RISKS ON NATIONAL SECURITY

Doctorand Alina Nicoleta BĂRBÎNȚĂ*
Colonel (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC**

Lucrarea prezintă câteva opinii cu privire la contracarare4a corupției în scopul diminuării riscurilor la adresa securității naționale.

Cuvinte cheie: *corupția, contracararea corupției, riscuri, securitatea, securitatea națională*

Te paper presents somme opinions about countering corruption in order to reduce risks on national security.

Keywords: *corruption, countering corruption, risks, security, national security*

Se ştie că procesul de legiferare trebuie să răspundă nevoilor sociale manifestate la momentul respectiv fiind un adevărat barometru al stării societății şi factorilor de risc la adresa securității acesteia. În această direcție, în ultimii 12 ani factorii de decizie politică din România au aplicat multe măsuri unele pe plan legislativ pentru a limita fenomenul corupției şi consecințele acestuia. Este cunoscut faptul că au fost efectuate reforme instituționale, măsuri de politică penală şi adaptare a legislației Uniunii Europene în domeniu.

Un rol important în combaterea corupției şi fraudei revine Oficiului European de Luptă Antifraudă (OLAF), structură a cărei misiune principală constă în protejarea intereselor financiare ale UE şi cetățenilor săi, a reputației tuturor instituțiilor UE şi care prezintă rapoarte anuale: Raportul oficiului pentru perioada 01 ianuarie – 31 decembrie

* nichola2008@yahoo.com
** Profesor universitar asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,email:benoneandronic@yahoo.com

2008 prezintă o sinteză a investigațiilor de combatere a corupției, activitățile desfăşurate în domeniul monitorizării fondurilor europene şi alte aspecte ale activității oficiului.

OLAF urmăreşte implementarea procedurilor de evaluare a modului în care statele pun în aplicare prevederile dispozițiilor internaționale, privind lupta împotriva corupției, întrucât obiectivul de armonizare a instrumentelor de protecție a intereselor financiare ale UE nu a fost încă realizat de către toate statele membre. OLAF are un rol important în mecanismul de cooperare şi verificare elaborat de către Comisia Europeană, care este utilizat pentru a monitoriza progresul şi pentru a oferi sprijin în ceea ce priveşte remedierea deficiențelor.

Combaterea corupției reprezintă o acțiune importantă la nivelul UE, prezentă pe agenda de lucru a Comisiei Europene (CE) vizând atât noile state membre cât şi pe cele în curs de aderare la UE.

Printre obiectivele OLAF sunt: investigarea fraudelor şi a actelor de corupție[1], precum şi a altor activități ilegale, inclusiv a erorilor comise de instituțiile europene. De când a fost înființat, OLAF a avut de cercetat mai mult de 3000 de cazuri în care un număr de 300 de persoane au fost condamnate de tribunale penale din țările UE. Oficiul este abilitat să efectueze inspecții, verificări şi investigații în cadrul instituțiilor, organismelor, oficiilor şi agențiilor UE. Dar, atribuțiunile sale nu prevăd solicitarea aplicării procedurilor penale, ci doar investigarea şi prezentarea dosarelor întocmite autorităților judiciare naționale, cu recomandarea de începere a urmăririi penale împotriva persoanelor vinovate.

De asemenea, instituțiile, organismele, birourile şi agențiile UE au obligația să înainteze Oficiului, orice informație legată de posibile cazuri de acte de corupție sau de orice altă activitate ilegală şi să transmită orice document sau informație pe care le dețin cu privire la investigațiile curente interne.

OLAF se poate implica şi la nivelul organismelor statelor membre, şi poate furniza asistență şi să colaboreze pentru investigarea unor cazuri de corupție. Totodată, Oficiul contribuie la elaborarea şi dezvoltarea de metode de combatere a fraudei şi a oricăror alte activități ilegale în detrimentul intereselor financiare ale UE.

Pe baza auditărilor serviciilor de investigații administrative ale organizațiilor internaționale, Oficiul verifică capacitățile instituțiilor care primesc fondurile UE, de a investiga acuzațiile de corupție. Are de asemenea, scopul de a pune bazele unor standarde şi de a promova o cooperare mai eficientă.

În opinia oficialilor UE pentru combaterea corupției este necesară adoptarea unei strategii unitare pentru a preveni şi sancționa infracțiunile, precum şi pentru a realiza un control eficient al corupției în toate statele UE.

Aproape 60% din cazurile care au fost instrumentate de OLAF sunt rezolvate în mai puțin de doi ani, fapt surprinzător având în vedere complexitatea cazurilor dar şi acela că în

[1] OLAF estimează că în cazurile pe care le-a instrumentat de la înființarea sa (1999) a recuperat mai mult de 6,2 miliarde EURO. Numai în anul 2008, impactul financiar în aceste cazuri este de cca. 285 milioane EURO.

fiecare caz sunt implicate instituţii/persoane din mai multe state, cu sisteme legislative şi juridice diferite.

În legătură cu cazurile investigate de către OLAF, s-a consemnat o creştere a celor finalizate cu decizia de continuare a investigaţiilor[2] (aceste cazuri reprezintă în prezent peste 65% din cazurile procesate). Activităţile operaţionale ale Oficiului sunt direcţionate către: investigaţiile interne; verificarea cheltuielilor directe; verificarea modului de utilizare a ajutoarelor externe, a fondurilor de pre-aderare, a fondurilor structurale destinate pentru modernizarea agriculturii, comerţului, controlului vamal, sistemului de accizare şi de colectare a TVA.

Potrivit concepţiei OLAF, în combaterea corupţiei, un rol important revine „internaţionalizării" procedurilor de evaluare a modului în care statele pun în aplicare prevederile dispoziţiilor internaţionale, existând trei modele: monitorizare de către organul executiv al unei organizaţiei internaţionale relevante; evaluare de către un grup de experţi; auditare de către o parte sau toate statele membre.

Obiectivul de armonizare a instrumentelor de protecţie a intereselor financiare ale UE nu a fost încă atins de către toate statele membre, ceea ce conduce la abordări judiciare diferite asupra instrumentelor prin care ar trebui să se asigure protecţia intereselor financiare ale UE în statele membre. Printre statele în care, potrivit OLAF, situaţia trebuie să fie evaluată mai atent se numără Bulgaria şi România, ceea ce demonstrează că acestea sunt codaşe la combaterea corupţiei.

Este evident că mecanismul de cooperare şi verificare instituit de către CE este utilizat pentru monitorizarea progresului şi pentru sprijinirea remedierii deficienţelor, un rol important în acest sens având OLAF, EUROJUST şi EUROPOL.

Corupţia are un mare potenţial de a destabiliza orice sistem social, putând genera acte de anarhie şi violenţă, care pot culmina cu un război civil.

Se poate ajunge la astfel de evoluţii atunci când cetăţenii ajung la concluzia că respectul de sine şi interesele lor sunt abuzate de lideri corupţi, că societatea şi economia sunt dezagregate.

Nu poate exista o luptă adevărată împotriva corupţiei dacă sistemele statului (social, economic, judiciar) nu funcţionează.

Mereu vor fi indivizi care doresc să „rezolve" favorabil o problemă şi funcţionari binevoitori, dispuşi „să îi ajute". Un climat economic defavorabil ajută la manifestarea unui comportament corupt, mai ales în afaceri.

Investigaţiile OLAF au avut drept rezultat recuperarea a peste 1 miliard EURO din fondurile comunitare, în condiţiile în care oficiul estimează că impactul financiar al cazurilor pe care le-a instrumentat se ridică la peste 6,2 miliarde EURO.

---

[2] *„Follow-up"* - este o fază de monitorizare, care cuprinde diverse activităţi ale Oficiului pentru a se asigura că instituţiile comunitare competente şi autorităţile naţionale au pus în practică măsurile legislative, administrative, financiare sau judiciare recomandate de către OLAF.

Şi după 2007, anul aderării la Uniunea Europeană, România se confrunta cu mari dificultăţi în funcţionarea sistemului judiciar şi combaterea corupţiei. Comisia Europeană a considerat că aceste disfuncţii puteau fi depăşite, iar autorităţile române au luat măsuri de remediere a deficienţelor pentru ca România să beneficieze pe deplin de drepturile rezultate din calitatea de membru al UE. Era necesară o reformă profundă a sistemului judiciar în scopul asigurării răspunderii şi eficienţei sistemului judiciar şi a celorlalte organisme de aplicare a legii. Numai aşa puteau românii să îşi exercite drepturile în calitate de cetăţeni ai UE şi să beneficieze de sprijinul financiar al Uniunii. Principiile esenţiale ale UE (respectarea statului de drept, recunoaşterea reciprocă şi cooperarea bazată pe încredere între statele membre) se puteau pune în practică numai prin combaterea cauzelor acestor probleme dificile.

În urmă cu mai bine de doi ani, Comisia şi celelalte state membre ale UE au apreciat că după aderare trebuie să colaboreze cu România în vederea punerii în aplicare a reformelor luate pentru îmbunătăţirea sistemului judiciar şi combaterea corupţiei.

Astfel, modificările instituţionale şi legislative în scopul rezolvării problemei corupţiei au dat unele rezultate pozitive, dar fragile. Totuşi, lipseşte consensul politic larg privind reformele, şi în plus nu există hotărârea fermă a tuturor partidelor politice în ceea ce priveşte eradicarea marii corupţii. Angajamentul României faţă de combaterea corupţiei în etapa premergătoare procesului nu s-a tradus prin creşterea numărului condamnărilor. Funcţionarea performantă a sistemului judiciar din România este obstrucţionată de insecuritatea juridică, datorată numeroşilor factori, printre care şi aplicării discriminatorii a legii şi recurgerii excesive la ordonanţele de urgenţă.

România trebuie să îşi îndeplinească angajamentul faţă de reforma sistemului judiciar şi combaterea corupţiei. Cadrul juridic şi instituţional fragil trebuie stabilizat şi consolidat, iar capacitatea administrativă-cultivată şi consolidată. Este necesar ca Parlamentul să se angajeze fără echivoc pentru eradicarea marii corupţii. Legile, procedurile şi instituţiile României trebuie să-şi creeze un istoric, pentru a arăta că sunt capabile să producă rezultate pe termen mai lung. Deşi s-au făcut unele progrese satisfăcătoare în privinţa etapei de anchetare, România nu poate prezenta rezultate concludente referitoare la combaterea marii corupţii. Deşi Direcţia Naţională Anticorupţie (DNA) înregistrează rezultate pozitive în ceea ce priveşte urmărirea penală a cazurilor de corupţie la nivel înalt, sentinţele judecătoreşti sunt în continuare indulgente şi inconsecvente. Se amână mereu măsurile care trebuie luate pentru îmbunătăţirea modului de combatere a cazurilor de corupţie. Nu s-a făcut încă analiza comparativă a hotărârilor judecătoreşti şi nici aplicarea unor sentinţe minime obligatorii suficient de disuasive sau elaborarea de orientări referitoare la astfel de sentinţe. Nu s-au înregistrat progrese reale în cazurile-cheie în care sunt implicaţi foşti miniştri, fie pentru că Parlamentul a blocat urmărirea penală, fie din cauza respingerii cazurilor de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, care a invalidat deciziile

anterioare[3]. Incapacitatea de a avansa în rezolvarea acestor cazuri compromite eforturile întreprinse în lupta anticorupţie din ţara noastră. Comparativ cu anul 2007 când au fost judecate definitiv un număr de 4 cauze, în anul următor a rămas definitivă o singură hotărâre judecătorească, prin care a fost condamnată inculpata la o pedeapsă de 3 ani închisoare cu suspendarea executării pedepsei. S-au pronunţat însă un număr de 10 hotărâri nedefinitive de condamnare a unui număr de 16 inculpaţi, din care 6 au primit pedepse cu închisoarea cuprinse între 4 şi 6 ani.

Politica cu privire la controlul finanţării partidelor politice a înregistrat un recul semnificativ deoarece, prin înlăturarea obligaţiei donatorilor de a anexa la fişa de donaţie anumite documente cheie, standardele de transparenţă au fost încălcate, iar activitatea de control a fost îngreunată. După aceste modificări sunt practic imposibil de verificat situaţiile în care persoane fizice sau juridice prevăzute de lege ca neavând capacitatea de a dona partidelor politice, precum cele care au datorii la stat, fac totuşi astfel de donaţii.

Anul 2007 a marcat câteva modificări majore în domeniul combaterii spălării banilor, nu numai din perspectiva actualizării legislaţiei la standardele UE (armonizarea cu Directiva 60/2005/EC, prin OUG 53/2008), ci şi a consolidării construcţiei legislative şi instituţionale în domeniu. Conform noilor reglementări se dispun măsuri de supraveghere speciale în cazul tranzacţiilor ce au legătură cu „persoane expuse politic" (cele care exercită sau au exercitat funcţii publice înalte, membrii familiilor acestora sau persoanele cunoscute public ca asociaţi sau apropiaţi ai acelora).

În concluzie, ţara noastră mai are multe de făcut pe calea luptei împotriva corupţiei şi pentru ridicarea monitorizării justiţiei româneşti de către UE, care impune României garantarea unui proces judiciar mai transparent şi mai eficient, responsabilizarea CSM şi accelerarea luptei anticorupţie.

BIBLIOGRAFIE

Becker, G., „*Crime and Publishment: An Economic Approach*", in Journal of Political Economy 76(2), 1968.

Burkard, Schmitt, *From Cooperation to Integration: defence and Aerospace Industries in Europe*, ISS/WEU, Chaillot Papers No. 40, Paris, July 2000.

Chereji, Christian - Radu, *Organizaţiile internaţionale guvernamentale şi sistemul mondial al secolului XX, ONU 55 de ani mai târziu*, în Dosarele istoriei, an V nr. 2, 2000.

Cojocaru, Alin-Ştefan, Teză de doctorat *Corupţia la nivel înalt şi implicaţiile ei asupra securităţii naţionale*, UNAp „Carol I", Bucureşti, 2009.

[3] Cojocaru, Alin-Ştefan ,Teză de doctorat – *Corupţia la nivel înalt şi implicaţiile ei asupra securităţii naţionale*, UNAp „Carol I", Bucureşti, 2009.., p. 118.

CONCEPTUL ŞI MODELUL TEORETIC AL SISTEMULUI INTEGRAT DE PROTECȚIE A INFRASTRUCTURILOR CRITICE

THE CONCEPT AND THEORETICAL MODEL OF INTEGRATED SYSTEM FOR THE PROTECTION OF CRITICAL INFRASTRUCTURE

Colonel (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC*
Doctorand Cristian ILIE

Conceptul de protecție, la fel ca cel de securitate, constituie o problemă ştiințifică, dar şi practică şi de aceea acesta ar trebui să fie realizat într-o strânsă colaborare cu beneficiarul, cu analize şi testări complexe, pe etape şi apoi în stadiul final.

De fapt, datorită complexității securității şi protecției infrastructurilor critice se impune elaborarea unui nou concept de protecție care să integreze problemele de calitate şi de securitate a acestora, şi care să fie capabil să contracareze producerea evenimentelor nefericite şi să asigure restabilirea cât mai rapidă a integralității lor.

Cuvinte cheie*: infrastructură critică; culegere de informații; matrice de risc; risc asumat; strategii de protecție; sistem de protecție integrat.*

Te concept of protection, as the security, is a scientific and practical matter and therefor it should be done in close collaboration with beneficiary, whith complex analysis on stages an testing in final phases.

In fact the complexity of security and critical infrastructure protection us necessary to develop a new concept of protection that which integrates the securiy an quality issues and to be able to counterct the unfortunate event production and ensure swift restoration of their completeness.

Keywords: *critical infrastructure; intelligence; risk matrix; risk assumed; protection strategies; integrated protection system.*

* Profesor universitar asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,email:benoneandronic@yahoo.com

În accepţiunea noastră sistemele integrate de protecţie a infrastructurilor critice ar putea fi cele de comandă şi control (C4I2SR)* care au ca funcţii de bază culegerea de informaţii, transmiterea şi procesarea acestora, asistarea actului de decizie şi asigurarea de mijloace pentru protecţie, securitate şi apărare.

Cele două axiome în analiza acestui domeniu ar putea fi următoarele: imposibilitatea asigurării în proporţie de 100% a protecţiei infrastructurii critice (PIC) oricare ar fi aceasta; inexistenţa[1] unei soluţii unice, a unui sistem universal pentru asigurarea PIC.

Punerea în practică a conceptului de protecţie a infrastructurilor critice ar trebui să impună implementarea sistemului de PIC în conformitate cu prevederile de securitate, precum şi evaluarea, proiectarea şi punerea în aplicare a mecanismelor integrate de protecţie (măsuri constructive şi de dotări; măsuri organizatorice şi procedurale; măsuri de resurse umane şi personal).

Sistemul de protecţie a infrastructurilor critice ar putea cuprinde următoarele mecanisme: protecţia perimetrului şi bariere fizice a acestora; controlul viabil al accesului; detecţia oricărei tentative de efracţie; supravegherea prin televiziune cu circuit închis; sistem informaţional; centre de control principale şi secundare; electroalimentare.[2]

În opinia noastră orice sistem de protecţie integrat este un ansamblu de măsuri umane, tehnice şi procedurale, pentru realizarea descurajării, întârzierii, detecţiei, evaluării şi intervenţiei împotriva încercărilor de pătrundere neautorizată în perimetrul infrastructurii critice. S-a constatat că măsurile de protecţie exclusiv umane sunt neeficace şi ineficiente şi nu pot asigura păstrarea integrităţii împrejmuirilor perimetrului infrastructurii.[3]

S-au elaborat liste care s-au analizat şi actualizat periodic referitoare la problemele ce apar în proiectarea şi realizarea sistemelor integrate de protecţie a infrastructurilor critice. Unele dificultăţi care sunt de actualitate şi care au o influenţă majoră asupra performanţelor sistemului de protecţie sunt: necunoaşterea exactă a tuturor datelor ce caracterizează ameninţarea (disponibilitate, „amprente" specifice, parametrii evolutivi, potenţial distructiv etc.), ceea ce are implicaţii directe asupra modului de stabilire a unor caracteristici tehnice şi operaţionale: (dimensiunile ariei de supraveghere, tipul senzorilor utilizaţi, rezoluţii unghiulare şi în distanţă etc.), estimarea cu dificultate a caracteristicilor resurselor utilizate pentru combaterea ameninţării: (tip de contraacţiune, efective, timp de reacţie în funcţie de dispunere, mijloace de deplasare etc.), mijloace de lovire (non-letale sau letale); necesitatea aprecierii cât mai exacte a condiţiilor de mediu generale şi specifice unei anumite locaţii în

---

* Comandă, control, comunicaţii, computere, informaţii, intelligence, supraveghere, recunoaştere.

[1] Georgică Slămnoiu, *Model teoretic funcţional de sistem integrat de protecţie a infrastructurilor critice,* Sesiunea anuală de comunicări ştiinţifice cu participare internaţională „Perspective ale securităţii şi apărării în Europa", 19-20 noiembrie 2009, Bucureşti, Volumul V, Editura Universităţii de Apărare „Carol I", p. 69.

[2] Ibidem.

[3] Georgică Slămnoiu, *Aspecte generale ale conceptului de sistem integrat de protecţie a infrastructurilor critice,* Sesiunea anuală de comunicări ştiinţifice cu participare internaţională „Perspective ale securităţii şi apărării în Europa", 19-20 noiembrie 2009, Bucureşti, Volumul V, Editura Universităţii de Apărare „Carol I", p. 58.

vederea stabilirii tipului de senzori utilizaţi, performanţelor de detecţie, necesitatea folosirii unor sisteme redundante etc.; necesitatea automatizării proceselor de supraveghere, detecţie, urmărire şi identificare în funcţie de caracterul permanent al activităţii şi de importanţa ei.

Definirea conceptului de sistem integrat de protecţie a infrastructurilor critice

Ca o caracteristică de calitate a infrastructurilor critice protecţia acestora se poate defini ca o capacitate a sistemului de conservare a caracteristicilor sale funcţionale sub presiunea unor acţiuni distructive care l-ar putea transforma în pericol pentru mediul înconjurător, ar afecta viaţa oamenilor aflaţi în zona de risc sau ar provoca pagube materiale, informaţionale etc.

Considerăm că se poate adopta conceptul de protecţie deplină deoarece reuneşte atributele de complexitate şi responsabilitate, aduce rezolvări echilibrate la atacuri şi accidente, şi îndeplineşte condiţiile impuse de legi, norme sau standarde. Protecţia deplină reprezintă calitatea definitorie de înmănunchiere conceptuală a tuturor aspectelor juridice, organizatorice, informaţionale, fizice şi umane, în medii calitative diverse, cu mecanisme viabile, adaptive şi perfecţionabile, apte să reziste şi/sau să riposteze la o gamă largă de atacuri, accidente etc., abordate previzionar înainte, în timpul desfăşurării şi după încetarea acestora, pe baza asumării conştiente a riscului operaţional şi unor costuri suportabile.[4]

Managementul protecţiei

Managementul riscului conţine o serie de activităţi, bine definite, organizate şi executate, care în funcţie de condiţiile de existenţă şi obiectivele fundamentale ale organizaţiei analizează, pe baza concepţiei de protecţie, toţi factorii de risc în scopul minimizării riscului asumat şi costurilor aferente.

În literatura de specialitate sunt consemnate unele metode precum: metoda interdependenţelor funcţionale şi metoda matricelor de risc.

Pentru aplicarea primei metode se începe cu analiza factorilor controlabili (structura organizatorică, personalul angajat, strategia de protecţie adoptată, sistemele de protecţie utilizate şi procedurile aplicate), dar şi a celor necontrolabili (erori de sistem, acţiuni teroriste, catastrofe naturale şi altele). Această metodă foloseşte interdependenţa ierarhică de evenimente pozitive ce sunt în relaţii fie de tip „sau logic" fie „şi logic", ceea ce permite clarificarea ameninţărilor, măsurilor şi contramăsurilor.[5]

Componentele principale ale metodei matricelor de risc sunt: aria protejată, ameninţările probabile şi nivelul de risc.

În vederea construirii matricei de risc se stabilesc ariile protejate şi zonele vitale; se estimează consecinţele în cazul atacurilor reuşite şi se calculează valoarea riscului asumat prin însumare ponderată a valorilor estimate. Pentru definirea zonelor vitale de protecţie se

[4] Eugen Siteanu, Ilie Gheorghe, *Fiabilitatea produselor tehnice,* Editura AISTEDA, Bucureşti, 2001, p. 27.
[5] Georgică Slămnoiu, *Op.cit.*, p. 59.

foloseşte metoda „arborilor de defectări" care constă în analiza preliminară a ameninţărilor, stabilirea obiectivelor ameninţate şi definirea zonei vitale.

Metoda matricei de risc, prin aplicarea la obiectivul propus, permite obţinerea unor valori pentru „riscul asumat" care se compară cu conceptul atitudinii faţă de risc (acceptabil, atitudine selectivă, inacceptabil) şi determină toleranţa selectivă (măsurile de prevenire şi atenuare a efectelor) şi neacceptabilitatea (măsurile de asigurare pentru cazurile de materializare a riscurilor maxime).[6]

Prin analiza caracteristicilor obiectivului se pun în evidenţă: caracteristici fizice (zona amplasării; zona extinderii imediate; perimetrul amplasamentului; zona interioară imediată; zona spaţiului funcţional; zona spaţiului interior); caracteristici funcţionale (caracteristicile activităţii obiectivului; categoria şi caracteristicile echipamentului; vectori de transport); caracteristici informaţionale (cadrul informaţional; nivel informatizare; flux informaţional; reţele de calculatoare suport; securitatea fizică a informaţiei); caracteristici de personal (tipuri de potenţial infractor estimat; tipul relaţiilor cu instituţii similare; caracteristicile personalului propriu).

Managementul riscului reprezintă în esenţă „teoria", iar căile de reducere a riscurilor identificate aparţin managementului protecţiei, adică „practicii". Din punct de vedere structural, acesta presupune un complex de măsuri organizatorice, fizicotehnologice şi informaţionale capabile să preîntâmpine acţiunea factorilor distructivi pentru a le diminua sau anihila consecinţele.[7]

Conform prevederilor legale, în raport de riscul şi costurile asumate de organizaţie, strategiile de protecţie a infrastructurilor critice au următoarele niveluri: minimală, risc asumat de circa (12-15)%; suficienţă, risc asumat de circa (8-12)%; acoperitoare, risc asumat de circa (5-8)%; sigură, risc asumat de circa (3-5)%.[8]

După gradul de acoperire a domeniului de activitate a organizaţiei (firmei) responsabile de PIC. strategiile pot fi de două categorii: globale (omogene sau ierarhice) sau parţiale.

Dar costurile strategiilor globale sunt foarte mari, iar modul de realizare depinde de importanţa funcţională a componentei protejate în sistem şi de nivelurile de risc acceptate.

Conceptul de sistem integrat de protecţie

Din cauza implicaţiilor sociale ale obiectivelor industriale tehnologiei şi proceselor de timp real, colectivelor umane integrate, realizărilor arhitectonice precum şi elementelor de mare influenţă ecologică, protecţia acestora, ca element principal de calitate tehnologică şi socială, reprezintă o condiţie fundamentală de eficienţă economică. Dar despre eficienţă economică se poate vorbi numai în condiţiile în care procesele industriale se desfăşoară în siguranţă şi securitate, fără dezastre ecologice, având în vedere că în vizorul terorismului

[6] Ilie Gheorghe, *De la managementul riscului la guvernarea prin risc,* Editura UTIPress, Bucureşti, 2009, p.25.
[7] Georgică Slămnoiu, *Op.cit.*, p. 60.
[8] Ibidem, p. 61.

internațional sunt şi aceste capacități (coroborate cu aspectele concurenței neloiale). De aceea e necesar un concept de protecție ştiințific şi implementarea mecanismelor ce se impun pentru asigurarea calității şi contracararea unor evenimente nedorite, periculoase (acte de terorism, sabotaje, furturi, cutremure, inundații, explozii, emisii de noxe sau poluări etc.).

În figura 1 sunt prezentate schematic elementele principale şi conexiunile lor cu protecția şi eficiența economică a organizațiilor şi firmelor (întreprinderilor), respectiv a PIC.

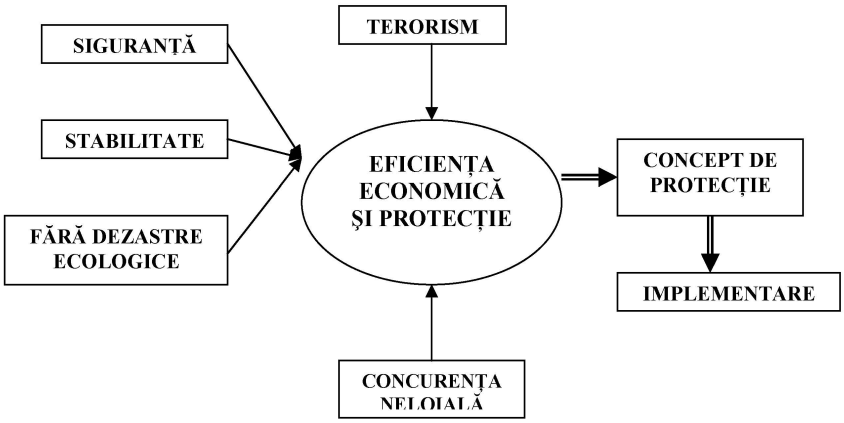

Figura nr.1. *Necesitatea conceptului de protecție pentru infrastructurile critice*

Analizând ansamblul amenințărilor generale (acte de terorism, sabotaj, disimulări informaționale, accidente tehnologice şi de producție etc.), şi ținând seama de caracteristicile capacităților industriale, din punctul de vedere al protecției, acestea se pot clasifica conform tabelului nr. 1.

După procesul de producție utilizat, capacitățile industriale se clasifică în următoarele clase: monoproces; multiproces; multiproces cu consecințe de insecuritate cumulative.

Capacitățile industriale din clasele multiproces şi multiproces cu consecințe de insecuritate cumulative sunt deosebit de sensibile şi se încadrează în clasele superioare de protecție G, F şi E.

Din această clasificare reiese că problema protecției este complexă, cu măsuri fundamentale comune, dar şi cu altele diferențiate pentru clase de capacități şi pentru capacități în sine.

Problemele de protecție (securitate) ale acestor capacități sunt supuse întregii game de amenințări (fizice, informaționale, funcțional-tehnologice, organizatorice şi de personal),

cu mențiunea că raportul dintre amenințările fizice şi cele funcțional-informaționale îşi mută ponderea, tot mai mult, spre cele din urmă, ceea ce complică şi mai mult problema protecției.

Tipul capacității industriale	Nivelul de risc	Clasa de protecție	Exemple de capacități industriale
Impact social major	3,2-5	E, F, G	Capacități termo şi hidroelectrice, rețele de distribuție electricitate, gaze şi produse petroliere, cu densitate tehnologică şi suprafață geografică mare
Consecințe catastrofice			Capacități nucleare, chimice, armament şi materiale explozibile şi rafinării
Deosebit de sensibile	3,2-4,5	E, F	Capacități strategice, din punct de vedere tehnologic şi al produselor realizate
Supuse unor mari presiuni	3,2-4	E	Capacități de mare eficiență economică şi în puternică concurență pe piață
Nivel de risc mediu	1,1-3,2	B, C, D	De mărime şi producție mică sau medie

Tabelul nr. 1. *Clasificarea principalelor capacități industriale din punctul de vedere al protecției şi securității acestora*

Din lecțiile învățate a reieşit dezvoltarea şi diversificarea mijloacelor şi procedeelor de atac asupra acestor capacități şi timpul practic suficient de lung la dispoziția atacatorilor pentru a-şi pregăti acțiunile.

Datorită complexității securității şi protecției industriale şi noilor orientări teroriste, se impune elaborarea unui nou concept de protecție care să integreze problemele de calitate şi de securitate a firmelor (aprovizionare, producție, piață, relații de cercetare, bancare tec.), sociale, tehnologice, ecologice şi de protecție fizică, informațională, de personal, împotriva incendiilor şi catastrofelor naturale, şi care să fie capabil să contracareze producerea evenimentelor nefericite şi să asigure restabilirea cât mai rapidă a capacității de producție.

Acest nou concept trebuie să asigure următoarele cerințe: analiza amenințărilor; estimarea vulnerabilităților şi riscurilor producerii evenimentelor nedorite şi a consecințelor acestora; stabilirea clasei de protecție a capacității şi a strategiei de protecție, în funcție de riscurile şi costurile probabile; definirea mediului de protecție necesar păstrării capacității de producție; definirea mediului de protecție; realizarea, implementarea şi integrarea mecanismelor de protecție într-un sistem eficace; constituirea structurii de protecție pentru asigurarea stabilității dinamice a sistemului; evaluarea, testarea şi autorizarea sistemului de protecție; stabilirea limitelor de deschidere şi de perfecționare; alegerea ştiințifică a

măsurilor de mentenanță; definirea şi realizarea asigurării complexe (pagube, riscuri etc.) a capacității de producție protejate.

Conceptul de protecție, la fel ca cel de securitate, este o problemă ştiințifică, dar şi practică şi de aceea el trebuie realizat într-o strânsă colaborare cu beneficiarul, cu analize şi testări complexe, pe etape şi apoi în stadiul final.

Mediul de protecție a infrastructurilor critice ar trebui să asigure: protecția mediului infrastructurilor critice; protecția proceselor de producție; protecția calității; protecția ecologică; confidențialitatea tehnologică; protecția fizică (perimetre, clădiri, linii tehnologice, capacități de conducere şi informaționale, personal, bunuri); protecția informațiilor (inclusiv licențe, mărci, rețete de fabricație); un cadru moral de educație şi comportament pentru protecția şi securitatea întregului personal angajat (norme, angajamente de confidențialitate, coduri deontologice); prevenirea şi stingerea incendiilor; protecția împotriva catastrofelor naturale; cadrul juridic al desfăşurării activității structurii de protecție; cadrul, resursele şi procedeele de înlăturare a consecințelor producerii evenimentelor nedorite şi de restabilire a capacității de producție.[9]

Orice sistem de protecție a infrastructurilor critice trebuie să asigure: prevenirea şi descurajarea acțiunilor răuvoitoare; detecția, cât mai devreme posibil, a acțiunilor răuvoitoare; întârzierea desfăşurării acțiunii răuvoitoare; stoparea acțiunii (prinderea şi neutralizarea răuvoitorilor înainte de a-şi finaliza acțiunea); micşorarea la minimum posibil a urmărilor unei acțiuni răuvoitoare reuşite; evidențierea unui număr cât mai mare de indicii în vederea urmăririi şi prevenirii răufăcătorilor; siguranța şi stabilitatea proceselor şi afacerilor; confidențialitatea informațiilor şi a proceselor de conducere; protecția împotriva incendiilor şi a catastrofelor naturale; eliminarea sau atenuarea, cât mai mult posibil, a accidentelor tehnologice şi de muncă, precum şi a celor cu consecințe ecologice.[10]

Pentru realizarea funcționării optime a sistemelor de protecție a infrastructurilor critice sunt necesare următoarele măsuri: proiectarea optimă a construcțiilor şi instalațiilor; utilizarea celor mai performante tehnologii de supraveghere şi alarmare; măsuri organizatorice adecvate; realizarea unui sistem informatic eficace şi cu suport sigur.

Sistemul de protecție trebuie să aibă la baza structurii sale datele provenite din analizele efectuate şi conceptul adoptat: strategia de protecție; amenințările, vulnerabilitățile, tratarea riscurilor de insecuritate; scopul acțiunilor teroriste sau inamice; atacurile credibile; zonele critice.

La proiectarea sistemelor de protecție a infrastructurilor critice este necesar să se țină cont şi de următoarele principii: sistemul de securitate se bazează pe o concepție, pe o strategie aleasă şi pe o atentă analiză a costurilor şi eficienței; el are un comportament adaptabil şi este deschis, dar este specific obiectivului pe care îl protejează; el are o structură mixtă (om - maşină) şi caracter cibernetic (cu autoreglare), cu învățare în funcție

[9] Ibidem, p. 63.
[10] Ibidem, p. 64.

de politicile de protecţie aplicate; „înghețarea" sistemului de protecţie şi neadaptarea lui înseamnă insecuritate; costurile mari ale protecţiei pot fi diminuate prin analize şi mecanisme adecvate şi compensate în oarecare măsură de siguranța (protecţie) producţiei, satisfacţia beneficiarilor, siguranța şi comportamentul personalului.

Mecanismul de protecţie e partea practică (pragmatică) a strategiei de protecţie având una din cele trei forme: 1) ansamblul de măsuri cu soluţii tehnice şi organizatorice parţiale; 2) mecanism de protecţie cu măsuri, echipamente şi personal organizatoric profesional; 3) sistemul de protecţie bazat pe teoria sistemelor şi pe funcţii de previziune şi adaptabilitate.

Spaţiul multidimensional în care se manifestă protecţia infrastructurilor critice faţă de condiţiile externe şi faţă de atacurile şi ameninţările posibile reprezintă mediul de protecţie. Dimensiunile mediului de protecţie sunt date de relaţia biunivocă dintre acesta şi riscul asumat, dar şi de costurile suportate.

Mecanismul de protecţie fizică (parte componentă a mecanismului de protecţie) are ca scop detecţia, întârzierea şi contracararea acţiunilor ostile sau situaţiilor periculoase şi cuprinde mecanisme cu rol de barieră fizică, detecţie la efracţie şi incendiu, de control acces, de supraveghere cu camere TV şi de alarmare, intervenţie şi stingere a incendiilor.

Concluzii

Legislaţia română nu stabileşte reguli complete pentru protecţia infrastructurilor critice, referitoare la prevenirea şi minimalizarea atacurilor teroriste, pregătirea resursei umane pentru a fi gata de a reacţiona în faţa atacurilor, o capabilitate de răspuns imediat la faţa locului şi organizarea refacerii în urma unui atac. De aceea este necesară definirea conceptului de sistem integrat de protecţie, concept bazat pe analiza complexă a riscurilor şi ameninţărilor la adresa infrastructurilor critice.

Pe baza acestui concept se proiectează modelul teoretic funcţional al sistemului integrat de protecţie a infrastructurilor critice, care asigură diminuarea riscurilor la adresa acestora.

Întrucât sunt necesare soluţii de siguranţă ce pot garanta protecţia infrastructurilor critice trebuie implementate o serie de măsuri care să contribuie la diminuarea riscurilor.

Având la bază conceptul de sistem integrat de protecţie se poate adopta modelul teoretic funcţional al sistemului şi proiecta o arhitectură specifică a acestui sistem ce include: un sistem radar de supraveghere a zonelor de detecţie şi alertă; un sistem video; un sistem pentru identificare automată; arme no-letale şi sistemul de comandă şi control (C4I2SR).

Aceste subsisteme nu trebuie abordate individual pentru că nu s-ar ajunge altfel la o soluţie robustă şi completă.

În scopul conceperii şi realizării fizice a unui asemenea sistem, se impune îndeplinirea cumulativă a unor condiţii şi respectarea următoarelor etape: efectuarea unei analize de risc complete şi unui auit de protecţie care să releve riscurile şi vulnerabilităţile;

proiectarea sistemului de protecţie şi definirea procedurilor de utilizare/intervenţie; implementarea proiectului şi antrenarea personalului de intervenţie; analiza rezultatelor obţinute şi verificarea procedurilor; mentenanţa sistemului şi verificarea permanentă a respectării procedurilor.

Realizarea proiectului este o etapă multidisciplinară la care trebuie să colaboreze proiectanţi din toate domeniile sistemului de protecţie (protecţie electronică, mecanică, informatică şi umană).

BIBLIOGRAFIE

Kessel, R.T., *NATO Harbour Protection Trials 2006 analyst report: habour surveillance systems,* NATO Undersea Research Centre, La Spezia, Italy,2007.

Radu, O., Slămnoiu, G., Zărnescu, L., Coşereanu, L., *Harbor protection against terrorist threats: difficulties and possible solutions., NATO Systems Concepts and Integration Panel Symposium - SCI 180: Force protection in the Littorals,* Ottawa, Canada, September 25 - 27, 2006.

Siegfried, R., *Protection against New Asymmetric Underwater Threats,* Conference Proceedings - Underwater Defence Technology Europe 2006, Section 10A.2.

Şoricuţ, Cristian, *Sisteme de înaltă securitate,* în revista „ALARMA - Arta de a trăi în siguranţă!", septembrie 2008.

CRIZA INTERNAȚIONALĂ
SUB IMPACTUL ANALIZEI STRATEGICE

INTERNATIONAL CRISIS
ON STRATEGIC ANALYSIS IMPACT

Ana-Delia NICA*

Criza cu toate procesele în derulare şi mai ales prin efectele difuze ori concentrate/focalizate pe diferite areale au surprins şi serviciile de informații. Dar degringolada nu a durat mult şi structurile de informații au strâns rândurile generând elemente şi aspecte de intelligence. Aşa au apărut noi sarcini, obiective şi priorități la nivelul intelligence-ului național, mai mult şi mai eficient corelate mediului internațional. Acum la aproape doi ani de la evidențierea crizei în spațiul European şi ca urmare a rezultatelor obținute se pune tot mai mult problema unui nou tip de intelligence pentru comunitățile de informații cu caracteristici mult mai evidente şi active precum specializarea, lucrul integrat şi rezultate cu valoare prospectivă. Drept argumente fața de cele afirmate mai sus am adus principalele rezultate de intelligence din studiul continuu şi prospectiv al actualei crize, precum decriptarea subtilităților crizei, uimitoarea întârziere a ieşirii din criză şi la fel de interesantă analiza structurală a dinamicii crizei.

Cuvinte cheie: *Criza internațională; analiză strategică; structuri de informații; intelligence; decriptarea subtilităților crizei.*

Te crisis with all the ongoing processes and especially through the diffuse effects or effects concentrated / focused on different areas have also captured the information services. But it did not last long and information structures gathered, generating elements and aspects of intelligence. This way, new tasks, objectives and priorities appeared at national intelligence level, more and better related to the international environment. Nowadays, almost two years away from the crisis highlight in Europe and as a consequence of the results obtained, the issue arising is the one of a new type of intelligence for the information communities, with much more active and obvious features such as specialization, integrated working and prospective value results. As arguments to the statements above, I have brought the main intelligence results of the continuous and prospective study of the

* Doctorand,Academia Națională de Informații "Mihai Viteazul"; e-mail: delia.nica@metrogroup.ro

current crisis, such as the decryption of the crisis' subtleties, the amazing delay of exiting the crisis and the interesting structural analysis of the crisis' dynamics.

Keywords: *international crisis; strategic analysis; information services; intelligence; the decryption of the crisis' subtleties.*

Subtilităţile crizei – identificare, decriptare – intelligence

În contextul crizei mondiale, a cărei evoluţie a ajuns la apogeul financiaro-economico-politico-social, intelligence-ul a fost obligat să se implice, mai mult ca oricând. Caracteristica de bază a lucrului a fost perspicacitatea pusă frecvent la încercare. Motivele sunt lesne de înţeles: identificarea şi definirea provocărilor, înţelegerea filozofiei pe care o degajă orice intervenţie strategică, decriptarea prospectivei în domenii de impact, indicarea unor surse credibile etc.

Aşa s-a ajuns la concluzia, nu chiar atât de nouă, că este vorba de nişte riscuri fiscale în principal, care au crescut şi scăpat de sub control, mai ales în cadrul economiilor occidentale avansate.

Întrebările care s-au pus frecvent au fost de competenta intelligence-ului de securitate şi s-a formulat astfel: care au fost cauzele? Cum a fost posibil? Acestea si-au găsit răspunsul pertinent (chiar daca au generat frecvent incredibilul) în câteva motive aparent simple, dar reale şi de netăgăduit, după cum urmează:

- substratul tendinţelor fiscale s-a deteriorat încontinuu şi se prezintă în continuare cu unele aspecte similare;
- pieţele financiare şi-au întărit concentrarea şi s-au preocupat din ce în ce mai mult pe slăbiciunile fiscale arhicunoscute de fapt;
- progresul în definirea unor strategii de ieşire din ambiguitatea fiscală a fost încet, ineficient, iar uneori inoportun.

Privind posibilitatea, declanşarea şi continuitatea/persistenta crizei, intelligence-ul a reuşit prin mijloace şi forme specifice să aducă pentru managementul strategic trei ipoteze:

- incompetenţa managerială în domeniile financiar-bancare din motive de maximizare imprudentă a profiturilor;
- premeditare internă şi externă pentru a obliga statele să se supună reformelor de modernitate şi integrare;
- premeditate internaţională pentru globalizare şi control financiaro-economic în cadrul noii ordini mondiale.

Punctul nostru de vedere este exprimat printr-o combinaţie de rutina profesională (este nevoie de reformă serioasă în domeniu), premeditare (ca premisă pentru ceea ce poate urma) şi necesitate (arta strategica a globalizării financiar-bancare).

Pe aceste temeiuri s-a concluzionat la nivelul intelligence-ului strategic: în acest context confuz şi difuz, pierderea masivă de încredere în solvenţa fiscală rămâne

deocamdată un risc destul de îndepărtat, dar atenţie, costurile lui potenţiale pot fi de o asemenea natură şi amploare încât riscul n-ar trebui ignorat.

Rezultă dramatismul strategic pentru mulţi ani de zile prin:

- absenţa unei dezvoltări economice naţionale/comune in continuare;
- progresul redus în abordarea problemelor de sustenabilitate fiscală;
- nivelul ridicat al îndatorării statului.

Analiza de intelligence a adus noi informaţii şi dovezi concrete asupra legăturii dintre datoria publică a statului şi creşterea sa economică. Astfel s-a sugerat că, pe baza predicţiilor curente, dacă datoria publică nu este coborâtă la nivelurile de dinaintea crizei, atunci creşterea potenţială în economiile avansate ar putea scădea anual cu un indice destul de mare (s-a prognozat cu tristeţe până 1%), cu un efect de mare dimensiune/catastrofic când este cumulat pe câţiva ani. In acelaşi timp s-au conştientizat doua aspecte strategice:

- menţinerea unui grad de împrumutare internă şi externă scăzut, controlabil şi sustenabil devine cheia stopării crizei;
- dezvoltarea economică rămâne singura strategie a ieşirii din criză.

După părerea unor specialişti în domeniu raţionamentele şi concluziile de intelligence sunt/par mai degrabă antiglobaliste, ce sugerează factorului social să protesteze în stradă şi să ţină sub monitorizare ori de câte ori are loc întâlnirea anuală a guvernatorilor băncilor centrale ale statelor lumii.

Se aduc drept argumente destul de ştiinţifice şi chiar liberale şi se referă la:

- raportul inhibitor dintre cuantumul datoriei unei ţări (faţă de nivelul produsului intern brut) şi rata creşterii sale economice;
- necesitatea ca relaţia amintita să se stabilească statistic, pentru ca să se explice de ce aceasta nu este o lege care să se aplice în toate cazurile;
- datoriile unui stat sunt toxice şi pot provoca consecinţe îngrozitoare greu de descris;
- totul poate conduce la profeţii ale unui "Armaghedon" financiar, în care arbitrul (FMI) poate fi jucător.

Ne plasăm cu ideile enunţate şi prezentate la începutul anului de graţie 2010, suntem în rezonanţa de înţelegere şi comunicare în domeniu cu FMI şi suntem preocupaţi în continuare atât de găsirea de soluţii naţionale integrate, cât şi de participarea conştientă la elaborarea soluţiilor internaţionale generalizate şi globale.

Ieşirea din criză şi responsabilitatea crizei

Analiza de intelligence pentru cele trei cauze şi condiţiile primare ale declanşării şi condiţiilor crizei (prezentate la pct.1) au condus la obligaţia de a găsi unele modalităţi de gestionare a parametrilor crizei pe termen scurt şi de a oferta deopotrivă unele repere pentru soluţii de rezolvare în timp a consecinţelor acesteia.

S-a plecat de la unele afirmaţii făcute chiar de FMI, anul trecut, prin care se lua partea perdanţilor măsurilor luate în pripă. Concret s-a spus că afacerile şi populaţia din ţările lovite de criză nu mai pot îndura creşterea taxelor. S-a ajuns la aceasta realitate cruntă ca urmare a faptului că substratul tendinţelor fiscale s-a deteriorat în continuare.

Consecinţa apare evidentă în preocupările de intelligence, care descoperă căderea titlurilor de stat la bursă, iar pieţele financiare şi-au întărit concentrarea din ce în ce mai mult pe slăbiciunile fiscale.

Toate acestea atrag atenţia asupra unor determinări externe asupra statelor în criza de care nu pot scăpa fără adevărate drame financiar-bancare şi privind necesitatea unor soluţii interne/naţionale ca modalităţi strategice de salvare de la catastrofe. In ambele sensuri, in ultimii 1-2 ani s-au înregistrat exemple concludente şi contradictorii, care au uimit fie prin inconştienţa factorului politic faţă de reţetele oferite ca determinări externe, fie prin raţionalitatea elaborării şi implementării unor strategii proprii cu rezultate salvatoare.

Aşadar, apare cu evidenţa acel intelligence naţional salvator în materie de criză multidimensională, care în plus atrage atenţia asupra unui nou imperialism financiar-bancar cu implicaţii majore asupra factorului politico-economic al statelor. Considerăm că toate informaţiile necesare unei ample analize interne şi strategice asupra crizei trebuie să fie furnizate de Banca Naţională a României, parte a Băncii Centrale Europene. Este singurul organism ce deţine date de importanţă vitală pentru o evaluare corectă a situaţiei crizei atât în plan naţional, cât şi la nivel european şi global.

În altă ordine de idei, analiza următoarei cauze a crizei şi condiţiilor favorizante, referitoare la încetinirea găsirii şi elaborării unor măsuri anticriză sau pentru ieşirea din criză, intră în contradicţie cu afirmaţiile din mass media internaţională, precum că nu ar exista soluţii rezonabile pentru ieşirea din criză. In fond este vorba până la urmă de identificarea şi definirea unor strategii de ieşire fiscală din criză, care nu s-au dovedit nici concludente şi nici oportune.

În continuare, mai dorim să facem un comentariu şi o precizare. Rămânem perplecşi cum în condiţiile existenţei în lume a atâtor savanţi finanţişti, bancheri, fiscalişti şi oameni politici nu s-au găsit soluţii ori măcar repere strategice cu valoare de rezolvare secvenţială ori programe experimentale sau de sacrificiu.

Credem că ceva nu a fost şi nu este în regulă. Ne întrebăm nedumeriţi privind aspectul de încet al găsirii şi elaborării de soluţii. La ce se referă? Tot intelligence-ul ne oferă un răspuns credibil şi anume ca soluţionarea crizei este excedată şi blocată faţă de violenţa şi rapiditatea evoluţiei crizei in majoritatea tarilor. Adică surprindere generala în lume şi totala la nivelul statelor. In planul ştiinţelor economice despre crize şi ciclicitatea lor se vorbeşte de mult şi se fac estimări de aproape un deceniu, dar factorul politic nu a luat în seamă semnalele trimise.

Privind cauzele crizei, în materialele de specialitate ale presei străine s-a afirmat cu vehemenţă că pierderea masivă de încredere în solvenţa fiscală rămâne deocamdată un

risc îndepărtat. De la primele afirmări şi până acum a trecut aproximativ un an şi jumătate, dar criza datoriilor suverane se manifestă deja de circa un an. Ori diferența de o jumătate de an nu prea este îndepărtată ca timp de analiza în problema noastră, ci in limbaj bancar este cu siguranța un termen scurt.

Interesant este faptul că la unele țări occidentale semnele crizei au apărut de ceva vreme, iar efectele reale şi evidente au fost ulterior la un timp destul de scurt, ceea ce intelligence-ului îi este greu sa înțeleagă. Aceleaşi aspecte apar şi în legătura cu criza din SUA, în fața căreia acum rămâi fără glas.

Ei bine, FMI ne avertiza anul trecut că n-ar trebui să ignorăm costurile potențiale a ceea ce însemna atunci un risc îndepărtat, dar care, acum, se petrece cu o violența şi la parametri destul de îngrijorători şi în unele țări chiar dramatici.

Toate aceste rele ale crizei mondiale sunt zugrăvite într-un tablou descurajant datorită căderii multor burse din lume în principal datorită manifestării pierderii masive de încredere în solvența fiscală, în condițiile în care piețele financiare şi-au întărit concentrarea din ce în ce mai mult pe slăbiciunile fiscale, iar progresul în definirea unor strategii de ieşire fiscală continua sa fie încet, adică sunt exact cauzele care au declanşat criza.

La apelul de salvare al unor state supuse unor grele încercări s-a observat o reacție târzie, în special a FMI, care recomanda statelor să accelereze adoptarea unor măsuri credibile de reducere a nivelului datoriilor. Numai că o parte dintre statele în criza au trecut la măsuri pe cont propriu în această privință (Islanda, Italia), altele au acceptat consilierea, mai mult ori mai puțin negociată, de către FMI (România, Grecia), iar altele, desigur mult mai puține, înfruntă cu bărbăție criza crescând succesiv plafonul de îndatorare, pentru a evita în ultim ceas intrarea în încetarea de plăți (SUA).

Această strategie Americană conduce la stabilirea unui incredibil record mondial în materie de datorii, ceea ce dă naştere la o adevărată gaură neagră financiar-bancară în care îşi pot găsi sfârşitul areale întregi de state de pe diferite continente.

În fața acestor realități complexe, dinamice şi cu mult neprevăzut în evoluția lor, credem că progresul pentru definirea unor strategii de ieşire, mai ales fiscală din criză, a fost şi continuă să fie încet, iar după unele surse de intelligence chiar încetinite.

Pe baza analizelor de intelligence a instituțiilor cu veleități în domeniul relațiilor internaționale s-au emis câteva sugestii generale şi care o parte trebuie să fie particularizate la specificul economico-politico-social a unor state:

- majoritatea statelor trebuie să accelereze adoptarea unor măsuri credibile de reducere a nivelului datoriilor;

- în state în care ansamblul costului fiscal estimat al crizei se va aplatiza şi reconstrucția va deveni posibilă, va fi necesar ca soluțiile drastice şi chiar draconice să fie încorporate în planuri de ajustare fiscală pe termen mediu, susținute de măsuri identificate mai clar decât în trecut.

- în zona euro, cu nisipuri mişcătoare, unde consolidarea fiscală s-a desfăşurat în mare măsură în acord cu planurile, este necesar ca progresul către identificarea unei cuprinzătoare abordări pan-europene pentru managementul crizei să fie mai evident, iar unele detalii importante să fie agreate mai uşor şi repede.

- pentru majoritatea economiilor avansate, presiunile pentru cheltuieli pe termen mediu şi lung pentru bugetul prevederilor sociale, în special pentru pensii şi sănătate rămân să fie soluționate cât mai repede şi în folosul factorului social beneficiar.

Maliţioşii analizelor factorilor şi efectelor crizei actuale au făcut asocieri speculative în legătură cu strategiile de control şi ieşire din criză şi preocupările statelor pentru protecţie socială şi sănătate. S-a afirmat că pierderile umane la nivelul bătrânilor şi bolnavilor vor fi mai mari, aceştia vor muri mai repede decât progresele înregistrate concret în definirea unor strategii de ieşire fiscală.

Intelligence-ul în materie de criză atrage atenţia că are loc un amplu, dinamic şi controlat proces mondial de îndatorare faţă de FMI. Investigaţiile ştiinţifice pe această tendinţă tot mai evidentă şi împovărătoare pentru majoritatea statelor au condus către concluzia că instituţiile globale financiar-bancare nu sunt străine de acest fapt şi avertizează că resursele lor sunt limitate (nu un sac fără fund), ceea ce poate crea grave disfuncţii în economia mondială.

Realităţile mondiale ale crizei actuale, analizate după criterii de intelligence, au permis desprinderea unor concluzii deopotrivă uimitoare şi îngrijorătoare pentru statele şi economia mondială:

- publicarea unor Monitoare fiscale este o iniţiativă relativ recentă a FMI, datând din anul 2009;

- instituţiile financiar-bancare cunoscătoare ale crizei nu au avertizat guvernele Lumii asupra crizei financiare mondiale;

- s-a creat o dispută ideatică între specialiştii mondiali ai domeniilor crizei şi autorităţile financiar-bancare mondiale şi continentale pe problemele gestionării crizei, care a întârziat reacţia potrivită pentru prevenţia şi controlul fenomenului şi proceselor acestuia.

- nu s-a avertizat şi ca atare nu s-a luat serios în considerare faptul că efectele crizei mondiale se regăsesc cel mai mult în actuala situaţie critică a datoriilor suverane.

- la ambiguitatea şi confuzia managementului FMI în materie de criză credem că putem adăuga şi faptul că instituţia internaţională şi cu influenţă mondială are un viciu ca principiu de organizare, adică a avut un preşedinte care a fost implicat într-un puternic scandal mediatic şi în prezent are un preşedinte controversat încă.

Criza internaţională – structuralitate şi dinamică

Analiza de intelligence nu s-a mulţumit să tragă numai nişte concluzii. A aprofundat investigaţia ştiinţifică pe câteva repere temporale, de acţiune şi mai ales pe efectele acestora. În plan temporal s-a delimitat declanşarea acesteia la mijlocul anului 2008, ea a parcurs mai multe etape distincte şi am fost interesaţi privind continuarea acesteia. Din

punct de vedere acţional s-au urmărit expandarea crizei pe diferite areale economice, realizarea surprinderii şi reacţiile statelor faţă de procesele distructive ale acesteia. Investigaţia a continuat cu studiul efectelor, evoluţia şi asociativitatea/complementaritatea lor internă/externă în vederea decriptării (in)evoluţiei crizei ca durată, noi procese de manifestare şi în mod deosebit pentru strategii de gestionare şi ieşire din criză.

În continuare vom prezenta întrunite cele trei criterii de analiză, dar pe etape de evoluţie. Prima lovitură a cuprins în plin sistemul financiar-bancar pe întreaga lui ierarhie mondiala, pe care o apreciem ca foarte dură şi de o amplitudine fără precedent din 1929 încoace. Dar contrar acestor caracteristici pentru specialiştii în domeniu credem că a fost cel mai uşor de contracarat, pentru că soluţiile erau relativ la îndemâna decidenţilor (guverne, bănci centrale, etc.); soluţia a fost pe măsură şi anume o masivă transfuzie financiară menită să salveze ceea ce trebuia şi putea fi salvat până la nivelul mondial. Nota de plată a fost usturătoare şi împovărătoare, de foarte multe miliarde de dolari (sute de mii). Partea cea mai mare a fost achitată de statul şi băncile americane, printr-un plan special şi aşa se face că şi rezultatele au fost pe măsură. Rezultatele au evidenţiat:

- salvarea sistemului financiar-bancar mondial;
- durata mică a crizei - aproape un an de zile;
- situaţia financiar-bancară s-a echilibrat, evitându-se astfel o catastrofă aşa cum mass-media internaţională a evidenţiat pe bună dreptate.

Însă entuziasmul nu a fost de prea bun augur, deoarece a urmat o nouă etapă tot de tip lovitură care a ţintit economia reală, în mod natural. Aspectele de criză cele mai evidente au fost:

- blocajele la nivel bancar cu diminuarea dramatică a resurselor acestora;
- limitarea la maxim a activităţii de creditor;
- lipsa capitalului a făcut ca economia să sufere ascendent;
- falimentul unor bănci (din prima fază) s-a preschimbat în falimentul unor companii sau restrângerea activităţii acestora (în cea de-a doua fază);
- victimele instituţionale au fost numeroase dar de dimensiuni mici şi suportabile;
- marja de intervenţie a guvernelor s-a restrâns şi s-a axat pe ceea ce este viabil şi vital şi nu pe agenţi economici care şi-au pierdut pieţele de desfacere; acest principiu s-a aplicat după politicile guvernelor şi rezultatele au fost contradictorii;
- fără a anticipa evoluţii nefavorabile a proceselor crizei, unele state mai precaute au luat măsuri strategice concrete pentru ca activitatea economică să nu scadă; cele mai eficiente s-au dovedit: fondul de investiţii menit să-i ajute pe întreprinzători (Franţa); reducerea fiscalităţii (Germania); redistribuirea resurselor (Marea Britanie);
- efectul major al acestei etape a fost creşterea şomajului, care s-a combinat în mod nefericit cu preţul celei dintâi, adică mari cheltuieli de capital, prevestind adevărate catastrofe, constând în creşterea deficitelor într-un mod spectaculos mai ales în Europa.

De unde se credea că procesele crizei vor fi pe deplin controlate, s-a ajuns la cea de-a treia etapă cu grave implicaţii sociale:

- obligate să reducă deficitele, economiile secătuite de resurse au aplicat corecţii de dimensionare negative a sectorului public pentru a reduce în general cheltuielile bugetare;
- s-a făcut tentativa de a nu transforma criza iniţială într-una a datoriilor publice, la fel de gravă;
- au fost luate măsuri nepopulare în scopul slăbirii presiunii asupra bugetelor sociale: concedieri în sectorul de stat, plafonări de salarii sau chiar diminuări ale acestora, creşteri ale vârstei de pensionare pentru a reduce măcar pe termen scurt şi mediu cheltuielile bugetare;
- aceste măsuri au fost mai puţin costisitoare din punct de vedere strict economic – mai mult, ele au însemnat economii şi nu cheltuieli – dar au rămas extrem de dureroase din punct de vedere social, conducând la mari manifestări sociale in Grecia, Franţa, Spania sau România,
- România a fost ocolită de prima etapă – sectorul bancar a scăpat, practic, nevătămat – însă a fost puternic şi direct afectată de cea de-a doua-criză a economiei reale: exporturile s-au prăbuşit, piaţa internă a scăzut şi ea, lipsa de reacţie coerentă a guvernului după 2009 a agravat şi mai mult lucrurile;
- cei care s-au înglodat în datorii în perioada euforică s-au trezit insolvabili, sectorul de stat disponibilizând rapid pentru a evita o creştere rapidă a datoriei externe.

În condiţiile create, intelligence-ul, care între timp s-a specializat mai mult, a transmis factorilor strategici din domeniu că problemele viitorului crizei vor deveni mai degrabă sociale decât economice. În acelaşi timp a prognozat o noua etapă în manifestarea/evoluţia crizei (deci a patra), care se poate dovedi cea mai cruntă şi pe termen lung. Principalele caracteristici de intelligence în decriptarea conţinutului acestei etape ar putea fi:

- repercusiuni majore în plan politic, mai ales ca urmare a stresului social în creştere masivă peste tot în Europa;
- tot politic vom asista la o creştere a extremelor în dauna doctrinelor politice dominante – creştin-democraţia, social-democraţia şi neo-liberalismul – care în multe ţări sunt socotite responsabile pentru traiul tot mai greu;
- premizele pe care şi-au fundamentat viitorul în ultimele decenii statele (inclusiv UE), prosperitate la nivel de masă, securitate socială etc. vor putea fi cu greu viabile şi pot deveni periculoase sub povara loviturilor succesive ale crizei;
- electoratul dezamăgit şi dezorientat se lasă mai lesne sedus de sloganurile mai radicale, care sunt altfel decât ceea ce aud în mod curent;
- elementul cel mai periculos este fenomenul de radicalism pe fondul destructurării violente a doctrinelor tradiţionale, mai ales pe timpul/în urma crizelor economice;
- de capacitatea guvernelor aflate la putere în aceste momente grele va depinde gestionarea strategică şi evitarea efectelor combinate (potenţiale) a tuturor etapelor;

- este stringent nevoie să se găsească cât mai concret cele mai bune soluţii de atenuare a durerilor sociale, concomitent cu convingea electoratului, tot mai năucit de suferinţe, privind efortul general şi conştient pentru depăşirea situaţiilor create la nivel naţional şi nu numai; altfel se pot pune sub semnul întrebării proiecte majore, chiar şi cel European.

Credem că un forum internaţional al crizei mondiale este necesar pentru a considera ultima etapă ca fiind şi ultima în cadrul căreia soluţiile de securitate financiaro-economico-politico-socială să devină viabile şi cu efecte benefice pe termen lung.

BIBLIOGRAFIE

Richard Little, Barry Buzau, *„Sistemele internaţionaleîin istoria lumii”*, Bucureşti, Ed. Polirom 2009

Barry Buzau, *„Popoarele, statele şi teama”*, Bucureşti, Ed. Cartier 2000

Francis Fukuyama, *„Sfârşitul istoriei şi ultimul om”*, Bucureşti, Ed. Paideia 2006

Prof. Univ. Dr. Constantin Onişor, *„Împreună… pentru securitate*”, Bucureşti, Ed. AOS-R 2010

Sbighiew Brzezinski, *„Marea tablă de şah”*, Bucureşti, Ed. Univers Enciclopedic 2000

Sbighiew Brzezinski, „Marea dilemă”, Bucureşti, Ed. Scripta 2005

STRATEGIA CADRU AFERENTĂ SECURITĂȚII ÎN EUROPA DE SUD-EST

THE FRAMEWORK STRATEGY RELATED TO SECURITY IN SOUTH-EASTERN EUROPE

Valentin-Bogdan DĂNILĂ*

Când se discută despre mediile strategice actuale, există acel „atunci" al Războiului Rece şi a primei jumătăți a anilor '90, şi acel „acum" de astăzi. Schimbarea modelelor demografice şi de migrare, tensiunilor etnice şi religioase, degradarea mediului, instabilitatea ce vine dinspre statele ce riscă să decadă sau care au decăzut deja, şi proliferarea în creştere a armelor sunt doar câteva din problemele ce au exacerbat diferențele dintre securitatea de „atunci" şi cea de „acum", ca şi actele teroriste transnaționale de după 11 septembrie 2001. Conceptul de securitate a fost unul foarte disputat, aşa cum se vede dintr-un studiu al Organizației Națiunilor Unite, din 1986, elaborat de un grup de experți, referitor la noțiunea de securitate, din care a rezultat existența unei similitudini conceptuale limitate între aceştia[1]. Omenirea s-a preocupat dintotdeauna să-şi construiască sau să-şi reconstruiască pacea şi securitatea[2].În perioada Războiului Rece, în țările din Europa Centrală şi de Est nu se vorbea despre un concept de securitate națională în sensul occidental al termenului, ci despre o doctrină militară a Tratatului de la Varşovia şi, în unele cazuri, cum a fost şi cel al României, despre o doctrină militară națională. După căderea Cortinei de fier, treptat, în țările respective s-a optat pentru folosirea conceptului de securitate națională, termen ce ia în considerare toate tipurile de amenințări la adresa intereselor naționale, dar şi întreaga paletă a modalităților de contracarare a acestora, cele militare nemaiavând un rol primordial.

Cuvinte-cheie: *Homeland Security; Balcani; vulnerabilități; strategii de apărare; colaborare; terorism.*

---

* Doctorand, Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul", Bucureşti, România.

[1] Constantin Moştoflei, *Strategia, arta operativă şi tactică în contextul politicii de securitate viitoare,* în Revista *Impact strategic*, Nr. 4 [25] 2007, Ed. Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti, p. 54.

[2] Gheorghe Văduva, *Strategia acțiunilor rapide*, Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti, (http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/strategia_actiunilor_rapide.pdf) .

When discussing the current strategic environment , there is the „when" of the Cold War and the first half of the '90s , and that "now" of today . Changing demographics and migration patterns, ethnic and religious tensions, environmental degradation, instability coming from states that are likely to decline or have already fallen, and growing proliferation of weapons are just some of the problems that have exacerbated the differences between security „then" and the „now" as transnational terrorist attacks after September 11, 2001. Te concept of security was very disputed, as seen from a study of the United Nations in 1986, developed by a group of experts on the concept of security, resulting in the existence of a limited conceptual similarity between them [1]. Mankind has always been concerned to build or rebuild peace and security [2]. During the Cold War, the countries of Central and Eastern Europe are not talking about a national security concept in the Western sense of the word, but a military doctrine of the Warsaw Pact and in some cases, as was that of Romania, on a national military doctrine. After the fall of the Iron Curtain, gradually, those countries have chosen to use the concept of national security, a term that takes into account all types of threats to national interests, but also the whole range of ways to counter them, the military not having anymore the primordial role.

***Keywords**: Homeland Security; Balkans; vulnerabilities; defense strategies; cooperation; terrorism.*

Un concept de securitate națională, adoptat de un stat anume, conține în detaliu preocupările din țara respectivă în domeniul propriei securități, asigurate independent sau împreună cu parteneri externi. Conceptul de securitate națională adoptat de către stat, îşi orientează politica de securitate, ca parte componentă a politicii generale a statului respectiv, care va indica modul în care țara va reacționa la aceste chestiuni.

Se observă că noțiunea de politică de securitate suferă în prezent transformări majore[3]. O politică de securitate presupune o rețea de decizii legate între ele, privind alegerea obiectivelor, a mijloacelor şi a resurselor alocate pentru atingerea lor în situații specifice.

În ultimii ani, dimensiunea nonmilitară a securității a câştigat teren în fața celei militare. Motivul principal este simplu şi evocat mult prea des în studiile de securitate: conştientizarea faptului că, odată cu sfârşitul Războiului Rece, amenințarea militară de mare amploare s-a diminuat[4], fiind înlocuită de noi riscuri, pericole şi amenințări[5] de natură politică, economică, socială, ecologică etc.

---

[3] Nicolae Dolghin, Alexandra Sarcinschi, Mihai-Ştefan Dinu, *Riscuri şi amenințări la adresa securității României. Actualitate şi perspectivă,* Ed. Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2004, p. 44.

[4] Alexandra Sarcinschi, *Regiunea extinsă a Mării Negre între constrângerile tradiției şi provocările noului mediu politic internațional de securitate*, în Securitate şi stabilitate în bazinul mării Negre, a V-a sesiune internațională de comunicări ştiințifice, Ed. Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2005, p.14. (http://cssas.unap.ro/ro/pdf_carti/securitate_stabilitate_bazinul_marii_negre2005.pdf).

Astfel că, transformările care au afectat mediul internațional de securitate au determinat clarificarea unei viziuni a comunității internaționale îndreptate spre consolidarea păcii şi securității mondiale şi, implicit asupra reducerii tensiunilor conflictuale de orice natură şi a cauzelor generatoare de divergențe internaționale majore.

Aceasta înseamnă, în esență, după cum am precizat anterior, identificarea vulnerabilităților existente la scară internațională, a riscurilor şi amenințărilor ce planează asupra unor spații mai extinse decât spațiul statului național[6] şi chiar regional, concretizându-se în surse de instabilitate sau contribuind la agravarea unora deja existente.

Problema de transformare a forțelor armate naționale este o temă aflată în agenda aproape fiecărei țări europene, indiferent dacă aparține Uniunii Europene sau NATO sau încă nu face parte din nici una din cele două. În ultimii 15 ani, schimbările geopolitice de anvergură din Europa şi noile percepții ca statele eşuate şi terorismul din cadrul sectorului militar, au cauzat o schimbare de la sarcinile clasice de apărare a patriei la operațiuni de menținere a păcii, administrarea crizelor şi crearea de rețele de securitate.

Această dezvoltare solicită printre altele, strategii de apărare şi securitate noi şi la zi, o administrare eficientă a resurselor umane, financiare şi de infrastructură şi noi structuri pentru luarea de decizii în realizarea aranjamentelor de securitate, nu doar la nivel național ci şi la nivelul UE şi NATO.

Cu toate că transformarea forțelor armate nu reprezintă o problemă, ce detectează doar transformarea statelor din Europa de Sud-Est, această regiune trebuie de asemenea să coopereze cu câteva provocări suplimentare în ceea ce priveşte problemele militare. În special aspectele sociale ale transformării forțelor armate în Europa de Sud-Est, par să joace un rol mai important decât în cazul Europei de Vest. Spre deosebire de democrațiile stabilite şi economia de piața în Europa Centrală şi de Vest, unde instituțiile de securitate sunt acceptate cu uşurință de către cetățeni, în unele țări din Europa de Sud-Est oamenii nu prea au încredere în propriile forțe de securitate. Motivele sunt evidente: abuzul forțelor securității în vederea atingerii scopurilor politice în timpul regimului autoritar comunist şi în special în timpul războaielor din Balcani din anii 90.

Clădirea încrederii printre oamenii din Balcani cu privire la forțele lor de securitate este posibilă doar dacă fiecare țară de la vest de Balcani, ca şi stat, face progrese în procesul transformării: ceea ce înseamnă că instituțiile democratice şi puterea legii se dezvoltă ca şi o piață social-economică. În cazul în care transformarea forțelor armate în Europa de Sud-Est nu va fi strâns legată de alte sectoare, ar putea afecta negativ chiar angajamentele militare ale țărilor balcanice în operațiunile de menținere a păcii internaționale. Transparența, relaționarea şi controlul democratic sunt câteva cuvinte cheie,

---

[5] Grigore Alexandrescu, *Amenințări în mediul de securitate*, pp. 152-184 în Constantin Moştoflei, Nicolae Dolghin (Coord.), *Studii de Securitate şi Apărare*, Vol. I, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2005 (http://cssas. unap.ro/ro.pdf _carti/ssa1.pdf).

[6] Nicolae Dolghin, Alexandra Sarcinschi, Mihai-Ştefan Dinu, *op. cit*., pp. 6-10.

ce ar trebui să caracterizeze cu succes operaţiunile de menţinere a păcii. Este clar, forţele armate, care se văd ca un fel de „*corpus separatum*" în propria lor societate, nu vor fi în stare să îndeplinească criteriul acesta.

Doar dacă procesul de transformare a forţelor armate va fi adus la acelaşi nivel cu transformarea instituţiilor politice şi economice, consecinţa socială negativă cauzată de măsuri de reorganizare a personalului va putea fi minimalizată.

Reorientarea forţelor armate în Europa de Sud-Est, care este de obicei conectată cu o largă şi dureroasă reducere de personal, devine o problemă importantă pentru procesele de stabilizare regionale şi nu reprezintă o problemă doar pentru un singur stat.

Aşadar, implicaţiile sociale şi politice ale transformării forţelor armate în Europa de Sud Est ar trebui puse pe agenda programelor de ajutorare internaţionale.

Ţările din sud estul Europei ar putea învăţa mult mai multe lecţii în domeniul reformării sectorului de securitate.

De exemplu, ţările din vestul Balcanilor ar putea profita de experienţa Bulgariei, României şi Ungariei ce au trecut de procesele de integrare în NATO cu toate consecinţele de anvergură cu privire la forţele lor armate, descrise spre exemplu în contribuţiile Bulgariei. Însă pot exista şi eforturi comune pentru asimilarea acestor lecţii între ţările din vestul Balcanilor. De exemplu, Serbia şi Muntenegru se confruntă acum cu o reducere mare a trupelor, ceea ce va duce la probleme sociale. Bosnia şi Herţegovina au trecut deja prin acest proces dureros, astfel că Belgrad ar putea profita de pe urma experienţei Bosniei în dezvoltarea programelor de ajutor social şi economic pentru personalul militar retras.

Pe lângă toate propunerile bune pentru o reformă bine construită în Europa de Sud - Est, ce sunt prezentate în această publicaţie, una va trebui să rămână realistă la ce se poate obţine pe termen scurt sau mediu în domeniul securităţii în această regiune: Europa de Sud - Est este încă departe de a avea un sistem comun de securitate cooperativă. În termeni de securitate putem diferenţia între 3 tipuri de ţări: un grup format din Ungaria, România şi Bulgaria ca membri integraţi în NATO, al doilea grup format din Croaţia, Macedonia, şi Albania care sunt în curs de integrare în câţiva ani, şi al treilea grup format din Serbia, Muntenegru, Bosnia şi Herţegovina care nu sunt acceptate nici măcar în Parteneriatul pentru Pace NATO. Având această diferenţiere prezentă, un scop important al NATO şi UE în Europa de Sud - Est ar trebuie să armonizeze şi forţele armate din ţările balcanice prin stabilirea aceloraşi valori pentru a construi un sistem cooperativ de securitate.

Însă acest proces de armonizare nu poate genera soluţii unificatoare şi impuse pentru transformarea forţelor armate în Europa de Sud - Est, care nu se iau în considerare în special ca oportunităţi economice diferite şi condiţii sociale ale fiecărei ţări balcanice.

Atacurile din 11 septembrie din Statele Unite ale Americii au atras atenţia factorilor de decizie la nivel mondial. Pentru Europa, aceste atacuri au semnalat apariţia unei noi

ameninţări şi au subliniat importanţa cooperării transfrontaliere, fapt pentru care în UE au fost adoptate mai multe măsuri.

În această realitate a amplificării terorismului îşi află începuturile conceptul de *homeland security*, a cărui raţiune rezidă tocmai în stăpânirea acestor fenomene indezirabile. Prin *homeland security* s-a încercat armonizarea acţiunilor diverselor sectoare, naţionale şi internaţionale, pentru a face posibilă o abordare comună a provocărilor adresate unei lumi întregi[7].

„*Homeland security*" este o misiune la nivel global. De la asigurarea frontierei la protejarea lanţurilor de aprovizionare la nivel mondial, practic fiecare aspect al prevenirii atacurilor teroriste are o dimensiune internaţională care presupune ca Statele Unite ale Americii să coopereze eficient cu aliaţii.

Pentru mulţi, expresia „*homeland*" rezonează cel mai puternic la nivel de ţară. De fapt, decizionalii politici europeni preferă să folosească astfel de termeni ca *securitatea internă*, *protecţia civilă*, *de securitate* sau *de colaborare* atunci când fac referire la problemele de securitate din interiorul Uniunii Europene.

Traducerea ad-litteram a noţiunii de „*homeland security*"[8] este „*securitatea patriei*", însă ea nu cuprinde toate caracteristicile conceptului. Conform Dicţionarului Explicativ al Limbii Române, patria reprezintă „teritoriul care istoriceşte aparţine unui popor şi unde acesta trăieşte; ţara în care s-a născut, în care trăieşte şi al cărei cetăţean este cineva"[9], iar homeland security se referă nu numai la protejarea cetăţenilor unei ţări şi a bunurilor acestora, ci şi la ocrotirea unui anumit mod de viaţă ce transcende graniţele.

Din teoriile existente, reiese că o astfel de sferă de definire este mult prea îngustă pentru a putea reflecta complexitatea conceptului. Aici este vorba despre securitatea a ceea ce numim, în globalizare, „casă", fie că acest spaţiu este teritoriul naţional, fie cel al Uniunii Europene, fie cel transatlantic. O traducere a sa, ce ar putea cuprinde toate aceste caracteristici, poate fi „*securitatea spaţiului de interes*": securitatea intereselor statului, ale unei organizaţii zonale, regionale sau chiar globale, în spaţiul circumscris acestora, dar şi în afara sa.

De aici se poate merge mai departe, la analiza *densităţii de interese* pe care un actor le are într-o anumită zonă. Este evident că la nivel statal, cea mai mare densitate de interese se află între graniţele statului respectiv. Globalizarea, însă, a determinat sporirea gradului de permeabilitate a graniţelor, astfel încât, pentru a putea securiza statul şi

---

[7] Alexandra Sarcinschi, *Securitatea spaţiului de interes,. Reprezentarea psihosocială a securităţii şi Homeland Security în zona Mării Negre*, în Impact Strategic, nr.3[28]/2008, Ed. Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", p. 7.

[8] *Idem*, p. 45.

[9] *Dicţionarul explicativ al limbii române,* Ediţia a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan", Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1998, p. 759.

naţiunea, guvernele îşi proiectează interesele în afară, lansând diverse instrumente externe menite protejării intereselor naţionale.

Natura transnaţională a ameninţărilor teroriste contemporane, interdependenţa de societăţile moderne determinate de globalizare , şi conceptul de apărare prin utilizarea ajutorului etapizat pentru contracararea ameninţărilor, toate fac obiectul parteneriatelor multinaţionale de securitate a spaţiului de interes.

Evenimentele din ultimul deceniu ilustrează măsura în care terorismul a devenit o provocare internaţională.

Atentatele de la Madrid (11 martie 2004) şi cele de la Londra (7 iulie 2005) au determinat amplificarea dezbaterilor în rândul experţilor comunitari. Gijs de Vries, coordonatorul pentru politici antiteroriste al UE, aprecia că „Politica antiteroristă a UE trebuie articulată noilor ameninţări, astfel încât: întreaga panoplie a serviciilor de informaţii şi securitate, a forţelor de poliţie şi a autorităţilor judiciare să poată lucra împreună *(coherence);* înţelegerile survenite la Bruxelles să fie aplicate de toate statele membre *(implementation);* să se asigure creşterea capacităţii de analiză şi diseminare a informaţiilor *(intelligence)"*[10].

Astfel a fost demarat efortul sistematic, care angrenează atât organismele guvernării cât şi sectorul privat în reducerea vulnerabilităţilor şi dezvoltarea unor capacităţi deosebite de protecţie.

Cum aceste vulnerabilităţi[11] aparţin deopotrivă diferitelor niveluri – naţional, regional şi global – esenţială este realizarea unei analize obiective care să servească la crearea instrumentelor prin care această viziune să poată fi transpusă practic. Deja putem afirma că astăzi acest proces a căpătat anvergură, atât în ceea ce priveşte dimensiunea sa spaţială, cât şi cea temporară, concordând cu natura surselor majore de instabilitate, ce îşi pot avea originea la nivel economico-financiar, politic, militar, social, cultural, de mediu.

Nivelurile sus-menţionate reprezintă, în sine, palierul clasic în care se duce bătălia pentru resurse (cu precădere energetice), în care se desfăşoară rivalităţile sau chiar conflictele de natură etnică şi religioasă. În afară de acestea, în ultimele decenii s-au manifestat cu vehemenţă şi alte surse de insecuritate, cum sunt terorismul, proliferare armelor şi tehnologiilor pentru arme de distrugere în masă, traficul de arme şi de droguri, imigraţia ilegală[12].

---

[10] Gijs de Vries, alocuţiune susţinută în cadrul Subcomitetului Europa al Comitetului pentru Relaţii Internaţionale al Camerei Reprezentanţilor, Washington D.C., 14 septembrie 2004. European Union, A Secure Europe in a Better World. European Security Strategy, Bruxelles, 12 December 2003, p. 11.

[11] Nicolae Dolghin, *Stabilitatea lumii navigând printre strategii,* în Revista *Impact strategic*, Nr. 1 [26] 2008, Ed. Universităţii Naţionale de Apărare "Carol I", Bucureşti, p. 24.

[12] Alexandra Sarcinschi, Mihai Dinu, *Crize şi instabilitate în Europa*, (http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/crize_si_instabilitate_in_europa.pdf).

Într-o posibilă abordare, propusă de Peter Faber[13] (cercetător în cadrul Colegiului de Război din Universitatea Națională de Apărare, SUA), „*homeland security*" poate fi afectată de trei categorii de riscuri, pericole şi amenințări: inamici non-statali internaționali, inamici statali şi inamici interni. În prima categorie, intră terorismul şi crima organizată, în cea de-a doua – terorismul, crima organizată şi atacurile militare, iar în cea de-a treia - terorismul, mişcările civile turbulente şi dezastrele naturale. Tuturor acestor riscuri, pericole şi amenințări li se poate răspunde printr-un algoritm eficient: prevenire, protecție şi răspuns.

Deşi, la prima vedere, acesta pare un model simplist, în spatele fiecărui element se află un complex de acțiuni. Astfel, prevenirea poate fi realizată prin: controlul granițelor; colectarea, analiza şi diseminarea informațiilor; cooperarea cu agențiile interne şi internaționale de aplicare a legii; controlul armamentelor şi neproliferare; folosirea mijloacelor şi instrumentelor diplomatice etc. Protecția se referă atât la infrastructura critică, cât şi la populația spațiului respectiv, iar răspunsul are în vedere gestionarea crizelor şi a consecințelor, dar şi asigurarea continuității activităților guvernamentale.

Dar, spre deosebire de SUA, în zona Mării Negre, viziunea asupra conceptului de „*homeland security*" împarte țările riverane în trei categorii:

1. țările membre NATO şi/sau UE, Bulgaria, România şi Turcia, care îşi structurează strategiile de securitate în funcție de statutul şi rolul internațional implicate de apartenența la aceste organizații;

2. Federația Rusă, care are o viziune distinctă despre securitate, izvorâtă din poziția sa în relațiile internaționale;

3. țările aspirante la statutul de membru NATO şi/sau UE, Georgia şi Ucraina, care au început un proces de adaptare la cerințele aderării/integrării în aceste organizații.

Aşadar, primul grup de țări este tributar statutului de pe scena internațională. NATO nu şi-a definit cu claritate o *strategie în termeni de Homeland Security*, însă conceptul nu este nou pentru Alianță. Încă din anii Războiului Rece, avea planuri clare pentru combaterea forțelor speciale sovietice, în cazul în care acestea ar fi reuşit să se infiltreze în societățile blocului occidental[14].

De asemenea, forțele militare aliate au fost întotdeauna pregătite pentru a sprijini autoritățile civile, fie că era vorba despre dezastre naturale, închiderea granițelor sau protejarea infrastructurii critice.

Totuşi, NATO nu este unica organizație ce coordonează eforturile contrateroriste ale Occidentului, aşa cum sunt înțelese prin „homeland security". Dacă doreşte să joace un rol distinct şi eficient în realizarea *homeland security*, trebuie să facă schimbări în ceea ce

[13] Peter Faber, *Homeland Security: General Templates and Options for the Future,* în „Information & Security. An International Journal", vol. 17/2005, pp. 9-22.

[14] Rafael L. Bardaji, Daniel Keohane, *Debate. Should homeland security be a fundamental NATO mission?*, în NATO Review, nr. 2/2006, ediția online, (URL: http://www.nato.int/docu/review/2006/issue2 /english/ debate.html).

priveşte conceptul strategic şi cultura organizațională, dezvoltând noi concepte şi pregătind unități operaționale speciale[15].

În timp ce pentru SUA dezvoltarea conceptului „homeland security" înseamnă angajarea într-un proces amplu de reorganizare a sistemului național de securitate, pentru țările europene, implementarea şi dezvoltarea aceluiaşi concept este realizată în cadrul instituțional existent şi priveşte atât lupta împotriva terorismului, cât şi contracararea celorlalte tipuri de pericole şi amenințări la adresa securității. În ansamblu, elementul central al abordării europene asupra SSI/HS este securitatea societală, mai precis *protecția cetățenilor.*

Încă din anii '80-'90, UE a furnizat cadrul de cooperare, în sensul asigurării protecției cetățenilor săi prin Acordul Schengen şi inițierea colaborării în domeniul Justiție şi Afaceri Interne.

La nivel internațional există opinii conform cărora europenii nu au urgentat aplicarea instrumentelor de impunere a legii cu scopul întăririi SSI/HS. În acelaşi timp, alți analişti afirmă că strategia guvernelor europene în ceea ce priveşte SSI/HS constă în integrarea strategiilor de luptă împotriva terorismului în eforturile deja existente pentru gestionarea crizelor şi urgențelor, astfel încât să poată conferi un grad mai mare de flexibilitate răspunsului la provocările la adresa securității.

BIBLIOGRAFIE

Alexandrescu Grigore, "*Amenințări în mediul de securitate"*, în Constantin Moştoflei, Nicolae Dolghin (Coord.), *Studii de Securitate şi Apărare*, Vol. I, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2005.

Bardaji Rafael, Keohane Daniel, *Debate, Should homeland security be a fundamental NATO mission?*, în NATO Review, nr. 2/2006.

Dolghin Nicolae, Sarcinschi Alexandra, Dinu Mihai-Ştefan, *Riscuri şi amenințări la adresa securității României. Actualitate şi perspectivă,* Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2004.

Dolghin Nicolae, *Stabilitatea lumii navigând printre strategii,* în Revista *Impact strategic*, Nr. 1 [26] 2008, Ed. Universității Naționale de Apărare "Carol I", Bucureşti.

Faber Peter, *Homeland Security: General Templates and Options for the Future*, în *Information & Security. An International Journal*, vol. 17/2005.

[15] *Ibidem.*

Moştoflei Constantin, *Strategia, arta operativă şi tactică în contextul politicii de securitate viitoare,* în Revista *Impact strategic*, Nr. 4 [25] 2007, Ed. Universităţii Naţionale de Apărare "Carol I", Bucureşti;

Gijs de Vries, *European Union, A Secure Europe in a Better World. European Security Strategy*, Bruxelles, 12 December 2003;

Sarcinschi Alexandra, *Regiunea extinsă a Mării Negre între constrângerile tradiţiei şi provocările noului mediu politic internaţional de securitate*, în Securitate şi stabilitate în bazinul Mării Negre, a V-a sesiune internaţională de comunicări ştiinţifice, Editura Universităţii Naţionale de Apărare "Carol I", Bucureşti, 2005;

Sarcinschi Alexandra, *Securitatea spaţiului de interes,. Reprezentarea psihosocială a securităţii şi Homeland Security în zona Mării Negre*, în Impact Strategic, nr.3[28]/2008, Ed. Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I";

Văduva Gheorghe, *Strategia acţiunilor rapide*, Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, Bucureşti.

http://www.dhs.gov/xlibrary/assets/nat_strat_hls.pdf: *Te National Strategy for Homeland Security*, Office of the Homeland Security, July 2002.

http://www.esnips.com/doc: *"Terorismul: Dimesiune geopolitică şi geostrategică, războiul terorist, războiul împotriva terorismului"*, Centrul de Studii Strategice de Securitate, Bucureşti, 2002.

http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp1_02.pdf: *Department of Defence Dictionary of Military and Associated Terms*, 12 aprilie 2001 (actualizat la 17 octombrie 2008).

http://www.russiaeurope.mid.ru/russiastrat2000.html

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor şi pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii:**

- ✓ **titlul articolului – română şi engleză;**
- ✓ **abstractul – română şi engleză;**
- ✓ **cuvinte cheie (5-6) – română şi engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul.* Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman şi tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobişnuite (în care caracterele cu diacritice - ş, ţ, ă, î şi Ş, Ţ, Ă, Î - înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ş.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur şi simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul, folosind bold şi italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuațiile.* Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate şi trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile.* Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau în AutoCAD), fişierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 şi 12 puncte tipografice. Sunt acceptate şi figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare şi să poată fi uşor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile.* Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât şi trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG şi GIF, aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea.* Ecuațiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât şi în limba engleză.

Vă mulțumim !

Redacția

Revista de Ştiinţe Militare

EDITOR
Secţia de Ştiinţe Militare
a
Academiei Oamenilor de Ştiinţă
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREŞEDINTE DE ONOARE
general (r.) prof. univ. dr. H.C. Vasile CÂNDEA

PREŞEDINTE
general (r.) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

VICEPREŞEDINTE
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

REFERENŢI ŞTIINŢIFICI
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUŢA
contraamiral fl. (r) prof. univ. dr. Marius HANGANU

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de flotilă aeriană prof. univ. dr. Florian RĂPAN
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUŢA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franţa
general (r) prof. univ. dr. Mircea MUREŞAN
general (r) dr. Mihail POPESCU
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACŢIE
Redactor-şef
Colonel drd. Vasile ANGHEL
editura@unap.ro

Redactor
Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

Tehnoredactor
Liliana ILIE

Tipar executat
la Editura Universităţii Naţionale de Apărare "Carol I"
Şoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, Bucureşti
e-mail: editura@unap.ro
Tel./Fax: 319.59.69; 319.48.80/0215

Revista de Ştiinţe Militare *apare trimestrial*

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără permisiunea textelor aferente, cu condiţia redactării
precise a numărului şi datei apariţiei revistei din care provin.

Coperta I: Generalul Gheorghe MANU

Generalul Gheorghe MANU (n. 26 iulie 1833, Bucureşti; d. 15 mai 1911, Bucureşti) a fost ministru de război în guvernele Dimitrie Ghica şi Manolache Costache Epureanu (1869-1870). Cu gradul de general s-a distins în Războiul de Independenţă, fiind primul român decorat cu „Virtutea Militară" (1877). A fost inspector al artileriei până în 1888, ministru de război în guvernele Teodor Rosetti şi Lascăr Catargiu (1888-1889), apoi prim-ministru (1889-1891) şi preşedinte al Camerei Deputaţilor (1891-1895).

Coperta II: ***Columna lui Traian.*** Sursă: Muzeul Militar Naţional, prin amabilitatea domnului Neculai Moghior, şeful Secţiei Documentare.

Coperta IV: *Proiectul noului sediu al* ***Academiei Oamenilor de Ştiinţă din România***

Noul sediu se va construi în oraşul Otopeni, Judeţul Ilfov, Calea Bucureştilor, Km. 16.

Destinaţia spaţiilor: sală de conferinţe, editură, bibliotecă, birouri pentru personal şi spaţii tehnice.

Construcţia va începe în cursul lunii iulie 2011, iar lucrarea se va finaliza în vara anului 2012.

Pentru publicarea de materiale promoţionale în cuprinsul revistei, rugăm agenţii economici şi pe toţi cei interesaţi să se adreseze redacţiei pentru a conveni forma de colaborare.

B.0162/1608/2011

C.269/2011